

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A napi események után.

Kolozsvárt négynapos ünnep volt, abból az alkalomból, hogy dr. Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr őnagyméltósága meglátogatta a tanintézeteket. Csaknem két napot kivett azonban az ünnepségekből az „Eötvös-alap“, a „Magyarországi Tanítók Orsz. Bizottsága“ ülése és a „Tanítók Hunyadi Házának“ fölavató ünnepe. Megillető részünket szeretett főpásztorunk, dr. Bartók György vezérése alatt mi is kivettük. Benne vagyunk most a hétköznapi munkáiban. Nem szabadulhatunk ezektől az ünnepnapoktól a nélkül, hogy néhány futó pillantást ne vessünk még reájuk. Lapunk soha se volt idegen azoktól az ügyektől, a melyeknek e napokon ünnepe volt. Sőt, amint Főpásztorunk igaz szóval mondá, „ha a Miniszter úr itt-ott hiányt lát, romlást találna és korhadás fogadná: ne gondolja, hogy nem szívesen segítünk a harcban és küzdelemben tovább; harcosaink se fáradtak el, csak az anyagi erőink fogyatkoznak.“ A napilapok elvégezték h iradásukat. Legyen szabad nekünk most néhány vonásban elmélkedni. Az ünnepi beszédeknek hangja büszkeséggel tölthet el; de mi — mint mindig — most is elég szerények vagyunk eltekinteni tőlük, tudva, hogy azok „hétköznapi igazságok“ is. Hogy a Nagyméltóságú miniszter úr is nem akarja megtagadni, amit a történelemből tanult; sőt valóságos csodálattal viseltetik a nagy munka iránt, amit az Erdélyi evang. reform. egyház a multban „a nemzet fentartására“ kifejtett, ez örömmel tölt el. Csak azért azonban, mert legtöbbször hallgatással ismerik el. Nagyjaink közül igen kevesen mondták. És még kevesebben cselekedtek aszerént.

Hagyjuk azonban ezt a szép, dicsőséges és mindennapi emlékezetre oly igen méltó multat. Maradjunk csak a czim mellett.

Im, előttünk áll egy 36 esztendő testület. 1868-ban kezdenek lenni és ma — hála a magyarok Istenének — nemzeti nagy hatalom. Vannak vagy 30,000-en. Essék ezekből 5000

Erdélyre. Lehet, hogy e számban lesznek „nemzetiségi tanítók“ is, akiket már nem számíthatunk a magyar nemzeti magvetők közé; hanem egyszerű bibliai nyelven „konkoly hintők“-nek mondhatunk. Akik már nem látnak hazát, nem ismernek nemzetet (még az övéket se), hanem csak édes jó „önös“ magukat. A többi azonban egy sziv, egy lélek abban, ami a P. Szathmáry K. „Piros könyvében“ van. Magyar nemzet, magyar nyelv!! Köszöntöm. Megemelem a kalapomat és zászlót hajtok előttük!! Legyenek üdvözölve... A szép és nagy házaikat nem irigylem. Megmondtam, hogy az alapja könnyhullatás; a fala verejték, önmehtagadás; fedele pedig: gond és féltő reménység a kétes jövő iránt. Én a palota tövében is, mint Marius hajdan, a romok közé vezettem őket. Idézzek még egy-két képet e lap hasábjain, a félre nem magyarázandó kálvinista szerénységgel. Ha jól tanultam én is a történelemből, úgy tudom, hogy az első magyar népiskolát a mi evang. reform. anyaszentegyházunk építette. Tanítói papjaink valának. Nem volt — igaz — Feiwel-féle vaspad az iskolában; sőt, mint (kivált Erdélyben) ma is sok helyt elfér egy-egy lóczán a papilak valamelyik zugában: de volt és marad kálvinista nemzeti erő örökké! Nem kell azonban az államnak felekezeti szükkeblőség! A rajt kibocsátottuk a templom tövéből (de ne legyen panasz), még a méhek is elfelejtik az egyszerű vessző-kasokat és emeletes „mükaptaarak“ után néznek. Kezd kialakulni előttem az állami iskola és az állami tanító. Kezd világos lenni a látó szemek előtt, a „csak“ felekezeti tanítók szerénysége, hangtalan félrevonulása. Kezd keserűség támadni az ünnepi érzés mellé, hogy ilyen erős nemzeti állam még „népoktatást“ se tud egységgest vezetni. Aki még mélyebben tekint a dolgok menetébe, meg kell lássa, hogy legalább is kaczerkodik a „felekezetenküliséggel“ az állami iskola. Paposan beszélve, templom nélkül kíván előre haladni. En pedig szeretem a tanítókat „hétköznapi“ papoknak tekinteni. Mert amint csak 52 vásár-

nap van a 365-ből, a hitoktatók vallásóráinak száma is olyan arányu; és ha ők nem kartársaink ilyen értelemben, bizony a templom fala gyöngül. Nem mindenütt azonban. Sok tanfelügyelő panaszol, hogy a gör. kath. és keleti nép közt nem tud állami iskolát alapítani. Hallottam már fegyelmi keresetet, mert a róm. kath. tanító mindig keresztvetéssel imádkoztatta másfelekezeti tanítványait is. Csak velünk kálvinistákkal nincs baj, mi adjuk az iskoláinkat derüre, borura — de nincs kinek. Nem hallottam még soha panaszt egyetlen tanítónkról se, mintha tán „igen tulságos“ kálvinista lett volna. Ezzel különben — idegenek előtt — nem szoktam dicsekedni. De panaszra sincs még okunk, mint az őserdőn a „makkfák“, van egy-egy theológiát végzett tanítónk, az még nem felejtett el minket. Ha az elvész — talán mi is.

Itt már tudnék panaszolni, de nem a tanítókra, hanem csak magunkra: a papokra... A külső bizonyosságokon gyönyörködünk, mit a tanítók közszelleme, kartársi szeretete, a hatalmas nagy nemzeti cél érdekében alkotni, építeni tud. Es mintegy parancsol a közéletnek, hogy vele tartson, vele építsen, alkotson, ha csak külön érdeket képviselve is. Minden vármegyében van tantestület, vannak körök, lapjuk, gyűléseik, ötödéves korpótlékuk, teljes nyugdíjuk. Amerre járnak körökben, megyékben, kerületekben, országosan megmozdul velük a területen minden lélek és ők nem akkor boldogok, ha részt nem vehetnek, hanem ha minél többen vannak. Pedig meg kellett küzdeniök minden talpalatnyi helyért, egy lépést ingyen nem kaptak s nem egyszer a küzdelemben meg kellett egy lépéssel toldani a fegyvert. De a vállvetett együttes munka, együttérzés megtermette a mai napok édes gyümölcseit. Nem mondjuk azonban azért, hogy nincsenek veszekedő tanítók, ha mással nem, velünk papokkal csak összekülönbözhetnek; de míg a közös célért, kemény önfegyelmeléssel lecsendesülnek, mi (ha máskor szeretünk is okosok lenni) ebben nem szívesen erősítjük a magyar közmondást az „engedő okosabb“ felől.

Itt vagyunk hát mi, egy mindjárt 400 esztendő testület. A dicsőséges jelszóval, hogy „ecclesia semper reformari debet“. Annak a multnak — mondjuk nemes önérzettel — mi vagyunk a zászlóvivői, első sorban kálvinista (vagy adjuk rá) protestáns papok. Aztán szálljunk le a hanggal. Tegyük a szivünkre a kezünket és vizsgáljuk meg külső bizonyosságtételeinket. Most nem is megyek túl a Királyhágón. Tegyük kérdéseket: Hol vannak köri, egyházmegyei vagy nagyobb területi hivatalos tanácskozásaink? Hol vannak egyházi, egyházmegyei, egyházkerületi értekezleteink? Hol vannak lapjaink?! Vagy, minthogy a magyarban nincs kettős szám az egyes és többes

közt, mondjuk ki e b. lapunk czimét és tegyük új kérdést a „Vasárnap“ felől. Pedig régen a paedagogiai lapok, a Praedikátori Tárazak és e b. lap szerkesztése és föntartása is (csaknem kivétel nélkül) azon az 500 kálvinista papon fordult meg, akiknek örökében mi vagyunk....

Egyik egyházmegye már rég előljár a büntetéspénzzel. Es van, nem egy tagtárs, aki szívesen megfizeti a büntetéspénzt, csak ne jelenjék meg; de olyan egy sincs, aki, ha megjelent is, ne szívesen menjen idő előtt haza. 20 esztendő pályafutás van hátam megett, papi és tanítói, vagy ha úgy tetszik, paptanítói. Nem maradtam el soha egy papi és egy tanítói gyűlésről sem. Ismerem a helyzetet az utolsó rejtett szálig, ha tudnék se akarnék a levegőbe beszélni. Mondom azonban, hogy fiaink és leányaink (a magyar tanítóttestület) nyakunkra nőttek. A külső bizonyosságtételek mutatják. A belső bizonyosságtételekről hadd szóljon hivatottabb, én ezt láttam. Láttam, nem egyszer, közönséges vizsályt tanító és tanító között; versengést pap és pap között; kemény tusákat pap és tanító között. Itéletem, hogy haszontalan szolga, aki ügyéért magát megaláznia nem tudja.

Ügyünk, szent és közös ügyünk érdekében hát örülünk és örvendezzünk tanítóttestületünk dicséretes haladásán, a kitűnő testületi szellem hatalmas alkotásain. Es ha igaz a másik magyar példaszó: „jó pap holtig tanul“: valósítsuk meg. Magunk ismerjük el, hogy közöttünk valahol baj van, ha forrását megtaláljuk, irtsuk ki. Tanítótársainkat tartsuk melengető keblünkön, mint eddig. Előttük is, előttünk is legyen ez az egyetlen magyar vezényszó: „Előre!!“
Kolozsvár, 1904. okt. 3.

Irsay.

Vélemény

a Nagy Péter „Konfirmációi kátéja“ átdolgozására vonatkozólag.

Nehéz annak átdolgozására véleményt adni, a mihez mostani terjedelme, tartalma és nyelvezetét illetőleg saját konfirmációnk közt s 16 éven át mások konfirmálása is szoktatott. Minthogy fel vagyok hiva, kötelességem megtenni.

Az ig.-tanács pályázati feltételeket tűzött ki a következőkben, melyeket az átdolgozásnál most szemelőtt kell tartani.

„1. Az átdolgozott Káté terjedelménél, tartalmánál, nyelvezeténél fogva teljesen alkalmas legyen egyházunk ev. ref. népiskolai tanítóinak a konfirmációra előkészítésére.“

„2. Minthogy a konfirmáció alkalmával való oktatás befejező része a népiskolai képzettségű ifjak rendszeres vallásos oktatásának, kellőleg kidomborítandó a hit, mint a megigazulás feltétele, a szakramentumok jelentősége egyházunkban s a mai egyházszervezetből annyi, a mennyit feltétlenül szükséges tudni az egyház minden tagjának.“

* E véleményt a szebeni egyh. m. értekezlete egyhangulag magáévá tette és elfogadta 1904. szept. 30-iki ülésében.
I. L.

„3. A káté a Nagy Péter-féle kisebb káté alakjában 50—60 nyomtatott lapnál többre ne terjedjen.“

Ezek az elénk tartozó feltételek.

A fentebbiekben bemutatott tárgyam nekem most úgy kínálkozik, hogy utolsó pontján kezdjem az átdolgozás feltételeit, hogy t. i. „50—60 nyomtatott lapnál többre ne terjedjen“ a Káté.

A mostani Káté 82 lap, de ebből mintegy 25 apró betű, amit konfirmációs tanítás rendjén 537 egyházból biztosan nem tanítanak 500-ban. Terjedelmét tekintve, konfirmációs kisebb káténk megfelel tehát a feltételnek még némi kibővítés után is, amit szükségesnek látok a *tartalom érdekében*. Egy kátében igen szükséges részletes tanítás a kötelességekről. Isten, embertársaink, önmagunk iránti kötelességeink érintve vannak konfirmáció káténkban. Ugy ezekről, mint a család, egyház és szenthaza iránti kötelességekről egy helyen, összefüggőleg kell tanítani és pedig káténk ezen kérdése után: „a megkeresztelt kisdedek mikor lesznek a keresztyén egyház önálló tagjai?“ Erre a felelet ez: „A megkeresztelt kisdedek akkor lesznek a keresztyén egyház önálló tagjai, midőn a vallás igazságaival megismerkedve, a keresztyén kötelességről értesülve, érett észszel újítják meg azokat a fogadásokat, melyeket a keresztelelés alkalmával helyettök szüldök tettek volt.“

Most következzen e kérdés: Megismerkedtél-e már a vallás igazságaival?

Mik a vallás főbb igazságai?

Felelet: A vallás főbb igazságai ezek: Isten a világ teremtője, fentartója s nekünk gondviselő atyánk, Krisztus Istennek fia, megváltó Urunk, a Szentlélek Istennek lelke, üdvösségünk munkálója.

Hallottál-e a keresztyén kötelességekről?

Mit értesz keresztyén kötelességek alatt?

Felelet: Keresztyén kötelességek alatt értem Isten, embertársaink, önmagunk, a család, egyház és szent haza iránti kötelességeket, melyeket a mi urunk Jézus Krisztus ekképen köt szívünkre: „Szeressd a te Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből és szeressed felebarátodat, mint tenmagadat.“

A fenti két kérdés tételeit részletesen is tárgyaljuk. Ide tartozik a hitről, mint a megigazulás feltételéről való tanítás s kapcsolatosan ezzel az isteni tiszteletről is beszélni kell.

A szakrumentumok jelentőségéről elég annyit tudni, a mennyi Nagy Péter kátéjában van.

Az egyházszerveztéről a szükséges tudnivalót át kell venni a Jancsó Sándor Kátéjából, elég röviden és világosan van ott megírva.

Véleményem az, hogy az átdolgozást mellőzni kell. E nézetemet állásfoglalássá erősíti bennem az, hogy Nagy Péter Kis Kátéja alkalmas a konfirmációs tanításra, *nyelvezeténél fogva* kiváltképpen.

Nagy Péter a legjobb magyar prózairó volt, kátéja tiszta, világos, könnyed; tapasztalatom az, hogy soha egy tankönyvet sem tanultak könnyebben tanítványaink.

Az igazgató-tanács gondos eljárása a káté-ügyben szükséges. Felhívja a figyelmet arra, *milyen káté kell*. Am most már be kell várni ilyennek készítését. Ezt nem kell siettetni. Azt hiszem jóni fog. Addig egészítse ki minden lelkész csaknem 4 évtized óta bevett és használt kátéját a szükséges kiegészíteni valókkal.

Abban a reményben vagyok, hogy a hiányokat pótolni fogja a most már — néhány év óta — vallás-tanító papság buzgósága, kötelességérzete. Hiszem, hogy míg a vallási tankönyvirodalom s ebben a Káté átdolgozása is folyni fog, *mi alakulunk át Krisztus jó vitézeivé*. Erre van szükségünk mindenk felett!

Véleményem elfogadását ajánlom egyházmegyénk javaslatául.

Vizakna, 1904. szept. 28.

Incze Lajos.

A mi hitünk és szervezkedő egyháztársadalmunk.

(Felolvastatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén az 1903. évről szóló jelentéssel összefüggésbe hozva. Irta: *Péchy Árpád* brassói ev. ref. lelkipásztor.)

Minden évben, mióta a brassói egyháznak papja vagyok, a közgyűlés elé terjesztett évi munkásságunkat feltüntető jelentésemet, valamely egyháztársadalmi életünket közelről érdeklő kérdés tárgyalásával vezettem be. A múlt évben feltüntettem a szellem harcát, a mely foly a materiális és eszményi irányzat képviselői között. Kimutattam, hogy a vallástalanság elterjedését az anyagi elvű tudományosság befolyásának tudhatjuk bé jórészben, mert ez azt tanítja, hogy az ember sohasem emancipálhatja magát az anyagtól, ezért eszményeit a természet helyi körülményeiből készíti. A materializmus szerint tehát az ember csinálja erkölcsait; azt állítja, ha ő nem készítené, nem is létezne erkölcs a világon. Kimutattam, hogy a materializmus és a római dogmák, bár látszólagosan ellentmondanak egymásnak, de ha közelebbről tekintjük a pápaságot, ő maga is materialista, mert tanaival az emberi eszményeket alászállítja a porba. A pápizmus ugyanis tantételeiben oly méltóságokat ruház a pápára, mintha ezzel azt akarná kimondani, hogy a pápa mindenható Isten. Ő ad hatalmat a kisebb isteneknek: érsekeknek, püspököknek, kik mind az ő isteni mivoltából kapják a jogot a nép felett a korlátlan uralkodásra, vagyis az isteni hatalom gyakorlására.

Mind e körülmények részletes méltatása után, mélyen tisztelt közgyűlés, feltüntettem, hogy azon gyászos körülmények között, a melyeket az anyagi tudomány és elvilágiasodott római egyház hoztak az emberiségre, a protestántizmusnak felelősségteljes nagy hivatása van, t. i., hogy munkába vegye a valláserkölcsi újáteremtés nagy munkáját, iskolákban és az életben, tanítás és példaadás által, hogy az egyháztörténeti nagy alakok életpéldáinak felújítása által bizonyosságot tegyünk mindenekelőtt az igaz keresztyénségben a Szentléleknek a hívőkre gyakorolt újjászülő hatalmáról.

Ez évi jelentésemben pedig, a midőn reá kívánok mutatni részlegesen a felmerült bajokra, egyben a módot és az eszközöket kívánom feltüntetni, a melyek már részben alkalmazásban vannak, részben pedig ezután kell hogy alkalmaztassanak valláserkölcsi életünk felvirágoztatása érdekében.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Az emberiség életében, hogy mekkora áldás volt a reformáció, azt az igazságos történelemírás ellentmondást kizárva, szépen kimutatja; valóban az emberiség boldogsága érdekében Krisztus urunk világra jövele óta az isteni gondviselés nagyobb jót nem adott, mint a reformáció. A reformáció vezette vissza a megtévedt emberiséget az evangélium világjavító forrásához és megtanította hinni az isteni örök gondviselésben.

Magyarországban is a reformáció szava újította meg az erjedésnek indult társadalmi közrendet és a pusztulásnak indult hazát a protestántizmus evangéliumi ereje állította ismét talpra.

De a protestántizmus gazdag szellemi kincseit az idegen kormányok és az uralkodó egyház együttes nyomása folytán a 18-ik század óta nem tudta kellően értékesíteni, mert élete szüntelen fenyegetve volt, szabadsága pedig módfelett meg volt csonkítva. A mikor a külföldi prot. egyházai a belső misszió, az egyházi irodalom, az egyesületi és egyháztársadalmi tevékenység mezején már jó messze előre haladtak: mi megtörve és megapasztva az egyházi életnek mondhatni, önvédelmi álláspontjára helyezkedtünk.

Mikor azután nemzeti alkotmányunk visszaállítása a viszonyok megváltoztak, egyházunk azt sem

tudta, mihez kezdjen, hol építsen, melyik baját gyógyítsa először. A nyolcvanas évek elején valósult meg a közös vágy, hogy kezét fogva a magyarországi testvérekkel, egyetemes zsinaton egyesüljünk egységes egyházzá, teremtsünk közös egyházi intézményeket. De a debreceni zsinaton is jórészen alkotmányi kérdések: az erdélyi unió, a konvent szervezése, a lelkészválasztási törvények, a közalap stb. kötötték le a zsinati tagok érdeklődését, úgyszintén a budapesti zsinat alkalmával az érdeklődés az egyház külső ügyei iránt nyilvánult, de az egyház belső erősítésére itt sem történt jóformán intézkedés.

Igy azután a világiak nagy része előtt az egyház csak jogi, illetve politikai érdeklődés tárgya lett. A gondnoki és presbyteri méltóságok pedig jórészen közigazgatási és gazdasági intézményekké devalválódtak. Maga a lelképásztorkodás is a prédikálás és adminisztrálás terére szorítkozott. Ebben leli magyarázatát azon körülmény, hogy a legtehetségesebb papok a közelmúlt időben nem egyházi érdemükért lettek ünnepeelve, hanem politikai szereplésük folytán.

Igy a magára hagyott nép elvallástalanodott vagy a szekták útvesztőjébe tévedt. Jöttek azután a politikai nagy kinövések: a korteskedések és a választások romboló hatásukkal. Jöttek a modern államélettel karöltve járó nehéz életviszonyok, az adóteher növekedése és ennek folytán a panasz a hivek részén az egyházi adó ellen; elterjedt a tulzó demagógok által a földosztó és vallásügynyoló szociális irányzat és sok minden.

(Folytatása köv.)

Titkári jelentés.

Irta és az Értekezlet Kézdivásárhelyen 1904. július 4—5-én tartott közgyűlésén felolvasta *Tárkányi György* ért. titkár.

(Folytatás.)

Rátérek most az egyes egyházmegyék működésére.

1. *A vajdahunyadi* egyh. megyéből nem jött semmi jelentés.

2. *A nagyenyedi egyh. m.* (tagok száma 115) az 1903—1904. évben tartott egy közgyűlést *Tordán*, egy fiókköri gyűlést *Aranyos-Gyéresen*. A közgyűlés tárgya *Fejér Pál* felenyedi lelkész felolvasása „A magyarok ősvallásáról“ és *Csulak* Zsigmond értekezése az „egyházkerületi tűzbiztosításról“ volt. Ez utóbbi indítványát a közgyűlés magáévá tette. Ezen a gyűlésen osztották fel az egyházmegyét három fiókkörre, u. m.: *tordai*, *enyedi* és *ludasi* fiókkörre. A fiókkörök közül megalakult a *tordai*, *Aranyos-Gyéresen*. A gyűlés istentisztelettel kezdődött, majd többeknek hozzászólása után megállapították, hogy évenként 2 összejövetelt tartanak rendre-rendre minden egyházközségben és pedig vasárnapokon magukkal hozva a lelkészek közellakó hiveiket. Az összejövetelen szabadelődésben csakis gyakorlati értékű kérdések tárgyalandók, figyelmet fordítva az egyes egyházak, gyülekezetek helyzetére, viszonyaira és szükségleteire. A *nagyenyedi* és *ludasi* fiókkör közelebről fog megalakulni.

Az egyházmegyei Értekezlet belépett a „*Bethlen Gábor kör*“ alapító tagjai közé s közreműködésével a kör sikeres estélyt rendezett f. évi március hóban Nagyenyeden.

Az egyházmegye más egyháztársadalmi működése az ehközségekben: vallásos esték, olvasó esték, biblia esték, fillérestélyek rendezése, olvasóköri, népkönyvtárak, egyházi énekkarok szervezésében, fentartásában állott.

3. *A gyulafehérvári egyházmegye* (tagok száma 40) Értekezlete a múlt évben 3 választmányi s egy közgyűlést tartott.

A választmányi üléseken foglalkozott a hivek intenzivebb gondozása kérdésével, beható eszmecserét folytatott az elkeresztelési esetek felett; megvitatta a nőegyletek szervezésének kérdését s a viszonyokra tekintettel ilyenek alakítására csak Gyulafehérvárt és Abrudbányát találta célravezetőnek. Az előbbi helyen a Nőegylet szervezését munkába is vette az egyhm. esperese, dr. Elekes Viktor. Gyűjtést indított továbbá a választmány, hogy alapító tagúl belépjen a „*Bethen Gábor kör*“-be s egy részvényét megvegye a Magyar Szónak.

Közgyűlését f. évi június 7-én tartotta az egyh. m. Értekezlet Magyarigenben a megújított gyönyörű templomban. A közgyűlés istentisztelettel vette kezdetét, majd Bartók Dénes olvasta fel a m.-igeni egyház történetét. Megtárgyalták a múlt évi ker. közgyűlésnek az egyh. megyékhez letett javaslatait s Kovács Károly buzásbocsárdi lelkész referálása alapján s a Csia Kálmán indítványának kivételével a többieket elfogadja, illetőleg a közgyűlés javaslata értelmében határozott.

Gyűlés után az Értekezlet, kegyeletének jeléül, megkoszoruzta alsócsernátoni Bod Péter m.-igeni lelkész sirját, a mely alkalommal Benedek Károly alvinczi lelkész, ért. titkár tartott nagyhatású ünnepi beszédet.

4. *Dési egyházmegye*. Az egyhm. a múlt évben egy nagyobb szabású egyhm. gyűlést tartott Désaknán a tagok teljes számának jelenlétében (44 r. tag, 1 alapító). A gyűlés istentisztelettel kezdődött. Majd az istentisztelet után Simó Béla tartott egyháziasságra serkentő beszédet. Utána Czirmai Zoltán közárvári lelkész olvasott fel, a hitelvi kérdésekben őszinte nyílt magatartásra buzdítva az értekezlet tagjait. A gyűlés Vásárhelyi Boldizsár zárószavaival ért véget. Majd a gyűlés tagjai egy honvéd sirt koszorúztak meg, ahol Kozma Imre tartott szép hazafias beszédet.

A vallásos estélyek gyakorlatban vannak Kendilónán, Désaknán, Sárosmagyarberkeszen, Hosszufaluban. Az egyházmegye széttagoaltságának dacára az érdeklődés fokozódását tapasztalhatni az értekezlet iránt. A jelentés különös elismeréssel szól Kozma Imre kaczkói lelkész buzgalmáról a tagsági díjak begyűjtése körül.

5. *A széki egyházmegye* a jegyző szűkszavu jelentése szerint a múlt évben zajtalanul, de buzgón folytatta munkáját. Az 1903. szept. 23-án tartott (de hogy hol tartott, kiknek részvételével stb., azt nem említi a jelentés) gyűlésen Szász Béla bonczolgatta Baló Bálint: „A körülmények hatása Jézus vallásának megalapítására“ czímen egy előbbi gyűlésen tartott felolvasását. Ennek végével az egyházi élet terén előforduló érdekesebb eseteket beszélték meg. 1904. május 4-én tartott az egyhm. Ért. ismét egy gyűlést (a gyűlés helye szintén nincs jelezve), a melyen a kerületi ért. közgyűlésének az egyházmegyékhez utalt javaslatait tárgyalták meg; a határozatokat azonban a jelentés teljesen mellőzi.

6. *Nagysajóiból* nem jött jelentés.

7. *A görögényi egyházmegye* jelentése elnök aa. szerint, de szerintünk is fájdalmasnak mondható. Kétszer-háromszor is megkísérelték közgyűlést tartani, azonban közbejött akadályok miatt mindig el kellett halasztani.

„*Tudom* — mondja Lénárt József ért. elnök jelentésében — *hogy egy elveszett év vissza nem hozható, de remélem, hogy néhány lelkesebb, ügybuzgóbb társunkkal sikerülni fog ez évben új lelket önteni az alvó tagokba s így — bár részben — pótolhatjuk az elmúlástottakat.*“

Adja a Gondviselés, hogy sikerüljön!

8. *A marosi egyházmegye* Marosvásárhelyvel az élén ez évben eredményes, buzgó munkásságra te-

kinthet vissza. (Ha nem is tapasztalható haladás, de a réginek megfelel működése.) A taggyűjtés terén mindjárt második helyen áll 160 ért. tagjával.

Az egyházmegyei Ért. három fiókkörre oszolva működik, u. m.: a *marosvásárhelyi*, *küküllői* és *bekecsalji* fiókkörökre.

A *marosvásárhelyi* fiókkör f. év márczius havának 14-én tartotta meg alakuló gyűlését, az ezen körhöz tartozó 16 egyházközség kiküldöttjei jelenlétében. A fiókkör működését megkezdte s őszszel, a reformáció évfordulója alkalmából nagyobb szabású ünnepélyt fog rendezni. A kör kötelekébe tartozó egyházak mindenikében, az egész tél folyamán, felolvasások tartattak s a hitéleti erősödés szép tanujelei: a létesült ifjúsági egyesületek. A jó példában előljárnak: Marosvásárhely, Koronka, Ny.-Karácsonyalva, H.-Bodon, Nagy-Ernye, Kakasd.

Marosvásárhelyt az elmúlt idény alatt is folytattuk az ezelőtt 5 évvel megkezdett egyházi felolvasásokat. A tél folyamán 12 ilyen egyházi estélyen 15 felolvasás tartatott, közben szavalat, az egyházi dalkör, a ref. kollegium ifjúságának, a ref. polg. leányisk. növendékeinek közreműködése emelte ez estélyek sikerét.

A *küküllői* kör egy gyűlést tartott, a melyen egyebek között az ifjúság fokozottabb egyházi gondozását tárgyalták meg. Az egyes egyházközségekben élénk munka foly, így: Sóvárádon, Kibéden, Makfalván, Erdőszentgyörgyön, Vajában, Harasztkeréken, Szovátán, Gegesen.

A *bekecsalji* körről csak egy pár szó jelentés érkezett az egyhm. titkárához, amely értesíti, hogy nincs tudomása róla, hogy hol vannak egyházi célokat szolgáló intézmények.

Érdekes kísérlet történt az ifjúság gondozása érdekében Mezőbándon. Visky Gyula lelkész, miután sikertelenül buzgólkodott egy-egy ifj. egylet fentartásán, „ifjúsági otthon” létesített, a melyet felszerelt asztalokkal, székekkel; ellátott lapokkal s az ifjak bemehetnek bármikor az otthonba. Hetenként egyszer szabad előadást tart az ifjaknak, illetőleg beszélget előttük nekik való kérdésekről. Van azután népkönyvtára az egyletnek, a mely 300 kötetnél több könyvet tartalmaz.

(Folyt. köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. szeptember 26.

Elnökölt br. Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok. Jelen voltak: gr. Bánffy György, Simó Lajos és Zeyk Dániel főgondnokok, dr. Bartók György püspök, Kenesey Béla főjegyző, Herczeg Lajos, Lészay Ferencz, dr. Sárkány Lajos, Incze Gerő, Sándor János, Deési Gyula ig. tanácsosok, dr. Vályi Gábor elnökhelyettes és a hivatalnokok.

Számvevő aa. előadása alapján jóváhagyta ig. tanácsunk a széki, enyedi és görgényi ehmegyék 1903. évi közpénztári számadásait, intézkedvén az utóbbinál mutatózó hátrálékok felhajtása iránt.

Ugyszintén jóváhagyást nyert a nagyenyedi kollegium 1903. évi számadása és a zilahi kollegium 1902—903. évi államsegélyi elszámolása.

Az ehkerületi közalap budapesti bérházait terhelő kölcsönök konvertálására előnyös ajánlat érkezvén be, ig. tanácsunk a konverzió végrehajtását, a kerületi közgyűlés rendelkezéseinek megfelelően, elrendelte.

Hasonlóan jóváhagyást nyert a dr. Mátyus-alap 1903. évi számadása, valamint a sepsiszentgyörgyi kollegium 1903—904. évi tápintézetű elszámolása.

Illetékes úton beszerzett adatok alapján megállapította ig. tanácsunk, hogy az oklevéllel nem bíró kántorok képesítésére rendezendő szünidei tanfolyam legalább 500 k. központi költséggel járna és azonkívül a részt vevőket is személyenként 60—80 kor. úti és ellátási költség terhelné. Hogy a tanfolyam megtarthatása iránt tájékozás szereztethessék, jelentést kér ig. tanácsunk az egyes egyházaktól

arra nézve, hogy melyik képes a szükséges költségek előállításáról gondoskodni.

A gimnáziumi tanárok bejelentett mellékfoglalkozásai engedélyeztettek.

A zilahi kollegiumnál a konviktusi gazdai állásnak rendszeresítése s betöltése egy évre engedélyeztetett. Ugyanott a 12-ik rendes tanszék betöltésének a folyó polgári év végéig leendő függőben tartása iránt az egyházkerületi tanügyi bizottság véleményének meghallgatásával kérelem intéztetett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz.

A gimnáziumokba járó róm. kath. vallású tanulóknak a megállapított ünnepnapokon és szünnapokon, kivéve egyházi hatóságok által egyes esetekben kívánt felmen tése ügyében egységes elvek megállapítása céljából az adatok begyűjtését határozta el az igazgatótanács.

Köszönettel és elismeréssel tudomásul vétetett, hogy Baczó Mózes szászvárosi ref. lelkész a székelyudvarhelyi ref. főgimnázium javára 1000 kor. alapítványt tett.

A sepsiszentgyörgyi gimnázium egy tanulója az érettségi vizsgálatok után tanácslólag elutasított, ami azzal a következménnyel jár, hogy az elutasított ifju annál a gimnáziumnál nem állhat ismétlő érettségi vizsgálatra.

Az egyházkerületi tanügyi bizottságnak szeptember hó 25-én tartott üléséből kelt előterjesztés alapján tárgyalta és elfogadta az igazgatótanács a következő jelentéseket és javaslatokat.

Jelentések a gimnáziumok, a kapcsolatos elemi iskolák, a theologiai fakultás, a tanítóképző-intézet és a kapcsolatos gyakorló iskola 1903—4. évi állapotáról.

Jelentések az 1903—4. évi rendes érettségi és tanítóképesítő vizsgálatokról, valamint magánvizsgálatokról.

A t. bizottsági javaslat alapján előterjesztést intéz az igazgatótanács a közoktatásügyi miniszter úrhoz a népiszkolai törvény tervezet tárgyában.

A törvény javaslatban érvényesülő nemzeti szempontnak egyes részletekben erősebb kidomborítását, a tankötelezettség kezdő idejének a 7 éves életkorra áthelyezését, a leányok ismétlő iskolai kötelezettségének 2 évre korlátozását és több gyakorlat által helyesnek ismert nevelési és tanítási szempont érvényesítését ajánlja és indokolja az előterjesztés.

A gimnáziumok 1904—5. év tárgykiosztásai birálatával kapcsolatban tekintettel arra, hogy 3 gimnázium éppen nem, a többi pedig olyan időben adta be jelentését, hogy az észrevételek most már nem érvényesíthetők, kimondta az igazgatótanács, hogy a Rsz. 11. és 40. §-ai értelmében felterjesztendő órarend és tárgykiosztás mindig felterjesztendő július 10-ig.

A kolozsvári kollegium előjáróságának azt a határozatát, mely szerint a betegség miatt rendes évvégi vizsgálatokra nem állott jeles és jó tanulók a pótló vizsgálat kötelezettsége alól felmenthetők legyenek, azzal fogadta el az igazgatótanács, hogy a legalább jó osztályzatú és jó magaviseletű tanulók, ha az éven át rendszeren járhattak iskolába, úgy, hogy aggály nélkül minden tárgyból legalább jó fokozattal oszthatóak, a vizsgálatok előtt bemutatott hiteles orvosi bizonyítvány alapján felmenthetők a pótló vizsgálat kötelezettsége alól.

Felmerült eset alkalmából a tanügyi bizottság javaslatára kimondta az igazgatótanács, hogy nyugalmazott tanár rendes tanári kötelezettségekkel ideiglenesen nem bízható meg addig, míg kedvező megoldást nem nyer az a kérésünk, hogy a nyugalmazott tanár azon intézet fegyelmi hatósága alá osztassék be, amelyből nyugalomba lépett.

A vallás és énektanítási tan- és segédkönyvek megbirálatási eljárására szabályzatot állapított meg az igazgatótanács.

Elvi határozatként kimondatott, hogy olyan községek nem ref. iskoláinál, hol sem helybeli, sem beszolgáló ref. lelkész nem taníthatja a vallást, kivételesen ref. vallású, képesített tanító, vagy tanítónő megbízható a ref. vallás tanításával az illetékes egyházmegyei hatóság határozataival.

Felmerült esetben engedélyezte az igazgató tanács, hogy nem ref. gimnáziumba járó növendék miniszterileg is elismert, gimnáziummal egyenlő fokú iskolákban vallás-tanításra jogosított hitoktatótól magánuton tanulja a vallást.

A népiszkolai statisztikai gyűjtőívek és törzskönyvi lapok betérjesztése megsürgöttetett.

A tanügyi bizottság javaslatára kimondta az igazgató-

tanács, hogy minden év nyarán, az idén kivételesen az iskolai év folyama alatt alkalmas napon a gimnáziumok igazgatóit, a tanügyi bizottság elnökségét és érdekelt szakelőadóit értekezletre hívja össze, melyben olyan eljárási, részlet és formakérdések megbeszélése közvetlen felvilágosításokat, tapasztalatokat és nézetek kicserélését kívánó tények és észrevételek tárgyalása kerül szőnyegre, amelyeknek írásos ellátása hosszadalmas és kevésbé célravezető szokott lenni.

(Vége következik.)

r. s.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

Nagyenyedi egyházmegyénk ez évi rendes közgyűlését szeptember hó 27-én tartotta Nagy-Enyeden a város dísztermében.

A már d. e. 9 órakor a városháza előtti téren, egyháziakból és világiakból összeverődött csoportok száma jelzé, hogy népes gyűlésre van kilátás. Midőn pedig kevés 9 óra után a gyűlésterembe egybegyűlünk, a nagy népeség nemcsak arról tanuskodott, hogy megnagyobbodott egyházmegye vagyunk, hanem arról is, hogy egyháziak és világiak részéről nagy az érdeklődés. Nem tagadhatni ugyan, hogy a világi sorból hiányoztak kevés számmal olyanok, kiknek állandó távollétét megszoktuk s kik a bizalmat tán megvárják, de megjelenésben — különféle okok miatt — vonogatják magukat, de mégis ezen kevesek mellett a tekintélyes többség bizonyosságát adta, hogy szeret, akár és tud is egyházi ügyeinkben tevékeny részt venni. Epen ezért nem vonatkozhatott ezen nagy többségre, a gyűlés folyamán, az egyházmegyei képviselők választási idejének megállapításánál ama megjegyzés: „a világiak választásánál különös figyelemmel legyünk, hogy olyanok képviseljék az egyházközsegeket, kik a gyűléseken megjelennek.“

Nt. Jancsó Lajos esperes helyet foglalva az elnöki székekben, rövid fohász után üdvözölte a megjelenteket. Míkép egész esperesi munkálkodását a nagy lelkiismeretességű pontosság jellemzi; ép úgy megnyitójából amaz atyafiságos szeretet melege áramlott szét, mely egyedül lehet alapja együttes munkálkodásunk kellő sikerének. A megnyitó után, az annak elmondóját illető éljenzés után, a névsort olvasta főjegyző aa., mi által még inkább kétségtelessé vált a gyűlés határozatképessége. Mivel pedig a templomozás ideje még nem jött el, a közbeeső kevés időt sem akarva elszalasztani, megkezdettük a rendes tárgyalást. Az esperesi jelentés előre ki lévén nyomatva és a tagoknak szétküldve, tudomásul vétetett, jegyzőkönyvi köszönet és bizalom nyilvánítván a buzgón fáradozó és nemesen munkáló esperesnek.

Az esperesi jelentés során beadott indítványok tárgyalásához kezdett a gyűlés, melyek közül az elsöre nézve, hogy t. i. „kerestessenek meg a vármegyei hatóságok a vadházaságok s ez által a törvénytelen születések lehető megakadályozása végett“ átirat küldése határozatott illető helyekre, habár tudatában volt a közgyűlés annak, hogy ilyen irányban, épen az erdélyi Ig.-Tanács indítványára, az 1902. évi konvent már határozott, a midőn erre a zsinatelőkészítő bizottság figyelmét felhívta.

E közben megkondult az Ur házába szólító harang. Nem közönséges érzés lepett meg, midőn oda belépve már letelepedve láttuk ott a Bethlen-főiskola összes növendékeit, a tanári testületet, melynek tagjait méltán illeti elismerés, hogy ismét egynek tekintik e két külön, de egy főnséges célra törekvő testületet. És fölhangzott „Te bened biztunk eleitől fogva“! Éreztük, hogy e hely Istennek háza és szent ihlet szállott meg a mig hangzott — a sokaknál már őszülő — vezetők és anyaszentegyházunk szép reményei ajkáról a szent zsolozsma. S ez ihletet még fokozta Fejér Pál feleenyedi ifju lelkészársunk nagy közvetlenségű, buzgó imája. Szintén ő mondott egyházi beszédet. Ap. csel. XVI. 9—10 verse alapján. Méltán adóztak az ifju lelkésznek egyesek elismerésükkel, sőt a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönettel, mert ugy a beszéd, minden terjengősségtől távol álló kerekded, szép kidolgozása, mint annak szabatos előadása világos főről tanuskodnak.

Ilyen behatások alatt folytatódott a közgyűlés, hol az esperesi jelentéshez csatolt indítványok közül a 2-ik vétetett tárgyalás alá, mely szerint az esperes kezelése alatti pénzek a pénztárnok kezeléséhez utaltatnának át. Minthogy azonban e kérdés eléggé előkészítve nem volt:

közgyűlés utasította az egyházmegyei tanácsot, hogy jövő közgyűlésre készítsen e kérdés minden oldalát kellőkép kimerítő indítványt. Egyhanguan fogadtattak el azután a többi indítványai a nt. esperes urnak; t. i., hogy a m.-bogháthi egyház, iskolája államosítása alkalmával rendkívüli, most már általa nem hordozható terheket vállalván magára: a könnyítés érdekében intézzen a közgyűlés felterjesztést a nagyméltóságú vall. és közokt. miniszter urhoz; hogy *Csiki* Viktor toroczkószentgyörgyi igazgatótanító-nak, ezen egyházunk érdekében kifejtett érdemes munkálkodásáért az esperes köszönetet mondasson. Ugyanis *Csiki* Viktor a már régóta üresedésben levő papi állás helyét szinte betöltötte, s az ezért részére felajánlott tiszteletdíjat is vissza adta az egyháznak, hisz ő nem díjért szolgál. Végül kimondotta közgyűlés, hogy jövőre az esperesi jelentéssel együtt a főjegyzői és számvevői jelentések kinyomattassanak.

A méltóságos állandó igazgató-tanács idei 2676. sz. felhívása jött tárgyalás alá s egyhanguan fogadta el a közgyűlés nt. Szécsi Ferencz főjegyző véleményét, hogy a theologia-akadémia fönntartásához a hivek, kros élőtoke gyanánt, hozzá nem járulhatnak. Hiszen minden újabb teher, még a legcsekélyebb is, nagy ellentállással találkozik a nép között, annak felhajtása nemcsak szinte legyőzhetlen akadályllyal jár, de visszahatással van az egyházas életre. Hanem a nagy Bethlen fejedelem kemény alapot tett le erre; vétessék ez igénybe, ez igazságos, ez egyedül jogos, s ha a nevével viselő főiskola ez által elveszt több alapot, mely most fenntartására szolgál; kárpótólhatja magát államsegély útján, hisz ezt amugy is csak építkezéseire vette ez ideig igénybe. Hát bizony ez igaz beszéd és megiszivlelendő felfogás! Nem is veszem itt figyelembe, ama — némelyeknek ez úgy tárgyalásánál közbevetett nézetét: „hadd jöjjön vissza a theologia Enyedre, mert van itt neki miből élnie!“

A felsőborsodi egyházm. átiratára a lelkészi fizetésnek 2400 kor-ra való kiegészítése tárgyában, az Egerházi Lajos előadása után azt a határozatot hozta, hogy a kongressust most is a törvényes utól eltérőnek tartja, azonban feliratot intéz a mélt. ig.-tanácshoz, hogy a már ismert memorandumban, a lelkészi fizetés minimumát 2400 kor-ban leendő kijavítására lépéseket tegyen.

Majd a főjegyző és tanügyi előadók olvasták föl nagy körültekintéssel megirt kimerítő jelentésüket, s közgyűlés mindkettőnek elismerést és köszönetet szavazott buzgó, lelkiismeretes munkálkodásáért. Nagyon is elérkezett az idő, hogy a munkában szünet álljon bé s így elnöklő esperes a gyűlést felfüggesztette, s közebedre vonultunk.

De már d. u. 3 óra ismét a gyűlésteremben talált, hol a számvevői jelentést hallgattuk nagy figyelemmel, s a közgyűlés számvevő aát is jegyzőkönyvi elismerésben részesítette odaadó munkálkodásáért.

Megvizsgáltattott az egyházmegyei közpénztári, gyámintézeti és könyvtáralapi számadás 1903. évről, valamint megállapítottattott az egyhmi közpénztári 1905. évi költség-előirányzat. Tudomásul vétetett az országos közalap, az országos gyámintézet és a szeretetházi m. évi járulékok elszámolásáról szóló jelentés. A segélykérvények tárgyalásánál a felajánlásnál bőkezűnek kellett lenni, mert sajnos nagyon rászorultak illető egyházak, különösen Mező-Záh, melynek, különben nem régi temploma összehasadozott a használhatatlanságig.

A lemondás folytán megüresedett aljegyzői állásra a közgyűlés egyhangu bizalma Egerházi Lajos ujtordai lelkész választotta, kinek eddigi munkálkodása biztosítéka a helyes választásnak.

És ezzel a közgyűlés tárgysorozata ki lett meritve. A mily sok, s a mennyire fontos volt a tárgyalás alatti ügyek mindenike, ép oly higgadt, jól átgondolt és tapintatosan vezetett volt a tárgyalás.

Alig jutott idő gyámintézeti gyűlésünk megtartására. A jövő évi költség-előirányzat megállapítása lévén szőnyegen, tekintettel a beállott drágaságra, s mert a pénztári főlősleg is megbirta, arányosan rendkívüli segély szavazott meg az özvegyeknek. Önkénytelen adoztunk elismerésünkkel nt. Barabás József kezelőnek, ki nagy lelkiismeretességgel kezelte 26 éven átaszép összegre emelkedett gyámintézeti alapot.

Az estszürkület jelezte, hogy lehanyatlott a nap. De egyházmegyénk életében e nap nem hanyatlásról, de pezsgő életről beszél.

Tudósító.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Szives tudásul. Dr. Bartók György püspök könyve: „*A református egyházak presbyteriális szervezete*“ azoknak, a kik előre megrendelték volt, szétküldetvén: ezután csak könyváruشی uton kapható és pedig *Kókai Lajosnál Budapesten* és *Stein Jánosnál Kolozsvárt.* Ára 4 korona.

Bersier és társai — inkognitóban. (Hetessy Viktor francziából átdolgozott művei. V. és VI. kötet. Vasárnapi és ünnepi egyh. beszédek. Ára kötetenkint 3 kor.)

Tudvalevő, hogy a fejedelmi személyek, ha zajtalanul és feltűnés nélkül akarnak utazni, valami idegen nevet vesznek föl, vagy hivatalos nyelven szólva, inkognitóban jelennek meg. Ugyaníly módon jelent és jelenik meg a magyar könyvpiacra igen sok kiváló külföldi egyházi író munkája is. Csak példaképpen hozom fel, hogy Bersiernek, a lánglelkű francia egyh. szónoknak, egyik szép beszéde („Az egyedüliség“) megtalálható inkognitóban a Szász Gerő szerkesztette „Prédikatori tár“ III. kötetében, két más prédikációja („Keresztelő János“, „Kicsiny dolgok“) a Szász D. hátrahagyott beszédei között a Coquerel fiú beszédei közül kettő-három („Békességre törekvők“, „A tiszta szív“ stb.) szintén a Szász D. művei közt s több jeles homiliája („Illés“, „Péter kulcsai“, „A parázna nő“, „A gazdag és a szegény“ stb.) a Dobos-féle homilia-gyűjteményben. Mindenik beszéd teljesen hű átdolgozása az eredetinek, de azért az író neve — nem tudni mi okból — egyik alatt sincs megemlítve.

Hetessy Viktor is a kezünk alatti két kötetben inkognitóban mutatja be néhány hírneves francia egyh. szónok beszédeit. Ez az „inkognitó“ nemcsak abban nyilvánul, hogy a szerzőket nem nevezi meg, hanem abban is, hogy műveiket annyira átdolgozza, hogy az illető írók aligha magokénak ismernék a Hetessy által magyar köntösbe öltöztetett beszédekét. Hetessy a legszabadabb fordítók közé tartozik, aki a keze ügyébe eső prédikációkkal nagyon mostohán bánik el; valósággal összepréseli őket, hogy minél kevesebb helyet foglaljanak el. Bersiernél pl. — a kitől 5 beszédet dolgozott át — egy beszéd 35—40 lapra terjed s Hetessy e nagyterjedelmű és eszmékben gazdag beszédekét 4—5 oldalra szorítja össze. Nem is találunk nála az eredeti prédikációkból egyebet, mint a bevezetést dióhéjban, a felosztást, illetve prozódiumot és néhány vezető gondolatot, de ezeket is néhol alig lehet felfedezni a frázisok tömegében. Pedig mi a fordítóktól nem frázisokat, csengő-bongó szólásokat várunk (ilyeneket magunk is eleget termelünk), hanem minta-beszédek, amelyekből termékenyítő gondolatokat, mélyebb és erőteljesebb hitet meríthetünk. Hetessy is hasznosabb munkát végzett volna, hogyha nem efféle radikális átdolgozásokkal, hanem kitűnő beszédek hű fordításával ajándékozta meg prédikáció-irodalmunkat.

Nem akarom ezzel azt mondani, hogy a szóban levő két kötet teljesen értéktelen. Mindkettőben találunk tartalmas és tanulságos beszédek, amelyeket az igehirdetésnél értékesíthetünk. Különösen a legátusok — akik tudvalevőleg nem barátai a hosszú prédikációknak — sok ügyes és hatásos beszédre akadnak e két kötetben.

(P. K.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Csernátoni Gyula Kolozsmegye új kir. tanfelügyelőjévé nevezetvén ki, állását e hó 1-én elfoglalta.

Beszterczen, volt tankerülete tanítói és vezető férfiai a legmelegebb óvációkkal bucsuztak tőle, a kiváló férfiutól és nemes, humánus embertől. Ném kevésbé melegen fogadták azonban Kolozsvárt is. Kivállóságait itt régen ismerik, még akkorról, mikor itt ref. kollégiumunk kiváló tanára volt. Szívünkben üdvözljük mi is. Állása ugyan nem egyházi, de egyházunkkal is szoros viszonyban álló. Három, sőt négy esperességünk területéről tartoznak hatáskörébe felekezeti iskoláink feles számmal. Ezeknek fejlesztési ügye nagyrészt az ő buzgóságától is függ. És ő bizonyára meg tesz ezek érdekében is minden lehető, hisz' neki nem ezután kell megismerni ref. iskoláink magyar nemzeti jelentőségét. Isten áldja meg nemes munkáját. Szívükből üdvözljük!

Budapesten orsz. ref. papi kongresszus tartása iránti indítványát a felsőborsodi lelkész értekezletnek, mely kongresszus egy Memorandumot lett volna hivatva benyújtani a kormánynak az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása s főként a lelkészi fizetés rendezés ügyében, a tiszánineni egyh. ker. most lefolyt őszi közgyűlése is tárgyalván, kimondta, hogy bizalommal tekintvén azon akció elé, melyet a két prot. egyház közös bizottsága ez ügyben indított és folytat, ily kongresszus tartását szükségtelenné tartja. Állást foglalt azonban a lelkészi fizetések 2400 koronára való emelése érdekében. Ily előzmények után a felsőborsodi indítványt tett Szuhay Benedek is visszavonta indítványát, mely így egyelőre legalább lekerült a napirendről. Helyesen.

Egyházkerületi választások. A dunamelléki egyh. ker. főjegyzőjévé a lemondott Szilády Áron helyére *Adám Kálmán* kecskeméti egyh. m. esperes, tiszavezesnyei lelkész, egyh. ker. tanácsbíróra *Lévay Lajos* sárkereszturi lelkész választott meg; míg a tiszánineni ker. egyik egyh. ker. tanácsbírája *dr. Tüdös István* miskolci lelkész lett. A Zsigmond Sándor lemondásával megürült tiszántuli ker. főjegyzőségére már nagyban folynak a korteskedések. Itt úgy látszik két theol. tanár *Erőss Lajos* és *Sass Béla* körül csoportosulnak a táborok. A szerencsétlen Zsigmond utóda különben az alsószabolcs-hajdúvidéki egyházmege esperesi székében *dr. Balthazár Dezső* hajduszoboszlói lelkész lett, míg hajduböszörményi lelkészi állásában utódjául az „Egyetértés“ *Happál Benő* budai lelkészt emlegeti.

A rimaszombati egyesült prot. főgimn. új épületének felavatását Kun Bertalan ev. ref. és Zelenka Pál ágost. ev. püspökök e hó 11-én teljesítik.

GYÁSZROVAT.

Zilahi idősb *Éltető Albert*, a görgényi ev. ref. egyházmege főgondnoka, Marostordavármegye törvényhatósága és közigazgatási bizottságának tagja stb. szept. hó 21-én d. u. 3 órakor, életének 66-ik, boldog házasságának 42-ik évében, rövid szenvedés után meghalt. Élete az övéért való szorgalmas munka s önfeláldozó szeretet szakadatlan láncolata volt. Egyházának, községének, vidékének gondját állandóan szíven viselte. Egyházunk közügyei iránt mindig élénk érdeklődéssel viseltetett s fáradságot, munkát, áldozatot mindig szívesen hozott előbbvitelük érdekében. Tanácsban bölcs, munkában fáradhatatlan volt végső lehelletéig. Elhunytát neje és öt gyermekén kívül 12 unoka és egy dédunoka gyászolja. Biztosak vagyunk benne, hogy a közéletben nem fog üresen maradni helye, hanem az ő neveltjei átvesszik az atyai örökséget s szolgálják azzal a hűséggel és odaadással, mint a boldogult. Temetése szept. 23-án volt Magyarországon. Emlékezete áldott!!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1233—1904.

KÖRRENDELET

valamennyi Nagytiszteletű Esperes Urnak.

Értésemre esvén, hogy segédlelkészeink s köztük még theologus ifjak is egyházközségeiket rendes papi

hatáskörrel vezetik, adminisztrálják, gyűléseken elnökölnek, az egyházi anyagi és szellemi ügyeit intézik: fölhivom összes esperes aait, hogy azokba az egyházközségekbe, hol csak segédlelkész van: beszoigáló lelkészeket nevezzenek ki, kik az egyházközség gazdasági és adminisztratív ügyeit intézzék, a közgyűléseken elnököljenek, tekintettel a zsinati törvény 28. §-ára.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 21-én.

Dr. Bartók György
püspök.

Sz. 1270—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az orbai egyházmegyébe kebelezett *körösí* egyházközség lelkészi állására pályázat hirdettetik.

Javadalom: tisztességes lakás, veteményes és gyümölcsös kerttel, 32 kor. értékű canonica jövedelem; 800 kor. az egyházközség pénztárából, évnegyedi előleges részletekben, államsegély 1600 koronáig 810 kor. 70 fillér.

Pályázati határidő 1904. október 20. Kellőleg felszerelt folyamodványok nt. id. Péter Károly esperes aához küldendők Szörcsére, u. p. Kovászna.

Kolozsvárt, 1904. szept. 22.

Dr. Bartók György
püspök.

1269—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *luka-ülcenzfalvi* társegyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes papi lakáson, melléképületeken és kerten kívül: 1. 8 hold 1032 □ öl szántó haszonélvezete 170 kor. 80 fill. 4 hold 162 □ öl rét 85 kor. 40 fill. értékben. 2. Kézpénz (huszas pénz czimben) 154 kor. 25 fill. 3. Terményjövdelem (buza és törökbuza kepe és 6 öl szinfa) értéke 537 kor. 09 fill. 4. Munkabeli szolgáltatások pénzértéke 117 kor. 47 fill., összes jövndelem 1065 kor. 01 fill. Kiadás 49 kor. 67 fill. Marad 1015 kor. 34 fill. Állami kiegészítés 1600 kor.-ig 584 kor. 66 fill.

Pályázati határidő: 1904. okt. 20.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 22.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1333—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdély ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *Kökös* egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül: földhaszonélvezet 232 kor. 63 fill. Kézpénz az egyházközség pénztárából és a hivektől 144 kor. 50 fill. Terményjövdelem pénzértéke 290 kor. Osszes jövdelem 667 kor. 13 fill. Kiadás 29 kor. 17 fill. Marad tiszta jövdelem 637 kor. 96 fill. Állami kiegészítés 1600 kor.-ig 962 kor. 4 fill. Az ev. ref. vallásu tanköteles növendékek vallástanításáért tiszteletdíj az állami iskola pénztárából 100 korona.

Pályázati határidő 1904. okt. 26.

Kellően felszerelt folyamodványok Józsa Sándor esperes aához küldendők Ilyefalvára.

Kolozsvár, 1904. okt. 3.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1279—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kézdi egyházmegyébe kebelezett *felsőcsernátoni* egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: türhető gazdasági épületekkel ellátott 400 □ ölnyi területi lakáson kívül: föld jöve-

delem (2 h. 106 □ öl szántó) 44 kor., oszpora és kepeválságból a hivektől 90 kor. 80 fill., termény kalangyául 1176 kor. 34 fill., stóla 60 kor. összesen 1371 kor. 14 fillér. Ebből levonásba vétetvén 53 kor. 30 fill., államsegély 1600 kor.-ig. 282 kor. 16 fill.

Pályázati határidő 1904. okt. 15.

Kellőleg felszerelt kérvények nt. Bodor Géza esperes aához intézendők Alsócsernátonba.

Kolozsvárt, 1904. szept. 23.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1305—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *patakfalvi* egyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: lakás, gazdasági épületekkel és kerttel; földhaszonélvezet 66 kor., kézpénz 38 kor., terményjövdelem pénzértéke 501 kor. 34 fill., összes jövdelem 605 korona 34 fill. Kiadás 28 kor. 15 fill., tiszta jövdelem 577 kor. 19 fill., állami fizetéskiegészítés 1022 kor. 81 fill. (1600 koronáig).

Pályázati határidő 1904. okt. 15.

Kellőleg felszerelt folyamodványok nt. ifj. Péter Károly esperes aához Alsósófalvára (u. p. Parajd) küldendők.

Kolozsvár, 1904. szept.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1344—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a küküllői egyházmegyébe kebelezett *szászkeszvári* egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

A törvényesen megállapított díjlevél szerinti javadalom: tisztességes jó lakóház, szép nagy kert és gazdasági épületek használatán kívül: 1. 2 hold 1329 □-öl szántó, 5 hold 802 □-öl kaszáló, 132 □-öl szőlő haszonélvezete 65 kor. 66 fill. 2. Kézpénz 190 kor. 96 fill. 3. Fára 29 kor. 24 fill. 4. Magtárból 93 és fél véka törökbuza 121 kor. 55 fill. 5. Községi erdőből egy rész tűzifa 9 kor. 6. Stóla 10 kor. 7. Somogyomi l. egyháztól: kepe 55 kor. 90 fill., 4 szekér fa 6 kor., egy hold kaszáló 1 kor. 60 fill. E jövedelmekből engedélyezett kiadás 131 kor. 76 fill. és így az összes javadalom értéke 981 kor. 08 fillér, állami kiegészítéssel 1600 korona.

Pályázati határidő november 1.

Szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. Nagy Domokos esperes aához küldendők Kuttyfalvára.

Kolozsvárt, 1904. okt.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1345—1904.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a küküllői egyházmegyébe kebelezett *harangláb*i egyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom a díjlevél szerint: tisztességes lakás, kert és gazdasági épületek haszonélvezetén kívül a következőkből áll: 1. 4 hold 1196 □-öl szántó, 870 □-öl rét, 420 □-öl szőlő, 210 □-öl legelő használata 60 kor. 2. Kézpénz 188 kor. 3. Terményjövdelem (kepe) 400 korona 84 fill. 4. Szolgalmányok 23 kor. 34 fill. 5. Stóla 26 kor. Állami fizetés kiegészítés 1028 kor. 57 fill. Engedélyezett kiadás 126 kor. 75 filléren kívül összes javadalom 1600 kor.

Pályázati határidő november 1.

Kellőleg felszerelt folyamodványok nt. Nagy Domokos esperes aához küldendők Kuttyfalvára.

Kolozsvár, 1904. okt.

Dr. Bartók György, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Theologiai kar a magyar egyetemeken.

„Protestáns theologiai kar az egyetemen“: e kérdés a protestánsok legközelebbi zsinatainak is tárgya lesz. De nemcsak mint egyházi kérdés bir ez fontossággal, hanem az általános kultúra s a magyar nemzeti kulturpolitika szempontjából is. A napilapok, nemrégén a „Budapesti Hírlap“, legujabban az „Egyetértés“ is e szempontból szólnak hozzá. A 70-es évek Eötvös aerája óta végleg soh' sem tudott lekerülni a napirendről. Nemcsak theologusok Kovács Ödön dr.-tól Raiffayig, de politikusok is Zsilinszkytól Bartha Miklósig foglalkoztak vele itt egyházi, amott politikai vonatkozásban s nem az „ugorka saison“-ok tárgyhiányában, hanem akkor, amikor bizonyos aktuális jelenségek itt egyházi, amott politikai téren arra utaltak, hogy az illető hiányok vagy plane bajok megoldására, orvoslására az egyetemi theol. képzés képezné a leghelyesebb és leggyökeresebb orvosszert.

Az egyházban rendszerint a theol. akadémiák és szemináriumok korszerű színvonalra emelése tárgyalásakor, ritkábban mint prot. sérelem orvoslása került napirendre. A politikában rendszeren mint a nemzetiségi s államellenes izgatások egyik főforrásának eldugása, jött szóba a dolog.

Különböző szempontból nézett egy dolog lévén a kérdés, mi, mikor hozzászólunk, egyformán érintjük mind a kettőt. Kevesebb szót vesztegetünk szükségessége bizonyítására, mint kivitele lehetőségének igazolására.

A theoretikus tudósokkal, főleg bölcsészekkel most nem akarunk vitát kezdeni a felett, ha vajjon a theologia szabad tudománynak, vagy egyáltalán tudománynak tekinthető-e s így van-e helye a tudományok egyetemén? Ez meglehetősen felesleges dolog; nem csak azért, mert nem volna nehéz bebizonyítani, hogy a theologiai tudományok legnagyobb részét tudományként még az atheista előtt is igazolni lehet, hanem főleg azért, mert a mig a tud. egyetemek fenntartását az az állam tel-

jesíti, mely nem hunyhat szemet a vallásnak akár közvetlenül az állami életre is nagyban kiható fontossága és befolyása előtt: addig annak az államnak szempontjából mindig nagyon fontos lesz polgárai ez irányu nevelését is biztosítani magának, a melyről nem mondhat le egy pár doctrinair különcködéséért.

Pedig, hogy az államra s főleg a tényleges viszonyok közt élő magyar államra nagy fontossággal bir polgárai valláserkölcsi, sőt társadalmi és nemzeti dolgokban legközvetlenebb irányítói, a lelkészek nevelésére való jogos befolyás érvényesítése, ezt ma már bebizonyítani felesleges fáradság. Itt e tekintetben főleg a jogot hangsúlyozzuk, ami a mi viszonyaink közt egyenesen nagyfontosságú kötelesség is egyszersmind. Nem emlegetjük fel a nemzetiségi egyházak többnyire alacsony színvonalu lelkészképzésének kulturális és nemzeti hátrányait, nem kívánunk reá mutatni az ebből folyó s nemzeti összeforradásunkat mind nagyobb mértékben hátráltató, sőt bomlasztó eredményekre: de nem hallgathatjuk el azt, mit a legkülönböző pártállásu politikusok egyértelműen megállapítottak, hogy a magyar nemzet szempontjából súlyos mulasztás volt, a nemzeti konszolidálás munkájának e téren kínálkozó jogát már eddig igénybe nem venni, az ez irányu kötelesség teljesítését oly hosszú időn keresztül elhanyagolni. Ezt ma már többkevesebb élénkséggel minden politikusunk belátja s érzi.

Az állam joga és kötelessége e tekintetben kétségen kívül megállapítható nemcsak theoretikusan, de történetileg a legtöbb állam példájából. Nemcsak Német- és Angolország tart fenn a kath. kisebbség számára képzendő lelkészek számára állami intézeteket, de a kath. Franciaország és Ausztria is az elenyésző kisebbségben levő protestánsok számára. És ez természetes is. Az állam az önfentartás leg-
elemibb kötelességének tesz eleget akkor, a mikor gondoskodik arról, hogy a saját fenntartása alatti intézetekben neveljék s képezzék polgárai vezetőinek azt az osztályát, a mely

rendőrileg a legellenőrizhetlenebb, de legmélyebben ható munkásság terén foglalatoskodik.

Sokkal nehezebb kérdés azonban a dolognak a másik oldala: mi módon érvényesítse a polgárai sokfélekezetőségénél fogva felekezeti modern állam e befolyását minden felekezet lelkészképzésére anélkül, hogy a vallás szabad gyakorlatának államjogi elvével összeütközésbe ne jöjjön?! Vagyis, hogy a maga joga intenzívebb érvényesítése mellett is a felekezeti egyházak autonómiáját ne sértse?! Mert az bizonyos, hogy ha a kérdés megoldása az állam szempontjából a lelkészképzés kizárólagos államosítását követelné: ez oly nehézségeket támasztana, a melyeket megoldani, a felekezetek autonómiája mellett, lehetetlenség lenne.

Szerencsére az állam ingarencziája a felekezetek lelkészképzésére, nem követeli a kizárólagos államosítást. Az egyetemi theol. fakultások nem azonosok a lelkészképzés állami kizárólagosságával. Akár a *képzés*, akár a *minősítés* mozzanataiban megoldható a kérdés a nélkül, hogy a jogosult igények csorbát szenvednének s egyik tényező a másikat háttérbe szorítaná.

Véleményünk szerint a *képzés* terén az, hogy az állam a maga képzése mellett — a melyet ugyis a felekezetek soha sem bocsáthatnának át az állam teljes rendelkezésébe — a felekezeti képzés jogát is meghagyná — mint pl. a felekezeti és magán iskolákat — s legfennebb ennek elismerését tenné függővé, vagy tanügyi vagy anyagi oldalról bizonyos feltételektől: a fél megoldásnál is rosszabb volna, mert az ellenségeskedés — ha még „verseny”-nek kereszteltetnék is — kikerülhetetlen lenne s vagy egyik vagy másik oldalon megboszulná magát. Másfelől világos, hogy a miként az egyházak nem mondanának le a *minősítés* jogáról lelkészeikkel szemben: úgy az állam képzése is a minősítésre való befolyás nélkül igen keveset érne.

A kettőnek: a képzésnek és minősítésnek egyformán mindkét fél: állam és egyház befolyása alatt kellene állnia, hogy értéke legyen. Azonban ebben sem valami mixtum compositumot értek, a mely csak összeütközésekre vezetne, hanem fokozatos együttes befolyást úgy, hogy a képzésre is, a minősítésre is úgy az állam, mint az illető egyház gyakorolhassa a maga érdekei szempontjából jogosult és megkívánható befolyását.

Az államot a pap csak annyiból érdekelheti, hogy egyfelől megvan-e neki az általános tudományos színvonalu képzettsége, melyet a nép valláserkölcsi vezéreinek meg kell kívánni, s a melynek fontosságát maga az állam azon tényben elismeri, hogy a reá szorult lelkészeket állami támogatásban részesíti; másfelől, hogy tudásukat és befolyásukat a

magyar nemzeti állam érdekeiben érvényesítsék. Az egyháznak a papnál *azon felül* (s nem annak ellenére vagy rovására) mély vallásos felekezeti egyházi tudatot és a megfelelő gyakorlati tevékenységre való arravalóságot is kell keresnie. Így állván a dolog a tudományos theol. képzés az állam, a felekezeti tudat és gyakorlati képzés az egyház szorosabban vett érdeke s az ezekben való minősítés is e szerint kellene hogy megoszolják egy az állam befolyása alatt álló *tudományos theol. államvizsga* s egy az egyház befolyása alatt álló *felekezeti és gyakorlati lelkészképesítő vizsgálat* között. Csak a ki az elsőt sikeresen letette, jelentkezhetnék a másodikra s az állam senkit lelkésznek el nem ismerne az első, az egyházak senkit nem alkalmaznának lelkészül a második vizsga nélkül.

Az állam a maga egyetemeken nem *felekezeti* theol fakultásokat állítana fel, hanem egy *általános vallástudományi kart*, a melyen az előadó tanárok menten minden egyházi befolyástól, tisztán csak tudományos arravalóságuk alapján beállítva a tanszabadság teljes érvényesülése mellett működnének, legfennebb a különböző tudományos irányzatok képviselőire párhuzamos tanszékekről is gondoskodnák. Itt gondoskodnia kellene egy összehasonlító vallástörténelmi, egy vallásbölcseleti, két párhuzamos egyháztörténelmi, 2—3 szentkönyvek történelmi és exegetikai ismertetését munkáló s ezek segédtudományait kultiváló pár összesen 10—12 tanszékről, a melyek közt szerepelhetnének a kulturhistória, nemzeti történet, egyházjog stb. E három éves cursus fölé — melynek végén volna leteendő a theol. államvizsga — rendezné be az illető egyház a maga továbbképző felekezeti oktatását a dogmatikával és etikával s a gyakorlati theol. ágával 2—3 rendes tanárral és megfelelő docensi személyzettel 1½—2 évre, melynek végén volna leteendő a *felekezeti lelkészképesítő vizsgálat*.

Igy mind az állam, mind az egyházak megkapnák jogos részüket és befolyásukat az oly fontos lelkészképzésre, kölcsönösen respectálván egymás jogait és hatáskörét. A mennyiben a felekezeti féltékenykedés és irányzatoság az általános vallástudományi tanszékekre nézve skrupulusokkal állana elő, az államnak annál inkább ragaszkodnia kellene ezek szabad tudományi jellegének biztosítására, nem akadályozván természetesen, hogy ha és a mely felekezet jónak látja a maga szempontjából, a maga képzésében ezekre visszatérhessen.

Itt, a hol csak nagy elvi kérdésekről van szó, megelégszünk ennyivel s a részletekbe nem bocsátkozunk. Annyi bizonyos, hogy a kérdés ily megoldása csak előnyére válna mind az egyházaknak, mind az államnak s korszakalkotó fontosságú lenne a magyar nemzeti állam kiépítésének nagy munkájában. Megvalósítása

első rangú államférfiúi cselekedet lenne, melynek nemzeti és socialis értékén túl nyeresége is lenne, hogy a felekezetek sok felesleges anyagi tehertől is szabadulnának meg. De keresztülvitelében a felekezeti féltékenységen túl még a rejtett nemzetiségi érdekekkel is meg kellene vívni a nem könnyű harcot. Megérdemelné azonban a küzdelmet — a győzelem, melynek kivívásához a magyar államnak meg kell hogy legyen s ha akarja meg is van — az eszköze, ereje és tekintélye.

Nagy Károly.

A mi hitünk és szervezkedő egyháztársadalmunk.

(Felolvastatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén az 1903. évről szóló jelentéssel összefüggésbe hozva. Irta: *Péchy Árpád* brassói ev. ref. lelkipásztor.)

(Folytatás.)

Majd ráadásul kellő előkészület nélkül behoztak az egyházpolitikai törvények és bár törvénybe lett iktatva a lelkiismereti szabadság, de mert a nép sem a szabadság igazi jelentőségét, sem a lelkiismeret mivoltát, sem pedig a vallásban rejlő isteni áldást nem ismerte; egyszerre egy része vonakodott egyházi adót fizetni, a vegyes házasságok gyermekeit igérték el, egyesek kitéréssel fenyegetőztek, felütöttek fejüket a názárenus és baptista szekták, szórva nyosan a felekezetnélküliség is toborzott híveket a gyülekezetekben, egyes helyeken a pápistas szokások és gondolkozásmód kapott lábra a hívek között.

És ha a leiratokat végig gondoljuk, az anyagelvi tudomány terjedésének magyarázataként ott találjuk a szemkáprázató valót, az óriási haladást az anyagi téren. De sem az ipari termelés, a közlekedés, szóval az anyagi javak előállításánál feltűnő nagy haladás, sem a tudományok bámulatos fejlődése nem adták meg az emberiségnek azt, amit tőlük várt. Nem tette boldogabbá az emberiséget a XIX. század, sőt még a viszonylagos megelégedésnek sem lett forrásává.

Ezért van az, hogy a legújabb időben a közfigyelem nálunk is mind nagyobb mértékben a valóság kérdések felé irányul. Oda fordul az emberiség, a hová csalódások és kiábrándulások után fordulnia kell: megnyugvást keres a keresztyén hitben, mert meggyőződött arról, hogy az elmúlt XIX. század, a tudományok minden haladása mellett is, egyetlen egy olyan magasabb erkölcsi értékű új eszmét sem hozott létre, a mely már a keresztyénségben meg nem lett volna. Mégis, ki kell mondjuk a valót, hogy az emberiség megnyugvását a hitben csak azon mértékben fogja megtalálni, a minő arányban megközelíti a tiszta és valódi keresztyénséget.

Azt meg kell hogy valljuk, miszerint a katolikus egyház a kor intő szavát szemelött tartja és azt a saját szempontjai érdekében minden módon értékesíteni is akarja. De természetesen nem ő akar itt sem alkalmazkodni, hanem kegyes leereszkedéssel a kort őhajtja a maga képére átidomítani, amint az ismeretes Thomás encyclikában XIII. Leó pápa is az újkor fejlődési irányát kijelöli. Az újkornak Leó szerint a kath. egyház középkori elvei alapján szabad fejlődni, úgy, hogy a tudományosság és az összes művelődés a pápaság feltétlen ellenőrzése és befolyása alatt maradjon.

Ez álláspontot képviseli a Kölnben tartott ez évi katolikus nagy gyűlés is, a melyen Schädler prelátus tetszéssel fogadott nagy beszédében kiemelte,

hogy a kath. népet egészen a legutolsó faluig megszervezni kell. Nem szabad várni, míg a szabad eszmék elvonják a népet az oltár elől. Huppert dr. pedig ugyanitt jelenti, hogy a katolikus irodalomba be kell engedni a modern problémákat, mert nem elég, ha az irodalom morális, abban művészetnek is kell lennie. Egyedül a kath. hithűség korlátozza a művészi alkotó erő csapongását, de ezt a korlátot aztán szigorúan respektálni is kell.

És tényleg a kiadott jelszó szemelött tartásával, e hierarchikus nagy cél megvalósítása érdekében minden vonalon megindult a mozgalom már a múlt század utolsó fele óta. Egyletek, kongregációk, keresztyén szociális társaságok, nőegyletek, zárdák, kath. nagygyűlések, beállított politikai és egyházi lapok, az összes kath. iskolák mind, mind a cél érdekében dolgoznak. Pénz, befolyás, erőszak, síma, behizelgő szavak, parádé, átok és áldás mind, mind fegyverek a nagy cél megvalósítására.

Nekünk ugyan mi közünk sem volna e szervezkedéshez, ha annak éle elsősorban nem ellenünk, protestánsok ellen irányulna. De így, midőn nap-nap után magunkkal szemben látjuk e hierarchikus szervezetet, kötelességünk, hogy azt megismerjük és ellene védekezzünk. Nem csak magunkért, hanem az evangélium szent ügyéért is, a melynek bizományosai vagyunk az örök igazság terjedése javára.

Egy tudós, kath. vallású magyar egyetemi tanárnak olvastam a tavaszon megjelent értekezését, ebben a vallásról az ő álláspontján ir egy érdekes apológiát. A többek között így szól: „Valaha a négyezer Istennek nem akadt annyi tagadója, mint ma az egynek. A négyezer Isten hitét az emberiségnek gyermeki lelke teremtette. De az idő folyása az emberi lelket is elfásította, a költészet kiöregedett belőle, a gyermeki vidámság az aggkor betegségeinek adott helyet. A kételkedésnek és a költészet némi maradványának szülte az új hit. Az egy Isten hite a kezdődő hitetlenség műve. A hol pedig az új hit gazdagabb talajba került és buzgóbb hívőkre talált, imádni egy Isten megint nem volt elég. Szenteknek ezrei kellettének, hogy az áhitattal tágra nyílt szívet betöltsék. Ki tehet róla, hogy a lélek minden művét megunja? Mi haszna tagadónak? Ma a legtöbb ember boldogtalan. Ott van a vallás orvosságul gazdagnak, szegénynek, tudósnak, tudatlannak. Miért ne kereshetnénk ma is a vallásban menedéket!... Hallgattál nagy misét a székesegyház ősi boltíve alatt? A titokzatos félhomály, a hol ismeretlen világnak arnyai lebegnek, ezernyi gyertya fénye is csak félve rezeg át. Nagy áhitattal hajtja meg a fejét a sok hívő: a pap az oltár előtt a szent ostyát mutatja, alakját a tömjén füstje nem földi fátyollal fűdi. Vágyó sóhaj kél a kebelből, a csöngettyű hangja szívekig hatol. — Pillanatnyi némaság alatt út nyílik a végtelenbe. Megzendül az orgona, hangzik az ének s a lelkek a tulvilág felé röpülnek... Szánlak boldogtalan, ha a tiéd itt lenn tudott maradni.“

„Vétek volna — mondja tovább — az úgy vélt üres szertartásokból csak egy gyertyaszálát is elrabolni. Miért elvenni álmainkból egyet is... Abból, ami hajdanta volt, úgy is oly kevés maradt. Változik a földnek az arculatja. Régi hittel régi vallás eltűnik, sok újabb lép helyébe; de vajon több boldogságot ad-e?... “ Ennyit egyelőre a jeles apológiából!
(Folyt. köv.)

Titkári jelentés.

Irta és az Értekezőlet Kézdivásárhelyen 1904. július 4—5-én tartott közgyűlésén felolvasta *Tárkányi György* ért. titkár.

(Folytatás.)

9. A *küküllői egyházmegyében* az elnök jelentése szerint „élnek“ és „mozognak“. Kiemelkedő mozza-

nata az egyházm. ért. működésének, hogy Sámuel Aladár balavásári lelkész „Egy kép a multból“ cz. felolvasása a Koszorú füzetei között megjelent.

Szerettük volna, ha ez a felolvasás a mi népies kiadványaink sorában jelenik vala meg. Reméljük, hogy az érdekes szerzőtől mi is fogunk rövid időn kiadhatni.

A jelentés szerint július hó első felében fogják megtartani az évi egyhm. értekezleti közgyűlést Radnóthon, a melynek előkészítésén most fáradoznak s így arról majd csak a jövő évi jelentésben olvashatunk.

10. *A nagyszebeni egyházmegyei* Értekezlet (tagok száma 35) az egyházmegye 1904. jan. 1-vel történt átalakulásával szintén átalakult. Régi alakjában utolsó értekezletét Nagyszebenben 1903. szept. 25-én tartotta, a melyen felolvasott Horváth István bürkösi lelkész: Az erkölcsi törvény és Bodnár Zsigmond. A kiváló gondolkozó és nagy tudású felolvasó ez értekezése megjelent az Erd. Prot. Lapban. Egy nagyon fontos, a gyakorlati életbe vágó kérdés feletti vitatkozást vezetett be Putnoki Lajos bolgavölgyi körlelkész „A lelkész és hivei között gyakrabban származó egyenetlenség vagy viszály okairól“. A felvetett téma körül érdekes eszmecsere indult meg, a mi mindennsre termékenyítő hatású volt. A második gyűlés Medgyesen volt, 1904. jun. 9-én. Ezen kimondották, hogy az egyhm. Ért. nem fog körökre oszolni, mert így egyesített erővel, a különben is kevés tagot számláló Értekezlet nemzetiségek lakta vidéken sokkal sikeresebben működhetik. Ugyancsak ez a gyűlés tárgyalta a ker. Ért. közgyűlésének javaslatát, elfogadva általánosságban azokat.

A jelentés megemlékezik röviden az egyes egyházközségek egyháztársadalmi munkásságáról. *Alsórákosi* egyházunkban az egyháztársadalmi életet az ifjúsági egyesület, az Emke daloskör, az Emke könyvtár fejleszti; a lelkész több vallásos irányu felolvasást tartott, az egyház tagjai között segélyegyesület működik.

A bürkösi egyház a templomi ének föllendülésére, zenekar szervezésére fordított kiváló gondot,

A domboosi egyházban Berde Sándor beszolgáló lelkész tartott vallásos összejöveteleket; az értelmiség, az egyháziasság fejlesztésére, az együvé tartozás érzetének fokozására üdvösen közreműködik.

A kobori egyházban az egyháztársadalmi élet megnyilatkozott az ifjúság oktatása, felolvasások tartása, az összhangzatos énekkar szervezése, a népben az olvasás vágyának fölkeltése, ifjúsági könyvtár létesítése által.

A medgyesi egyházban 1903. november havától 1904. február 1-ig a lelkész felolvasásokat tartott és vallásos füzeteiket osztott ki.

A mohai egyház énekkar szervezésével az egyházi éneklés fokozásán fáradozik.

A nagyszebeni egyház társadalmi életében kiváló helyet foglal el énekkara, mely nemcsak az istentiszteletet teszi szorosabbá, hanem egészen önállóan szép sikerű nyilvános előadást is rendezett, épen úgy, mint a múlt évben; egyházunk könyvtára — melyet az Emke a maga idejében kiegészített — a helyben levő több hasonló könyvtárak mellett, nagy forgalomban részesült. A lelkész az iparostanonczoknak, rendes vallásoktatáson kívül, a magyar protestáns egyház történelméből 10 alkalommal szabad előadást tartott. A „Nagyszebeni Magyar Protestáns Nőegylet“ a folyó évben is rendezett egy magas színvonalon levő estélyt; ruhaneműben 42 korona értékű ruhát és 58 korona készpénzt osztott ki; az ev. ref. templom urasztalára egy 406 korona értékű terítőt készített.

A segesvári körlelkésztségben mindenik egyház-

ban van egyházi értekezlet, ennek a segesvári egyházban van férfi és női választmánya, ezen utóbbi a templom belső berendezéséről gondoskodik, az előbbi a templomi éneklés föllendítésén fáradozik; mindkét választmány egyesített erővel évenként egy-két sikertű estélyt szokott rendezni. A fehéregyházi és sárospataki egyházban különösen a templomi éneklés terén mutatkozik előhaladás.

A vizaknai egyházban, a téli időnyben hetenként felváltva, a két lelkész szokott vallásos összejöveteleket tartani. Az egyház felügyelete alatt levő dal-kör, szintén jó hatással működik az egyházi élet fokozására.

11. *Az udvarhelyi egyházmegye* vezetett az elmúlt évben is az egyháztársadalmi munkásság terén az egyházmegyék között. Vezetők és tagok vállvetett erővel és lelkesedéssel dolgoznak az Értekezlet ügyének föllendítésén s itt is Székelyudvarhely veszi ki az oroszlánrészt helyes irányu, tervszerű működésével.

Az egyhm. Értekezlet két választmányi ülést tartott az elmúlt évben. Az első ülésen kijelölték az egyhm. Értekezlet kebelében működő öt bizottság feladatát, teendőit s felvetették a kérdést, hogy az egyházak vezetői az estélyeket hárman-négyen egyesülve tartsák felváltva hetenként, különböző helyen vagy pedig külön, önállóan. Határozat e tárgyban nem hozatott — a titkári jelentés szerint — megkérdeztek még a vezetők. Azonban havonként egy estély tartása kívánatosnak mondatott ki. Második ülése a választmánynak I. évi május 17-én volt. A választmányi ülésen igen érdekes előadást tartott Barabás Jenő udvarhelyi reáliskolai tanár azokról az eszközökről, amelyek egyházunk életreklését eszközölhetik. A választmány felkérte előadót, hogy a közelebbi közgyűlésen fejtse ki bővebben eszméit, gondolatait. Elhatározottat továbbá, hogy Lajos János tervezete az I—II. osztályban használandó imákat, vallás erkölcsi elbeszéléseket tartalmazó vezérkönyvre nézve felterjesztessék a ker. vál. gyűlés elé. Megtárgyalták a ker. közgyűlés által az egyhm. Értekezletekhez utalt javaslatokat s lényegében csatlakoztak a ker. közgyűlés véleményéhez. Ugyancsak itt megállapították az egyhm. Ért. közgyűlésének idejét s e nagyobbszabású gyűlés idejéül június 30-át mondatották ki.

Az egyházmegyében 4 fiókkör van: 1. *A székelyudvarhelyi városi kör.* 2. *Udvarhelyvidéki kör.* 3. *Székelykeresztúri kör.* 4. *Étéd-sóvidéki kör.*

1. *Székelyudvarhelyvárosi kör,* az első helyet foglalja el, nagy tevékenységű papja buzgósga folytán. Van női választmánya, mely a lelkiessel egyetértve két-két tagja által az estélyeket rendezte. Ilyen estély a körben tiz volt, mindannyi fokozódó fényes sikerrel. Felolvasás, ének, szavalat és zene foglaltak helyet a programokban. Vajda Ferencz „Üdvösség útja“, Solymossy Endre „Reformáció szelleme“ cz. felolvasások ki is nyomattak. Az egyházi estélyeken 187 K 22 fillér perselypéznz gyűlt be. Ebből segélyt kaptak a temetőkeri munkaképtelen, öreg szegények. Segélyt kaptak szegény tanulók tankönyvekben, lábbeliben és tandíjban. „Vasárnap“ az ért. költségén 12 példányban járt, összesen a város területén 56 példányban küldetett szét. A felsőbb leányiskola növendékei 56 drb biblia ismertető iratot kaptak, 51 konfirmált növendék 1—1 kisbibliát. Az agyagfalvi emlék javára 14 K adatott. Szombatfalva, félreeső városrész megtartására nagy gondja van a lelkésznek. Két estélyt itt is tartott.

2. *Udvarhelyvidéki kör:* egy közgyűlést és választmányi ülést tartott április 7-én Peteken a helybeli hivek nagy érdeklődése mellett. Imát Biró Áron elnök, beszédet Kónya Kálmán vallástanár tartott. Volt titkári jelentés, melyből meg lett állapítva, hogy

a kör legtöbb községébe folyt az egyháztársadalmi munka. Az agyagfalvi dolgok megnyugvást nem keltettek. A szomszéd lelkészek hivattak fel jövőre felolvasások tartására. Érdekes volt Kállai István lelkész által felolvasott *egyházi története* és Kádár Dénes muzsnai pap mély tartalmú felolvasása *a lelkészek hivatása és vasárnapi iskoláról*. E gyűlés volt a tisztújítás. Templom előtt minden helybeli család kapott egy vallásos iratot. Ez már náluk bevett szokás.

3. *Székelykeresztúri kör*. Egy közgyűlést tartott Szenterszében 1903. október 29-én, melyen a tisztújítás is megtörtént. A körébe tartozó egyházközségek részben egyházi estélyek (8), egyházi énekek gyakorlásával (2), ifjúsági egyletek körében (4) fejtett ki munkásságot. Bethfalván a biblia-ünnepély alkalmával 72 K gyűlt urasztali pohár és tányér beszerzésére. E helyen lelkész egyházi dalárdát is vezet.

4. *Etéd-sóvidéki kör*. Ezen évben gyűlést nem tartott. A vezetés sok kívánni valót hagy fenn. Az egyházakban az elnök állítása szerint mozognak. De úgy látszik figyelemre méltó tevékenység Siklódon van, hol az egyházi estélyeket komolyan veszik, vándor egyházi estélyeket próbálják meghonosítani.

Úgy az általános, mint a fiókköri közgyűléseknek kötelessége lévén a helybeli családok számára a közpénztár költségére vallásos iratot osztani ki, ezideig kiosztatott 500 drb 40 K értékben.

(Folytatása köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. szeptember 23.

Ezek után, közigazgatási birói minőségében, két ügyben döntött ig. tanácsunk, megváltoztatván a kükkői eh. megye bíróságának a mezőbodoni ehkőzség tűzbiztosítási ügyében hozott ítéletét és elutasítván a székelyudvarhelyi ehkőzségnek az udvarhelyi közigazgatási bíróság végzése ellen beadott felebbezését, miután a szóban forgó végzés ellen fellebbezésnek helye nincsen.

A zsinati törvény 30. §-nak értelmezése tárgyában kimondta ig. tanácsunk, hogy a presbiterium határozatképességéhez megkívánt $\frac{1}{3}$ -ad létszámot akként kívánja magyarázni, hogy a választott presbiterek $\frac{1}{3}$ -ad részének megfelelő számú presbiter jelenléte elégséges a határozatképességhez.

A borosbocsárdi és krakkói püspöki birtoknak — mely 100 holdnyi művelés alatt álló földből és 125 holdnyi havasi erdőből áll — eladása már korábban elhatározatván, az elnökség által folytatott alkudozások eredményében megkötött a szerződés Bürger Márton krakkói birtokossal, 50,000 kor. vételári összeg mellett.

Az ügyvédi utasítás némely pontjainak magyarázata tárgyában kelt jogügyi bizottsági vélemény tudomásul szolgált.

A marosludasi körlelkésztséghez tartozó gezsei és hadrévi leányegyházaknak ideiglenes elcsatolása tárgyában kelt ehmegyei tanácsi javaslatot, átmeneti jelleggel elfogadta ig. tanácsunk, addig is, míg az említett leányegyházak önállósítása keresztülvihető lesz.

A szászvárosi ehkőzség első papi-szállásának elhelyezése tárgyában kelt ig.-tanácsi határozatot meglebbezte az ehkőzség keblbi tanácsa, valamint külön dr. Dózsa József és társai, az ehkerületi közgyűléshez és a felebbezésekre vonatkozó észrevételek megtétele végett leküldötte azokat ig.-tanácsunk az ehkőzség ügyvezető lelkészéhez.

A magyarsülyei ehkőzség és ottani öreg lelkészünk által együttesen kért káplántartási engedélyt megadta ig.-tanácsunk.

A szászvárosi és tordosi ehkőzségek papjainak keblbi özvegyárvai gyámintézetére vonatkozó szabályzatot, eredeti tervezetében erősítette meg főhatóságunk, mellőzvéen az ehmegyei tanács módosító javaslatát.

A vizaknai ehkőzség és a theologiai fakultás nevében már 8 év óta per foly Borosnyai Lajos utódai ellen, 5000 K tőke és jár. iránt. E per kedvező kimenetele most örvendetes tudomásul vétetett.

Ugyancsak örvendetes tudomásul szolgált a tiszánineni ehkerület ama közgyűlési határozata, mely szerint a

Pokoly József aa. által megírt ehkerületi történetet a parochiális könyvtárak részére megvásárolandó művek sorozatába fölvette.

Kolozsvári ehkőzségünk kérelme folytán közölte ig.-tanácsunk, hogy a dési ehmegyéből ide átsatolt desolált egyházak közül melyiknek és mennyi központi kezelés alatt álló tőkéje van.

A koródszentmártoni községi tanító panaszból értesült az ig.-tanács arról, hogy ottani lelkész aa. kiköltözött a papi lakásból és azóta az épület szerfölött elhanyagoltatik. Felelet kéretett arra nézve, hogy mikor és kinek engedélyével történt meg a kiköltözés és egyuttal elrendeltetett a lakás sürgős kijávítása. Elvi határozatképpen egyidejűleg kimondotta ig.-tanácsunk, hogy a papi lakásból való kiköltözést egyáltalában megengedhetetlennek tartja, mert a tudomásra jutott hasonló esetek mindenikénél az a szomorú esemény következett be, hogy teljesen elpusztult a papi lakás, melyet a lelkész odahagyott.

Völcsöki ev. ref. ehkőzségünk megnyervén az évi 1000 K konventi tőke-segélyt, ig. tanácsunk arra nézve tett intézkedéseket, hogy ezzel az összeggel és az ehkőzség évi 600 K-ás járulékával lehetőleg mentől előbb törlesztve legyen az ehkőzség 19,000 K-t meghaladó templomépítési adóssága.

Diószeghi Mór érkávási lelkész aa. részére 150 K segélyt és ugyanilyen összegű fizetéseleget utalt ki az ig.-tanács gyermeknevelési költségeinek fedezésére és egyuttal kimondatott, hogy összes lelkészeink családi viszonyairól részletes nyilvántartás állítatik be, hogy a több gyermekkel bíró családapák, a szükséghez képest, időnként némileg segélyezhetők legyenek, részben központi alapokból, részben pedig a tanuló gyermekek részére tanintézeti kedvezmények kieszközlése által.

Makkfalvi iskolánk két tanítója között súlyos összeférhetlenségi eset merült fel, melyet az iskola főgondnoka az ig.-tanácshoz jelentett be. Minthogy azonban az elsőfoku közigazgatási és fegyelmi hatóságot az alapítványi iskolákra nézve is az ehmegye képezi, leküldetett az ügy Ravasz János espereshez, illetékes intézkedés végett.

Megerősítette ig.-tanácsunk a tövisi ehkőzség egyik taksás telkének eladására vonatkozó szerződését; engedélyt adott az ehkerületi közalap egyik dési bérházának nagyobb-mérvű renoválására és jóváhagyta a beresztelki ehkőzség 2600 K-ás kölcsönéről szóló kötelezvényt.

Jóváhagyatott a magyarpéterlaci ev. ref. ehkőzség részleges kepeváltási szabályzata, fölvilágosítás kéretvén némely fölszerelési hiányokra vonatkozólag.

A magyarnádasi fiók-ehkőzség bérházépítési terve, a fedezet hiánya miatt, nem volt elfogadható.

A marosujvári és érkávási lelkészek, valamint a magyarávkői énekvezér mellékfoglalkozásai engedélyeztettek.

Kovácsnai ehkőzségünk stóla-váltási szabályzata, az órbai ehmegyei tanács módosító határozatának helyeslésével nyert jóváhagyást.

A naszodi papi állás betöltése céljából eszközölt meghívás szabálytalan lévén, azt az illetékes esperes megsemmisítette és ig.-tanácsunk e határozatot, az ellene beérkezett felebbezés mellőzésével helybenhagyta.

A hévizi ehkőzség temetőkertjének haszonélvezeti joga tekintetében ig.-tanácsunk utasítását kérte ki az ehkőzség és a jogügyi biz. véleménye alapján azt a választ nyerte, hogy az eddigi közös haszonélvezet fentartandó.

Kercsedi ehkőzségünknek megengedtetett, hogy papi állomását még egy évig csak segédlelkészszel töltsse be.

Végül a marosvásárhelyi polgári leányiskolához megválasztott új igazgató-tanító díjlevelét hagyta jóvá ig.-tanácsunk és a csittszentiváni ehkőzség kölcsönének konverziója, valamint a bábonyi lévita-tanító állami fizetékigésszítése tárgyában adta meg a szükséges utasításokat és ezek megtörténte után az ülés bezáratott.

(Vége.)

r. s.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

Nagyenyedi protestáns nőegyesület.

„A nagyenyedi protestáns nők szegényeket és betegeket segélyző egyesületé”-nek „Igazgató választmányá” folyó október hó 1-én délután 4 órán kezdő-

dőleg mélt. Zeyk Dánielné sz. br. Kemény Ida úrnő elnöklése mellett ülést tartott ő méltósága lakásán.

Az ülés tárgyát az eddigi előkészítő működés eredményét feltüntető jelentés és az egyesület működésének megindítása, módozatai és ünnepélyes bevezetése feletti tanácskozás képezte. Örömmel konstataulta az Igazgató választmány, hogy a m. kir. belügy-miniszter úr ezen vallásos és azzal karöltve jótékony egyháztársadalmi egyesület „alapszabályait” megerősítette; hogy utalványozásra, pénzkezelése elnöki és pénztári működésre szükséges nyomtatványok elkészültek.

De az örömet valóságos lelkesedése fokozta a taggyűjtés eredményéről való beszámolás, noha az még teljes képet nem is adhatott, mivel még befejezve egyáltalán nincs, mert napról-napra érkeznek újabb jelentkezések. A törzskönyv október 1-én a következő eredményt mutatta: Van az egyesületnek (a 50 koronával) 51 alapító tagja. Együttvéve 2500 korona alapítványi és tőkét képező összeggel. Van: 207 rendes és 23 pártoló tag évi 2, illetve 1 kor. tagdíjjal.

Az alapító tagok gyűjtéséről még nem érkezett be minden oldalról jelentés; a pártoló tagok gyűjtése a prot. férfiak között még kezdetét sem vette. Az eddigi eredményből is látszik, hogy az egyesület, ha egyelőre szerényebb eszközökkel is, de feltétlen életképes, üdvös hivatását már mostantól kezdve teljesítheti, s hogy alakítása valóban közóhajtás és őszinte lelkesültség folyamánya.

Megalakított az egyesülettel szerves kapcsolatban álló templomban, összejöveteleken és estélyeken működni hivatott női- és férfi vegyes-énekkar a legkiválóbb és állandó 12 nő és 8 férfi taggal, dr. Farnos Dezső tanár vezetése alatt.

Az egyesület működésének megnyitása november 6-án lesz d. e. 10 órakor a templomban, s délután 5 órakor a Bethlen-kollégium dísztermében tartandó kettős ünnepélylyel.

Az alkalmoszerű istentiszteleten: invokáció után énekel: a tanítóképző énekkara; a női és férfi vegyeskar; imádkozik: nt. Szilágyi Farkas lelkész; szólót énekel: dr. Farnos Árpádné ő nagysága; alkalmi predikációt tart és áldást mond: főt. és mélt. dr. Bartók György erdélyi ref. püspök úr; záródik az istentisztelet: a himnusz éneklésével.

Előző napon a vasuti állomásnál fogadja a püspök urat az egyesület Igazgató választmányja; istentisztelet után tisztelőleg az Igazgató Választmány és az egész 50 tagu választmány.

A délutáni megnyitó ünnepen: énekel: a vegyeskar; alkalmi felolvasást tart: Váró Ferencz tanár; zene: Veress Gábor zenetanár közreműködése és vezetése mellett; szaval: Simon Erzsike k. a.; duettet énekel: dr. Farnos Árpádné és Lázár Mácsi őnga.; szaval: Bihari Béla tanító úr; énekel: a főgimnáziumi vegyeskar dr. Farnos Dezső tanár vezetésével.

A míg a jelzett megnyitó ünnepélyekre a teljes programot magában foglaló, s úgy az egyesület minden tagjához, mint a nagy közönséghez megkülöndendő meghívók kibocsátatnak: a tagok és az egyesület iránt jóindulattal viseltetők szives figyelmét ez uton előre is jónak látta felhívni az egyesület Igazgató Választmányja.

Egy újabb szép nap.*

Istennek legyen hála, hagyományos jó szerencsénk most sem hagyott el. Udvarhelyi egyházme gyénk egyházi értekezletének Homoródszentmártonba összehívott évi közgyűlése szépen sikerült. Pedig fájó

* Régen volt ugyan e tudósítás aktuális, de most is tanulságos a legpezsgőbb e. megyei értekezlet közgyűlésének lefolyása. Szerk.

kebellet kellett megállapítsuk, hogy a leghivatottabbak távol maradtak. 40 fungens papunk közül alig 15 volt jelen, azok is nagyrészt hivatalnokok és szereplők. Megremeg a lélek az emberben az ilyen jelenségekre. Hát már ide jutottunk? Elni fogunk-e ezután vagy dicstelenül meghalunk. Ki érdeklődjék az egyház ügyei, életbevágó kérdései iránt, ha mi papok nem? Szerencse, hogy nincs egyenruhánk. Azon vidék világi eleme, idegen érdeklődő közönsége, tanítóságunk nem látta azt a mély, szinte halálos sebet, mely ott tátong anyaszentegyházunk szíve táján. Bizony itt igazán érezzük, ha Isten nem fordítja meg a lelkek gondolatát, szívek érzését, egyesek, Pál apostol lelkesedésével sem tehetnek semmit. . . .

Reggel 8 óra tájt a kénosi hegyen az elnökség körül egy lelkes kis csapat beszélgetett, tervezgetett. De az idő intett s a gyorsan robogó kocsik 15 perc alatt, a menedékes lejtőn, festői környezetben, Szentmárton elé vittek. Híveinknek lelkes tábora, a már oda érkeztekkel vegyesen, *Hegyi Péter* helybeli lelkészrel élén fogadott, ki szép beszédben üdvözölte az elnökséget s értekezletünket, mikor a legnemesebb, minden felekezetiességet kizáró evangéliumi munka végzésére itt megjelentek. Az elnök, *Menyhárt* András biztosította üdvözlőket, hogy az evangéliumi szeretetről itt sem fogunk megfélekedezni. Mindenki megkapta szállását jelző czéduláját, kísérljét s a helybeli egyház népzene kara ismételtén felharsogó hangjai mellett szétoszlottunk. De csak egy néhány percze, mert mintegy természetes parancsóra a papi ház felé tartottunk. Itt kellemesen lepett meg az idegenek, eddig alig látott világi befolyásos embereink nyüzsgő raja. A házi asszony lekötelező szivessége, mikor ez vagy amaz asztal mellé akart leültetni. Vágyainknak azonban kevés ideig adózhatunk, mert elnökünk harsány hangja a választmányi ülés megtartására szólított fel. Mennünk kellett, mert az idő csakugyan rohamos léptekkel haladt. A világiak itt is szép érdeklődést mutattak. Elnök bejelentette, hogy Damokos Andor alelnök nem jöhetett el s így a délutáni hangversenyen sem fog szerepelni. Sajnálattal vette tudomásul a választmány. De inkább elítéltük azon hátmögi mende-mondákat, melyek e tárgygyal kapcsolatban röpkedtek a levegőben, melyek úgy látszik, egyházunk tisztább levegőjét sem akarják kimélni, ide is be akarják hurczolni a személyes harczot és politikát. Ez ellen minden irányban tiltakozunk. Ezután alulirott titkár mutatta be azon előterjesztéseket, melyeket a választmányoknak a tárgysorozat 7-ik pontjánál meg kell tenni.

Hosszasabb eszmecserére a számadás ügye adott alkalmat. A világi tagoknál sok a hátrálék. Lelkészek nagy része sem akar tudni róla. A számadás egyik gyűléstől a másikáig van készítve, mint eddig. Végén a választmány a számadást ez egyszer ajánlattal terjeszti a közgyűlés elé, de jövőre polgári év szerinti számadást kér a pénztárostól. A papokat pedig kéri, hogy a hátrálékok beszédese tekintetében minden lehető kövessenek el, kiktől egyáltalán nem lehet bevenni, indokolva terjesszék be törlésre.

Míg a választmány végzett, máris beharangoztak. A templom ódon és roskadozó hajlékát nagyszámú közönség töltötte meg. Megható közös ének után *Kónya* Kálmán udvarhelyi vallástanár a fiatal papokról ritkán tapasztalt egyszerű és közvetlen imájával emelt a magasba. *Vida* Mózes tanító vezetése alatt ez alkalomra alakult tanítók kara megragadó közéneke után, *Vajda* Ferencz udvarhelyi lelkész lépett a szószékbe, ki az evangéliumi szellem *Lejgázó felszabadító erejéről* oly szépen, annyi evangéliumi erővel beszélt, minőt még tőle sem hallottunk eddig. Alkalmi és hazafias vonatkozásaiban olykor a könnyekig meghatottak egyeseket. Mégis jó iskola — gondoltuk — egy néplap szerkesztése vagyis inkább

irása... Csak természetes volt istentisztelet végén, mikor a tanítók kezdésére hazafias himnuszunkba, egyházi bánatunk keservét is beleöntöttük.

A közgyűlést ott a templomban dr. Gyarmathy Dezső világi elnök nyitotta meg hosszabb egyháztörténelmi visszapillantásokban gazdag beszéddel.

A gyűlés további folyamatát *Menyhárt* András egyh. elnök vezette. Mindenekelőtt *Hegyi* Péter helybeli lelkész kért szót, üdvözölve egyháza nevében az értekezletet, a vendégeket, azon reményének ad kifejezést, hogy itt nem idegeneket, hanem saját hiveinknek lelkét meghódítani jött. *Péter* Károly esp. felelve, szépen mutat rá azon zászlóra, azon munkára, azon irányra, melyet követtünk és követni fogunk ezután is. Isten áldását kéri munkálkodásunkra.

Fejes Áron paptanár és alelnök lelkes felolvasásban int, hogy a vallásos mozgalmak megítélésénél tartózkodók legyünk, köröket, egyeseket, irányzatokat ne ítéljünk el feltétlenül. Mert minden egy pontra tér és kell hogy visszatérjen és ez: Isten.

Ezután alólirott titkári jelentése következett. Ez beszámolt a választmány, a bizottságok és körök működéséről, melyeket az értekezlet megnyugvással vett tudomásul.

Ekkor már a hivek látható óhajlásához képest gyorsan adta elő nagyrészt a titkár, a választmány előterjesztéseit. Ezek között legtöbb figyelmet érdemel azon terv, mely az I—II. el. osztály számára *valálaskölcsei elbeszélések gyűjteményét* akarja megvalósítani. A javaslat a kerületi választmányhoz küldött fel, úgyszintén *Barabás* Jenő tanár pontokba foglalt tervezete is. A kerületi választmányba képviselőül *Péter* Károly esperes és *Ráczkövy* Sámuel gondnok, világi titkárnak *Nagy* Elemér választottak meg. Az országos lelkészi értekezletre *Menyhárt* András és *Hegyi* Péter küldettek ki. A jövő közgyűlés helyének meghatározása választmányra bízott. Templom előtt elnök üdvözölte még egyszer a hiveket s kiosztattak a vallásos iratok. Délután 1 órakor mintegy 100 résztvevő közébe volt, hol lelkes pohárköszöntők hangzottak el. Az 5 órakor kezdődő hangverseny, a sok vidéki akadály dacára szépen sikerült. Köszönet érte a nem lankadó szereplőknek. Már virradt, mikor a barátságos zene hangjai elnémultak. Mi elhagytuk Szentmárton és vidéke barátságos népét. *Hegyi* barátunk feleségével sok lehetetlent valóra váltott.

Lajos János.

Templomszentelés, egyházzivsgálat.

I.

A széki egyházmegye sajátos természete szerint, — csendes zaj nélkül való munkálkodásának igen szép bizonyosságát adta f. évi szeptember hó 25-én. Ugyanis új esperese élén, a szintén megvalósított tisztikar ekkor indult el ez évi egyházzivsgálati körútjára. Az ut kezdete szintén méltó cselekedet volt a tisztikar és egyházmegye jelleméhez. Első tény a szentgyedői templom felszentelése, utána egyházzivsgálat. Ez eseményről számot adni érdemesnek tartjuk a lap olvasói előtt, hogy láttassék ime nyilvánosan is ez a megfeszített munka, mit végez itt a ref. lelkészi kar körülvéve a nemzetiségek mindent elnyeléssel fenyegető tengerétől, ostromolva a hitetlenség, közöny által saját egyházzivsgálati részéről; hosszú időn keresztül a lelkészhiány miatt ellenőrizhetetlen, hűtlen sáfárok gonoszsága miatt vagyoniilag is elgyengült egyházakban.

Szentgyed, pontosan szólva a pulyoni körlelkészségben fekszik. Helyzete megközelíthetetlen. A szamosújvár—marosvásárhelyi állami uttól 8 kilométernyire utatlan uton. A körlelkészi székhelytől, Pulyontól 4 kilométer választja el. De a megközelítés ez oldalról is rettenetes, mert egy 500 méter magasságu hegyet kell megmászni, mit többnyire csak gyalog szerrel cselekedhetni, lévén az átvezető ut aligha jobb valami gyalogúsvényenél. Ilyen a természeti fekvés által is mostoha helyen kell gondját és munkáját háromfelé osztva építeni a Krisztus

anyaszentegyházát a pulyoni körlelkészségnek. Nemes feladat, nehéz teher.

És, a viszonyok. Jobb erről nem is beszélni. Szolnok-Doboka vármegyében a népesség 1 (egy) százaléka ir és olvas. A szentgyedői 117 református magyarnak 1 százaléka ha beszéli folyékonyan apai nyelvét. — Láttuk a hajdani papi lakásul szolgált kunyhót. Egy vándor foltozó csizmadia lakik benne. Beszéltünk a hivekkel. Törve, akadózva, oláhval keverten adnak feleletet. És itt templomot építeni, végezni a lelkipásztor nemes hivatását, eszünkbe jut ama sok aratni való gabona, mihez kevés az arató, eszünkbe a próféta csenthalma! Csodálatos szívósság, lankadatlan szorgalom mentheti meg csak azt, mi még megmenthető.

De beszéljen a munkáról maga a templomszentelés, építés története, amint lefolyt.

Vasárnap d. e. a járási főszolgabíróval Debreczeni Gyulával, ki katolikus ember léte, szívén viseli amaz imminens veszedelmet, mi a magyarságot a református egyház gyengülésével éri, megjelent a környék egész magyarsága a szomszéd lelkészekkel, hogy ezzel is demonstráljon magyar volta és fajához való szívós ragaszkodása mellett. Az ünnepi istentisztelet Sófaly Károly esperes felavató imájával vette kezdetét. Majd Benedek Lajos ehm. számvevő tartotta meg egyházi beszédjét. Építve a természet, lélek és kegyelem templomát. Mindketten erős bizonyosságot tettek a Krisztusról, felrúza az emberi lélek mélységeit. Lőrincz János főjegyző szívhez szóló agendája után urvacsorát osztott Csűrös Ferencz aljegyzővel. Végül Sáfány Lajos mondotta el a templomépítés történetét és tartott szívből fakadó, szívhez szóló hálaadó imádságot.

E történetből érdemesnek tartjuk felemlíteni, hogy az évtizedekkel ezelőtt megindult templomépítést, hol pénzhány, hol hűtlenség, hol a vállalkozók, lévén falusi megbízhatatlan emberek, hátráltatták ezideig. Éveken keresztül fedetlen, felszeretlen. kellett várnia az időnek szinte teljességét, hogy a fatemplom helyett méltóságának is inkább megfelelő istenháza legyen a magyarság erős vára, hitének megtartója. Most áll a templom, ha a tömérdek akadály nem hiúsította meg felépítését, úgy fennállása egyházunk és nemzetünk győzedelmét jelenti e ponton. Fáradoztak benne a jelenlegi lelkész elődei, de a munka orozslánrésze a mi kedves Sáfány kollégánk egy évi fáradsága. Nyerjenek mindannyian jutalmat a tudatban, hogy nemes munkájuk fáradsága: isten előtt kedves áldozat!

II.

Ami az egyházlátogatás dolgát illeti röviden szólva: egy hét fáradságos munkája volt. Szentgyed, Szék, a szamosújvári kör, Ördögösfűzes, Szépkényerűszentmárton, Devcsér, Naszoly, Buza Szászsomhor, Melegföldvár, Katona, Feketelak Száva. Pulyon, Czege, Göcse egyházközségek, illetve körlelkészségek kerültek vizsgálatra. Ezt járták, hol kocsin, hol ökor szekéren, s a hol ezt sem lehetett használni — mert ilyen hely is van — gyalogszerrel. Hosszadalmas lenne Sófaly Károly esperesnek minden beszédjét kivonatban ismertetni, sok lenne a főjegyző, Lőrincz János fáradozásait elmondani — és teher számba menne azt a lelkiismeretes munkáját még csak nézni is, mit Benedek Lajos számvevői működésében kifejtett. Annyit azonban jelezhetünk a vizsgálat eredményeként, hogy sok hiba orvosoltatik, sok indítvány fog a közvetlen szemléletből az egyház adminisztráció minden ágában napvilágot látni. Vajha a személyes tapasztalatok javítanak a mi helyzetünket, tennék sikeresebbé a felsőbbek hivatalos munkáját, eredményesebbé a lelkipásztorok fáradozásait.

Osváth Lajos.

Az udvarhelyi ref. egyházmegye október 3-án Székelyudvarhelyen a ref. kollegium nagytermében tartotta évi rendes közgyűlését. Bedő Ödön csekefalvi lelkész megelőzőleg szép imát mondott. Péter Károly esperes magvas beszéddel nyitotta meg a népes gyűlést. Mielőtt a tárgyalás kezdetét vette volna, Kovács István lelkész megintertpellálta az esperest a „Székelyudvarhely“ cz. lapban megjelent két pap levélváltása ügyében. Esperes kijelentette, maga is elítélte Orbán József lelkész levelének hangját. A közgyűlés napirendre tűzte az ügyet s titkos szavazás utján 18 szóval 16 ellen elvetette azon indítványt,

mely az illető lelkészt fegyelmi kereset alá is akarta vonni. Műszaki előadó alkalmazása tanácsra bizatott. Be lett kebeleztve az egyházmegyébe Lőrincz Áron farczádi, Márton Árpád küsmödi lelkészek, Rozsondai István és Bokor Károly tanítók. Rendes törvényszéki bírő Biró Áron, pótbírő Hegyi Péter lett. A számvevő bizottságba egy megürült helyre Kádár Dénes lelkész választatott egyhangulag, esperesi ajánlatra. Titkos szavazással algondnoki állásra jelöltettek: Nagy Sámuel ügyvéd, Máté Pál birtokos, Molnár Károly tanár. A felsőbb leiratok, esperes, főjegyző, számvevő, tanügyi előadó jelentései sorban tudomásul vétettek. Esperes jelentése kapcsán az adatok pontosabb beküldése elrendeltetett. Tanügyi jelentés kapcsán, munkanapló vezetése, a vallástani tárgyokról, a mindennapi iskolából is kivántatik. Napló és bejelentő másolati iv nyomatásra esperes felkérte. A bizottság beható és alapos jelentése alapján a közpénztári és gyámintézeti számadások tudomásul vétettek, úgyszintén a közalpi számadása is. A jövő évi költség-előirányzat elfogadtatott, képviselői díjak kiutaltattak. A sepsii egyházmegye átiratát a kongrua leküldése tárgyában, elvileg helyeseltük, de a jelenlegi gyakorlat szempontjából ellene kellett mondjunk. Majd a kérelmek és segélykérvények elbírálása után — melyeknek csaknem állandó előadója, a még mindig fáradhatatlan Menyhárt András volt — késő este a közgyűlés bezárta.

x.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Szives tudásul. *Dr. Bartók György* püspök könyve: „*A református egyházak presbyteriális szervezete*“ azoknak, a kik előre megrendelték volt, szétküldetvén: ezután csak könyvárusi uton kapható és pedig *Kókai Lajosnál* Budapesten és *Stein Jánosnál* Kolozsvárt. Ára 4 korona.

KÜLÖNFÉLÉK.

A kolozsvári ev. ref. egyház monostori imaházát e hó 9-én ünnepélyes istentisztelettel avatták föl. Délelőtt 10 órakor vette kezdetét az ünnepség az imaházban, melyet zsufolásig megtöltött a hívek serege. A gyülekezet éneke után *Szabó Miklós* monostori lelkész mondott megható imát, mely után *Herepey Gergely* esperes tartotta meg poétikus, magasan szárnyaló avató beszédét. Az istentisztelet után az imaház udvarán *dr. Nerges Zsigmond*, köri gondnok tolmácsolta *dr. Bartók György* püspök és *Herepey Gergely* esperes előtt a monostori kör háláját és köszönetét az egyháztanács iránt. Este 8 órakor társasvacsorát rendezett az egyházi kör, melyen megjelentek a püspök urral együtt számos egyházi és világi érdeklődők. A köszöntök során *dr. Nerges Zsigmond* mondott köszöntőt a püspök urra, melyre buzdító szavakkal válaszolt a főpásztor. A még számos toaszt körül különösen ki kell emelnünk a *Nagy Ferenczét dr. Kecskeméthy István* theol. tanárra és nejeire, kik éveken a legnagyobb odaadással és buzgósággal fáradoztak a gyülekezet érdekeiért. Isten adjon szép fejlődést az új alkotásnak!

A budapesti ev. ref. theologiai akadémián a néhai Kovács Albert tanszékét a ker. gyűlés *Bilkei Papp* István lelkéssel töltötte be, mint helyettes tanárral, ki azonban a theol. docensi képesítés megszerzése után rendes tanár lesz. Adjon Isten segedelmet az új kartársnak, kit e minőségében szívből üdvözlünk.

Papi beköszöntő. Hegyi Péter homoródszentmártoni ev. ref. papot közlebről *dr. Ráczkövy Samu* egyházmegyei algondnok és Biró Áron felsőboldogasszonyfalvi ev. ref. pap, mint esperesi megbízott elnökle a alatt tartott választógyűlésen *Petek* községbe példás egyetértéssel ev. ref. papnak hívták meg. Hegyi a meghívást el-

fogadta és új egyházközségébe f. hó 9-én tartotta beköszöntőjét, melyet a petekiek nagy lelkesedéssel fogadtak.

A Tanulók Lapja most megjelent októberi első számával kezd meg tizenkettedik évfolyamát. A magyar ifjuság legkedveltebb lapját *Gaal Mózes* szerkeszti igazi szeretettel és lelkesedéssel. Az első számban kezdődik *Dickens* világhírű regénye: *Copperfield* Dávid, *Mikes Lajos* ügyes átdolgozásában; *Gaal Mózes* „Az én legkedvesebb virágom“ című költeményt irt be. Érdekes cikkek szólnak Japánról, a tejről, a temető madarairól. Érdekes eredeti elbeszélést *Krudy Gyula* irt: a „*Czirkusz király*“ cimen. Izléses képek tarkítják az első számot. Fejtörő rovata élénk. A rejtélyes megfejtői között értékes könyvjutalmakat soroz ki hétről-hétre a szerkesztőség. A *Tanulók Lapjának* előfizetési ára egész évre 9 kor. 60 f. Előfizetheti Budapest, IV., Egyetem-u. 4. Franklin-Társulat. Melegen ajánljuk a szülők figyelmébe.

GYÁSZROVAT.

Dr. Köpeczi Bocz Józsefné szül. Berna Hermina, a nagyenyedi kórház igazgató- s a Bethlen-kollegium iskola orvosának neje, az idegenből lett derék magyar asszony és honleány, a magas műveltségű, nemes lelkületű asszony boldog házassága 23-ik, élete 53-ik évében, hosszas szenvedés után f. évi október 6-án elhunyt. Benne Fejes Áron tanár kollegánk anyósát gyászolja. Nemes asszony volt, ki hogy a majnai Frankfurtról hozzánk jöve magyar asszony lett, mindig nemesen buzgólkodott azon, hogy bár saját körében magyar fajunkat értelmileg és erkölcsileg emelje. Ritka jó feleség, humánus buzgalmu, tevékeny, s mégis nemesen egyszerű asszony volt. Béke praira! Aldás emlékére!

Ferencz Miklós tanár, égei *Ferencz József* birtokos kiváló tehetségű fia, mint mély részvétellel értesülünk, f. hó 2-án, rövid betegség után meghalt Ujverbáson. Az elhunyt fiatal tanár éveken át theol. fakultásunk derék növendéke volt. Szülőinek egyetlen reménye, a magyar tanügynek egy kiválasztott bajnoka szállt sirba ő benne. Nyugodjék csendesen!

HIVATALOS RÉSZ.

4139—1904 sz.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes aaihoz.

Mult évi egyházkerületi közgyűlésünk utasítása alapján tanulmány tárgyává tettük a *tanítói oklevéllel nem rendelkező kántorok kiképzetésének ügyét*.

A kérdés a nagyenyedi tanítóképző intézetnél 6 heti szünidei tanfolyam rendezésével volna kedvezőleg megoldható; de ez áldozattal járna egyházkerületünk és a nagyenydi kollégium, valamint egyes egyházaink részéről is.

Azért felkérjük a nagytiszteletű Esperes aait, hogy egyházmegyéjük területén vegyék számba s a folyó év végéig igazgatótanácsunkhoz jelentsék be, hogy mely egyházközségekből kell kántori állomásokat szervezni, ha nincs ref. tanító, vagy más képesített egyén a kántori teendőket vitelére. Mekkora javadalmat biztosíthatnak a kántornak? van-e alkalmas egyén, a kit a kántorságra ki lehetne képezetni. Erre a kiképzésre álboszhatna-e az egyház körülbelül 60—80 koronát?

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

4349—904. sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

A gymnáziumok 1904—5. évi tárgykiosztásának megvizsgálása alapján igen tanulságos tapasztalatokról számolt be igazgató tanácsunknak az egyházkerületi tanügyi bizottság s egyidejűleg kimutatta, hogy a szakcsoportosítás érvényesítésében kedvezőbb a helyzet a mult évinél. Sajnos, most már késő a tapasztalatokat erre az évre felhasználni, ezért felhívjuk a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy a tárgykiosztási tervet ezután minden évben július 10-ig az órarendet auguszt. hó végéig méltóztassék igazgató tanácsunk elé terjeszteni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 4346—1904.

A kollegiumok és a theologia méltóságos t. Előljáróságait érdeklő elvi határozat;

Az igazgatótanács határozattá emelte s a közgyűlésnek bejelenti a Tanügyi Bizottság következő javaslatát:

„Tekintettel arra, hogy a nyugalmazott tanárt nem kötelezi a tanári eskü, a tanárok helyettesítésével sem hosszabb, sem rövid időre meg nem bízható. Ha sikerre vezetnek az iránt tett lépéseink, hogy a nyugalmazott tanár azon intézet fegyelmi hatósága alá soroztassék, amelyből nyugalomba lépett, akkor azon elvi határozat érvénye megszüntethető.“

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

4060—1904. sz.

FELHÍVÁS

mind a hét kollegium méltóságos t. Előljáróságához.

Felmerült esetek alkalmából szükségesnek mutatkozik gymnáziumainknál egységes elveket alapítani meg arra nézve, hogy a gymnáziumainkba járó *nem ev. ref. vallásu tanulók* a rendes szünetnapokon kívül mikor menthetők fel a tanulás alól. Felhívjuk a méltóságos t. Előljáróságot, hogy október hó 20-ig bejelenteni sziveskedjék, hogy a vezetése alatti gymnásium nem református vallásu tanulói egyházi, vagy iskolai hatóságaik kívánatára a rendes szünetnapokon kívül az iskolai éven át mikor kérnek és nyerne felmentéseket az iskolába menetel kötelezettsége alól.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 4362—1904.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság javaslatára, elhatározta igazgató tanácsunk, hogy összehívja évenként egyszer, rendszerint a nyári szünet folyamán, a kollegiumok igazgató tanárait, esetleg helyettesítőiket, olyan eljárási, részlet és forma-kérdések megbeszélése, s közvetlen és vizsgált felvilágosításokat, tapasztalatokat és nézetek kicserélését kívánó tények és észrevételek tárgyalása végett, a melynek írásos ellátása hosszadalmas és kevésbé célravezető szokott lenni; egyszerre való letárgyalásuk pedig sok későbbi egyeztető és pótló munkát tesz feleslegessé, esetleg kedvetlenségeket kerültet el.

Az értekezlet előkészítése, egybehívása, vezetése a tanügyi Bizottság elnöklése és szakelőadó tagjai feladata. Az első értekezlet kivételesen a folyó 1904—5. isk. év folyamán hivandó egybe.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvár, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 3930—1904.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes aaihoz.

Felmerült eset alkalmából az egyházkerületi tanügyi bizottság meghallgatásával kimondotta igazgatótanácsunk, hogy olyan községek nem ref. iskoláinál, hol sem helybeli, sem beszoigáló ref. lelkész nem taníthatja a vallást, kivételesen ref. vallásu, képesített tanító, vagy tanítónő egyházmegyei tanácsi határozóttal megbízható a ref. vallás tanításával.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 4302—1904.

KÖRLEVÉL

erdélyi ev. ref. egyházkerületünk összes egyházközségeihez.

Zsinati törvényeink 30 §. az iránt rendelkezik, hogy presbyteri ülésekben „érvényes határozat hozatalra a presbyterek legalább is egyharmad részének jelenléte szükséges.“

Közelebbi meghatározást azonban nem foglal magában a törvény arra nézve, hogy a határozatképességhez megkívánt egy harmad létszám a presbyterium összes tagjainak, tehát a választottak és hivatalból való tagok együttes számának alapul vétele mellett számítandó-e, avagy csak a választott presbyterek harmadrészének jeleléte kívánatik meg?

Igazgatótanácsunk e kérdést fontólóra vévén, elvi határozat képen kimondotta, hogy az egyházkerületünkben majdnem kizárólagossá vált gyakorlatnak megfelelően, a zsinati törvény 30 §-nak rendelkezését akként kívánja értelmezni, hogy a presbyteri ülés határozatképes már akkor, hogyha az illető ülésen a választott presbyterek egyharmad részének megfelelő számú presbyter van jelen.

A törvény ily tágabb értelmű magyarázatát alkalmazta igazgató tanácsunk a zsinati képviselő választások igazolása rendjén és ezt a magyarázatot kellett általánosságban is elfogadnunk, mert máskülönben a nagyobb városi gyülekezetekben, ott különösen, hol a hivatalból való presbyterek számát az ev. ref. tanárok nagy mértékben emelik, persbyteriumaink állandó határozatképtelenséggel küzdenének, vagy minden ügy elintézésére kétszer kellene a presbyteriumot összehívni.

Miről az összes presbyteriumokat, tudomásvétel és ahhoz alkalmazkodás végett, ezenél értesítjük.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 4360—1904.

SZABÁLYZAT

a gymnáziumainkban alkalmazható vallástani és egyházi énektanítási tan-és segédkönyveknek engedélyezése iránt.

1. Az erdélyi egyházkerület kollégiumaiban a vallástani és egyházi énektanítási tan-és segédkönyvek használatának igazgatótanácsi engedélyezése a következő eljárás szerint történik.

2. Az engedélyezést kérheti: a szerző, vagy a kiadó, vagy azon intézet tanárkara, melyben a könyvet alkalmazni, illetőleg a már alkalmazott — de még nem engedélyezett — könyvet továbbra is használni kívánják.

3. Aki az engedélyt kéri: az engedélyezendő könyvnek három nyomtatott példányát, vagy, ha kinyomatva még nincsen, egy olvashatólag tisztázott, lapszámot, bekötött kéziratát és egy, bármelyik kollégiumunknál működő, magát megnevező szolgálati esküt tett, illetékes szaktanárnak az alábbi kérdésekre világosan és határozottan felelő indokolt bírálatát köteles betérjeszteni.

4. A bírálati szempontok: a) A könyv irányzata egyházi, egyszersmind magyar nemzeti szempontból kifogástalan-e? b) Tartalma megfelel-e az illető osztály jelenlegi tantervének? c) Terjedelme megfelel-e az anyag megértésére és megtanulására, illetőleg begyakorlására a tantervben megszabott leckeidőnek? nem vezet-e a tanulók megterhelésére? d) Rendszere és előadása nem haladja-e meg az illető osztály tanulóinál feltételezhető átlagos értelmi fejlettség s előadásbeli készség színvonalát? e) Vannak-e a könyvnek, a fennebbi kérdésektől eltekintve megjegyzendő fogyatkozásai? f) Külső kiállítása, bolti ára ad-e okot észrevételekre? g) Végeredményben minő megszorításokkal és feltételekkel használható a könyv?

5. A könyvet és a bírálatot a Tanügyi Bizottság gymnásiumi és vallásoktatási szakelőadói átvizsgálván, vagy egyszerű véleménynyel, vagy szakszerű felülbírálat iránti indítvánnyal terjesztik a Bizottság elé.

6. Ha a Tanügyi Bizottság szakszerű felülbírálatát határoz el: az, aki a könyv engedélyezését kérte, tartozik a könyv bírálati díját, mely 20—40 k. összegben állapítatik meg, az értesítéstől számított nyolcz nap alatt az igazgatótanácshoz beküldeni. — Ez a díj, munkálatának beadása után, a Tanügyi Bizottság által felkért felülbíró szakembernek egészben kiutalványoztatik.

7. A felülbírálatnak a 4. pont alatti kérdésekre adandó

indokolt feleletei alapján a Tanügyi Bizottság végleges véleményét ad az igazgatótanácsnak a könyv engedélyezhetése tárgyában.

8. Az engedély esetleges megadásáról az igazgatótanács köriratban, a hivatalos lap útján értesíti a kollégiumokat.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó,

4363—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az összes ev. ref. lelkész aihoz.

Hivatkozással az Erdélyi Prot. lap idei 27-iki számában (1904. jul. 7.) 2617—1904. sz. alatt kiadott körlevelünkre, utasítjuk az összes tiszteletes lelkész aait, a kik ama rendeletünknek még eddig eleget nem tettek, hogy a Népiskolai törzskönyvi lapokat és statisztikai gyűjtő lapokat október hó végéig beadni el ne mulasszák.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26. tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 3621—1904.

KÖRLEVÉL

a tiszteletes lelkész és hitoktató aaihoz.

Felhívjuk az összes tiszteletes hitoktató aait, hogy minden iskolánál, ahol vallást vagy egyházi éneket tanítanak, az elvégzett tananyagot, a tanítás tárgyát, óránként vezessék be az iskolánál az összes tantárgyak és tananyag számbavételére vezetett „munkanaplóba” vagy „tárgynapló”-ba.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

3760—1904. sz.

KÖRLEVÉL

a f. évi konventi jegyzőkönyvek árának befizetése tárgyában.

A f. évi június hó 6—9. napjain tartott konvent jkvei a szokásos módon ig. tanácsunk által kiosztatván, azok ára példányonként 1 kor.-ban állapított meg, minélfogva felhívjuk az érdekelteket, hogy az alább jelzett összegeket f. évi decz. hó 15-ig multhatatlanul fizessék be az egyházkerület pénztárába:

Vajdahunyadi egyházmegye 22 kor. Gyulafehérvári em. 17 kor. Nagynyedői em. 44 kor. Kálóczi em. 34 kor. Kolozsvári em. 30 kor. Szilágyszolnoki em. 64 kor. Dési em. 18 kor. Széki em. 30 kor. Nagysajói em. 17 k. Görgényi em. 29 kor. Marosi em. 64 kor. Küküllői em. 31 kor. Nagyszébeni em. 16 kor. Udvarhelyi em. 43 kor. Erdővidéki em. 16 kor. Sepsői em. 38 kor. Orbai em. 11 kor. Kézdivi em. 14 kor. Romániai em. 1 kor. A theologiai fakultás és a hét kollégium 1—1 péld. után 1—1 kor.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 27.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 1370—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. eh. kerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezei m.-léta papi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, megfelelő kerttel, fizetés a miniszter által megállapított értékben 573 kor 07 f., a melyből 430 kor. a kepe értéke. Kézpénz 55 kor. 66 f., a többi a can. portio is munkabeli szolg. értéke. Kongrua 1000 koronáig való kiegyezésrel 1076 kor. 93 f. Az állami iskolában teljesített vallásnitásért a lelkész tiszteletdíjra számíthat.

Kötelessége: az egyházi törvények és szabályrendeletekben körülírt összes lelkészi teendők végzése.

Pályázati határidő okt. 22. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes afiához küldendő Gyaluba.

Kolozsvárt, 1904. okt. 9.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 470—1904.

FELHIVÁS.

A küküllői ehmegye lelkészeit felkérem, hogy f. évi október 25-ig egy egész évi nyomtatványszükségletüket annál inkább jelentsék be, mivel az egyházmegye tanácsának erre vonatkozó korábbi rendelkezése szerint a késedelmezők részére nt. esperes és számvevő aa. által kimutatandó mennyiség fog megrendelteni, mit az illetők elfogadni kötelesek. Megjegyzem, hogy az így összeállítandó mennyiségen felül nyomtatvány birtokomban nem lesz, miért is előre jelzem, hogy időközi rendelésekre nem válaszolok.

Dicsőszentmártonban, 1904. okt. 5.

Hegyi Károly,
em. pénzt., nyomt. kezelő.

Az ev. ref. zsinati tagok szives figgelmébe. Az ev. ref. egyetemes konvent főtiszteletű és nagyméltóságú elnökségétől nyert megbízatásom értelmében tisztelettel kérem az ev. ref. zsinat m. t. tagjait, hogy a mennyiben az alább érintendő és a zsinat tárgyalására váró nyomtatványok valamelyikét (amelyek különben, a két első kivételével, az ev. ref. egyetemes konvent jegyzőkönyveiben mind megtekinthetők) még nem kapták volna meg, sziveskedjenek azokért, postai címök, valamint az általuk a zsinaton képviselendő eh. illetőleg ehkerület szabatos megjelölésével *Dávidházy Kálmán* könyvkötő úrhoz Debreczenbe fordulni (*Füvészkert-u. 9. sz.*). Kérem továbbá a zsinat m. t. tagjait, hogy:

a) a mennyiben az okt. 27. és köv. napjain Budapesten tartandó zsinatelőkészítő konvent itt Debreczenben, f. nov. hó 9. vagy 10-én (tizedikén) megjelenendő és azonnal expedíalando jegyzőkönyvének gyors kézhezvételére sürg. helyeznek, akkori tartózkodási helyüket ugyancsak *Dávidházy Kálmán debreczeni könyvkötő úrral* idejekorán szabatosan közölni,

b) a zsinati tagoknak szóló konventi elnökségi meghívók akadálytalan szétküldhetése, a szükséges pótagok mielőbbi behívhatása stb. iránti intézkedés érdekében szabatos postai címöket (lakóhely, utolsó posta, vármegye), azon vasúti állomás nevét, ahol a zsinatra utazásuk alkalmával vonatra fognak szállani, valamint a nov. 10-én Budapesten történendő megjelenésben való netaláni akadályozásukat saját egyházkerületök püspöki hivatalával közölni méltóztassék.

A főntebb érintett nyomtatványok a következők: 1. Az egyházi törvénytervezetnek a konvent által megállapított Debreczenben, a Csokonai-nyomdában 1—108 lapon 1904. jun. hóban megjelent végleges szövege. 2. Az ev. ref. egyet. konvent összefoglaló jelentése a zsinat számára az egyet. konvent 1893—1904. évi működéséről. (Nyom. Debreczenben 1904. okt. havában.) 3. A magyarországi evangéliom szerint reformált és ág. hitv. evang. keresztyén egyházak emlékirata az 1848. évi XX. t.-cz. végrehajtásáról (az 1904. j. konvent 22. jk. számának „K. melléklete”). 4. Az állami egyetemen szervezendő prot. theol. fakultás ügye (az 1903. jun. konvent 31. jk. számának „K. m. léklete”). 5. Az esküminták (az 1903. decz. konvent 25. és az 1904. jun. konvent 39. jk. száma). 6. A közalapi végrehajtó biz. jelentése a magyarorsz. ref. egyh. közalap 1892—1902. évi történetéről (az 1903. jun. konv. 56. és 61. jk. számaikhoz csatolkozó „V. melléklet”). 7. Az orsz. ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet megalakulásáról és 1896—1903. évi működéséről a zsinat elé terjesztett jelentés (az 1904. jun. konvent 19. jk. számának „H. melléklete”). Kelt a magyarországi reformátusok debreczeri főiskolájában, 1904. okt. 6.

Sass Béla,

ev. ref. hittanszaki akad. tanár,
mint konventi jegyző.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A theologiai fakultás vagyoni konszolidációjáról.

Egyházkerületünk igen sok, megoldásra váró, fontos kérdése között ez idők szerint legközelebről éget a theologiai fakultás vagyoni konszolidációja.

Kerületi közgyűlésünk fölhívása folytán most tárgyalják egyházmegyénk is e kérdést, de az eddig ismeretes egyházmegyei közgyűlési határozatok nem sok kilátást nyújtanak arra, hogy a közgyűlés által ajánlatba hozott theologiai adó kivetésével és adományok gyűjtésével gyökeresen javítható volna a helyzet.

Különben is előre látható volt, hogy az egyházközségek és egyháztalabégek szegénységét és terhelttségét közvetlenül ismerő egyházmegyék állást foglalnak minden új adó kiróvása ellen. Az eddigi rovatok fölhajtása is óriási nehézségekkel jár; hogy lehessen tehát újat kivetni az évek óta szünet nélkül ismétlődő rossz gazdasági évek csapásai alatt görnyedő népre?

Az adomány gyűjtés sikere még kétsége-sebb, mert a jelenlegi nemzedék áldozni képes tagjai már meghozták áldozatukat az intézet megalapítása alkalmával.

A theologia vagyoni egyensúlyának helyreállítását, fenttarthatásának állandó biztosítását tehát más módozatok mellett kell keresni és megtalálni.

Az egyházkerület közügyei iránt érdeklődők körében sok szó esik mostanában erről a kérdéstről s különféle indítványok is kerülnek megvitatás alá.

Előkelő tanügyi férfiak vannak például ama véleményen, hogy miután a theologiai tudományos képzés szintén állami feladat, szorgalmazni kell a protestáns theologiai karok fölállítását az egyetemeken, melynek megvalósulása esetén csakis a felekezeti képesítés aránytalanul kisebb terhe maradna az egyházkerületek vállain. A részletkérdéseket is könnyen elintézhetőnek látják az illetők, sőt a mai politikai viszonyokat alkalmasnak vélve, a

zsinattól erélyes állásfoglalást várnak e kérdésben.

E sorok írója laikus e kérdésben és így e terv érdemi bírálatába nem bocsátkozhatik, de föltétlenül kételkedik abban, hogy immár elérkezett volna az idők teljessége e kétségtelenül legtökéletesebb idea megvalósítására, sőt valószínűnek látja, hogy még ez idők szerint maguk az egyházak is aggodalmaskodással gátolnák, akadályoznák e terv életre hívását.

Am szóljanak hozzá a szakemberek és érleljék a kérdést a zsinati tárgyalásra, de mi foglalkozunk más tervekkel is egyházkerületünk theol. akadémiájának megmentése érdekében, mert az államosítás eljövételét összedugott kézzel várnunk nem lehet.

Már többször hallott tervvel áll elé az enyedi egyházmegyei közgyűlés, azt ajánlva, hogy Bethlen Gábor alapítványából szakítsunk ki annyit, amennyi elégséges a theologia fentartásának biztosítására és a nagyenyedi főgimnáziumnál ezáltal előálló hiány fedezésére kérjünk államsegélyt.

Kézen fekvő, praktikus terv ez, de kivitele nagy nehézségekkel járna; egy újabb húsz évi theologiai harc magvát vetné el az egyházkerület kormányzó testülete, ha e terv végrehajtására vállalkozna. Jogi skrupulusok is támaszthatók a Bethlen-alapítvány ily módon való fölhasználása ellen, ha csak nem kapcsoltnék össze e terv az ugyanezen egyházmegye közgyűlésén névtelenül fölmerült és közzúgással helyeselt ama javaslattal, mely egyenesen a theologia-akadémiának Enyedre való vissza-telepítését óhajtotta. Hogy ennek lehetősége még gondolatnak is bizar, azt igazolni fölösleges.

Életrevaló tervet vetett föl, bizalmas beszélgetés közben, dr. Gidófalvy István, theologiai algondnok aa., a nagy szövetkezeti apostol, ki a szövetkezeti eszmét, az ember-séges hitel és becsületes adós viszonyát, az egész társadalomra, a társadalom minden in-

tézményére alkalmazhatni véli és alkalmazni is tudja.

Tervének alapgondolatát és indokát arra építi, hogy az anyaszentegyháznak kötelessége a papképzés lehetőségét biztosítani megfelelő intézet fentartása által, de nem elengedhetetlen kötelessége a tanuló ifjúság ellátásáról is gondoskodni, tehát ezt csak annyiban gyakorolja, a mennyiben van rá kellő fedezete. Theol. fakultásunknak van fedezete az intézet fentartására, a tanárok javadalmára, de nincsen a növendékek internátusi és konviktusi költségeire. Ellátási kedvezmények nélkül azonban igen kevés lesz a theologus, mert az évenként legalább 400 K-ra számítható költség fedezését nem bírják. Előlegezze tehát maga az intézet minden egyes hallgatónak, négy éven keresztül, az ellátási költségeket oly föltétellel, hogy az állomásba jutó pap csak 20 éven keresztül, egyenlő részletekben és 1%-os kamattal mellett legyen köteles a négy év alatt 1600 K-ra szaporodott előleget megtéríteni. Az 1%-os kamattal fedezné — nézete szerint — a kétes követeléseket és az elhalálozások folytán előállítható veszteségeket.

Nézetem szerint is kivihető és célravezető volna a terv végrehajtása, sőt kétségtelenül meg lenne erkölcsi haszna is, a kötelességérzet fejlesztésében és az önállóság jellemerősítő tudatában. A kezelési nehézségek elenyészése sem okozhat gondot, mert azt az egyházkerülettel szorosabb viszonyban álló valamelyik pénzügyintézet elvállalná.

Végeredményében nem egyéb e terv, különben, mint a papok theologiai adójának életbeléptetése, csak hogy a legméltányosabb és legelfogadhatóbb formában.

A Közhasznú Szövetkezet igazgatósága körében képezte megbeszélés tárgyát egy másik terv, mely az évekre terjedő átmeneti nehézségek nélkül, mondhatni azonnal, orvosolná a theologiai deficit terjedő betegségét.

Ez az intézet ugyanis épen arra a célra alakult, hogy jövedelmével ev. ref. egyházi kulturintézeteket segítse és eddig még lekötve más irányban nincsen.

A most vége felé közeledő harmadik üzleti évi nyeresége, előre láthatólag, a tizezer koronát közelíti meg, melyből, alapszabályai értelmében, 3000 K körüli összeg jut közcélokra.

A theologiai fakultás vagyoni viszonyainak konszolidálása tárgyában javaslatlételre kiküldött bizottság számítása szerint, 2500 K az intézet mostani hiánya, tehát annyi, hogy azt a közhasznú szöv. már most is fedezheti, most a mikor üzletrész tőkéje még nem érte el a százezer koronát és betétje sem sokkal haladta meg a kétszázszázretet.

Lépjön szerződészerű megállapodásra a theologia ezzel a pénzügyintézettel; gondoskodjék, részben saját alapjaiból, részben pedig közve-

tett úton, a szövetkezeti alaptőke megkétszereződéséről, mellyel szemben az intézet bizton elvállalhatja az évenként föltétlenül emelkedő theologiai deficit állandó hordozását.

Ime! ezek az általam ismert tervek, melyeket nyilvánosságra hozni és ezúton a hozzájárulásoknak tért nyitni kötelességemnek ismertem.

Kifogásokat támasztani mindenik ellen lehet; ám de vitassuk meg a dolgot és válaszszuk ki, annak alapján, a relatíve legjobbat. Abszolút jót úgy sem találhatunk.

Kétségtelen, hogy a kérdés nagyon fontos és megoldása égetően sürgős szükséglet képez. Arra támaszkodnunk nem lehet, hogy maga a kerület fedezze a theologia hiányát, mert az egyházkerület helyzete sem 10, sem 20 év múlva nem javulhat annyira, hogy új terheket elbirjon, addig pedig a theologiai alap fölemésztette önmagát.

E kijelentés nem azt jelenti, hogy az egyházkerület háztartási egyensúlya helyre nem áll, mert az államsegély fokozatos emelkedése folytán ez már is biztosítottnak vehető, csak hogy az államsegély hosszabb időre, nem vonható el eredeti rendeltetésétől, legközelebről pedig ebből elégitendő ki az egyházkerület adminisztráció dotálásának mind hangosabban megnyilatkozó méltányos igénye.

Az egyházkerület jelenlegi vagyoni befektetése is olyan, hogy a lekötött vagyon csak hosszú idő múltán mobilizálható és ha fokozatosan föl is szabadul: központi kezelés mellett, egyházkerületi célok szolgálatára föl nem használható, hanem a tőketulajdonosoknak visszabocsátandó, amint azt már egyházkerületi végzések is megállapították.

A vagyonkezelés decentralizálása immár teljesen megérett kérdés. A nagy tőke olcsósága kizárja a központi kezelés eredményességét; a vidék pénzügyi szüksége és a földbirtok árának állandó emelkedése pedig bizonyítja a decentralizáció közgazdasági előnyeit.

A fokozatosan kihelyezendő tőkék kezelési formái és közvetítő faktorai önként kínálkoznak a szövetkezeti eszme előhaladó térfoglalásában és különösen a nemzeti alapon szervezendő közcélu szövetkezetek megállapításában.

Már közelg az idő és adja Isten, hogy mielőbb itt legyen, mikor a vidéki családi takarékpénztárak és uzsorabankok romjain a tiszta szövetkezeti eszme alapján álló, határozottan magyar nemzeti közcélok (községi, egyházi és kultur-intézmények) szolgálatára alakult hitelszövetkezetek épülnek fel. Ezek áldást hozó közgazdasági intézmények, nemzeti erősségek és egyházi támaszlopok lesznek, melyeknek egyházi tőkékkel való támogatása sokszoros gyümölcsöket terem.

A decentralizáció azonban fokozottabb ellenőrzést igényel és evégből is multhatla-

nul szükséges az egyházmegyei adminisztráció erősítése, dotálása, az espereseknek, főjegyzőknek és számvevőknek utazási átalánnyal való ellátása.

Romlások megépítése.

Egyh. kerületünk Igazgató-tanácsa a Főt. Püspök ur előleges; gondos és nagyszorgalmú tanulmánya alapján egyházunk romlásai megépítésére s szétszórt tagjai összegyűjtésére, a mely hazarészünkben nemzetileg is oly fontos hivatást kell hogy betöltsön, az alábbi előterjesztéssel fordult a nagymélt. vallás- és közoktatási Miniszter úrhoz:

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Az 1898. évi XIV. t.-cz. 2. §-ának második bekezdése kifejezetten előirányozza és általában a törvény alapgondolata ki nem zárja, új lelkészi állomások szervezésének lehetőségét és ezeknek javadalmazásához az államsegélylyel való hozzájárulását, olyan esetekben, midőn az új lelkészség szervezésének indokoltságát, az egyházi főhatóság előterjesztése alapján, Nagyméltóságod is elismeri.

A lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvény idézett §-ának ily irányu értelmezéséről tanuskodik Nagyméltóságod 1903. évi november hó 28. án kelt 48546 számú, elvi jelentőségi határozata is, melyben kijelenteni méltóztatott, hogy a törvény keretében megvalósítható nyitott kérdésének méltányos megoldása elől elzárkozni nem fog.

Nem állítható azonban, hogy az idézett törvény első végrehajtása rendjén ily liberális felfogás nyilvánult volna a kivitelben, mert ekkor tul mereven ragaszkodott a kormányzat a törvény végrehajtásának kezdőpontjául kijelölt 1898. jan. 1-én talált véletlen állapotok megrögzítéséhez, holott a természetes fejlődés és előhaladás útjának lezárása a törvény célja nem lehetett.

A közoktatási kormány e szigorú álláspontja alapján, elutasított a fizetésekiegészítés iránti folyamodásával erdélyi ev. ref. egyházkerületünk területéről tekintélyes számban oly egyházközség, mely az 1898. évben már nem volt önálló lelkészt tartó anyaegyházközség, hanem épen a papi fizetés csekélysege miatt bekövetkezett állomás-üresedés folytán, kényszerüleg csatlakozott valamelyik szomszédos anyaegyházhoz, ideiglenesen társas, avagy filiális viszonyban lépven azzal.

Jelentékeny számban vannak amaz egyházközségeink is, melyek a kongrua-törvény első végrehajtása rendjén fennforgott bizonytalanság és határozatlanság közepette, nem is folyamodtak önállósági igényük elismertetése iránt, holott erre kellő jogczímmel birtak volna.

A törvény végrehajtása során előfordult és koránt sem a jó akarat hiányának, hanem a kezdet nehézségeinek betudható emez elnézések kiigazításának, illetve pótlásának ideje azonban most már elérkezett, minél fogva erdélyi ev. ref. egyházkerületünk igazgatótanácsa elhatározta, hogy ez iránt indokolt előterjesztést intéz Nagyméltóságodhoz, kiemelve különösen azokat a nagyjelentőségű magyar nemzeti szempontokat, melyek az erdélyi részek nemzetiségileg exponált vidékein fekvő egyházközségeink önállósítását sürögösen követelik.

A /. alatt, tisztelettel, mellékelte kimutatás 63 egyházközségünket sorolja fel olyanokul, melyeknek önállósítása, fokozatosan végrehajtandó lenne. Ezeknek legnagyobb része már volt önálló anyaegyházközség és ezen a czímen igényelheti az 1898. évi XIV. t.-cz. kedvezményeinek élvezetét, miután az idézett törvény célja épen az, hogy anyagi segítsé-

get nyujtsa az egyházközségeknek a lelkészi állomások fenntartására, vagyis nyujtsa azt a segítséget, melynek hiányában idők folytán önállóságukat elveszíteni voltak kénytelenek.

A kimutatásban felsorolt egyházközségek másik csoportjában azok az egyházközségek vannak önállósításra felajánlva, melyek az időközben elért fejlődésük folytán, lélekszámuk meggyarapodása következtében igényelhetik az önállóságot.

Mindenik folyamodó egyházközségre vonatkozólag, a kimutatás sorrendjében rövid történeti ismertetést fogunk az alábbiakban nyujtani, előre is kérvén Nagyméltóságod jóakaratu figyelmét arra a szempontra irányítani, mely szerint egyházkerületi igazgatótanácsunknak határozott célja legelső sorban a magyar nemzeti érdekek előmozdítására törekedni. Az 1848—49. évi gyászos emlékű események erdélyi egyházkerületünk területén számtalan ev. ref. magyar egyházközség sirját ásták meg, melyeket új életre hívni és e munkában az államkormány törvény biztosította segítségét igénybe venni elengedhetetlen hazafias kötelességünknek ismerjük.

Az elősorolandó egyházközségek anyásításának szükségét nem tudjuk mindenütt az ev. ref. hívek lélekszámának nagyságával indokolni, mert hiszen a szétszórt csoportok egybegyűjtésének és a pusztítások után megmaradt hívek gyarapodása épen az állandó lelkész hiánya miatt, lassan előre haladó folyamat, de feltétlenül biznunk lehet abban, hogy az 1898. évi XIV. t.-cz. segítségével beállítandó lelkészek odaadó gondossága folytán és a mai nemzeti irányu kormányzat népnevelési politikája mellett, az eloláhosodott nép visszamagyarosításában fényes eredményeket fogunk elérhetni.

Az anyásítandó egyházak felsorolását Hunyadmegyében kezdjük, hazánk eme végvidékén, mely gazdag történeti emlékeivel, kedvező földrajzi és geológiai viszonyaival, a legklasszikusabb vármegyék egyike, de a magyar nemzeti ügy érdekében még kiszámíthatatlan áldozatot igényel, dacára annak, hogy a kormánynak állandóan főfigyelme tárgyát képezte, a miről állami iskoláinak tekintélyes száma és a magyarosodás előmozdítására szintén kedvező hatással bíró vasuti telepek és kincstári bányaművek létesítése tesz tanuságot.

E vármegye kivételes nemzetiségi helyzete indokolja amaz eljárásunkat, hogy itt csekélyebb népességű egyházak önállósítását is javaslatba hozzuk, míg a kevésbé veszélyeztetett nemzetiségi vidékeken, önállósítási kérésünk főindokát a megfelelő lélekszám felmtatása képezi.

1. *Nagypestyén.* A legrégebb időtől fogva anyaegyházközség volt. 1883-ban ideiglenesen társult Klopotikával, mert a csekély papi fizetésre önállóan lelkészt nem kapott. Ebben a helyzetben találta a papi fizetésekiegészítési törvény és a miniszterium, ismételt folyamodás dacára sem ismerte el önállósági jogát. A távollakó klopotivai lelkész beszoigálása azonban ki nem elégítő, mert a szomszédos falvakban elszórtan élő hívek gondozása is időt igényel. A ref. lelkek száma 79, de az idecsatolható 6 szomszéd községben is van 58 ref. magyar, kik a nagyszámu oláhságba rendre beolvadnak, ha külön lelkészt nem nyernek. Van az egyháznak temploma és papi háza, sőt 400 koronát közelítő papi fizetési alapja is.

2. *Fehérvíz.* 1869-ig szintén önálló volt. A községben és az idetartozó négy szomszédos faluban összesen 57 ref. lélek lakik. Van temploma, papiház építésre fedezete és évi 1000 k. papi fizetése.

3. *Kitid* szintén anyaegyházközség volt és csak 1851-ben társult O-Brettyével, mert a csekély papi fizetésre önállóan nem kapott lelkészt. Híveinek és hat szórványának együttes lélekszáma 83. Van temploma, papi háza, mely jelenleg iskolának hasz-

náltatik és van 356 k. évi javadalma. Önállósítási kérése szintén eredménytelen maradt 1898-ban.

4. *Marossolymos*. Lélekszáma 43, illetőleg a szórványokkal együtt 58. Az 1888. évig önállóan tartott papot és így volt, a ki e nagy oláh vidék eme központján magyar nyelven tartson istentiszteletet. Temploma van és 232 k. évi papi javadalma, de papi lakása használhatatlan.

5. *Kémend*. Még 1826-ban megszűnt önállósága. Most van 44 ref. lakója, kiknek száma a szomszéd hat községben élőkkel együtt, 100-ra bizton tehető. Temploma és papitelke, valamint 120 kor. papi javadalma van.

6. *Gyalári* fiókegyházközségünkben, mint vasgyári telepen a hívek száma napról-napra növekszik. Ma már itt és az idecsatolható szórványokban 118 ev. ref. és 24 más protest. hívő lakik. Templomépítési alap gyűjtésére megindult az actió. A rákosdi anyaegyház távolsága miatt nehéz és hiányos a beszolgálás.

7. *Kudsir*. Ez is fejlődő vasgyári telep, hol 120 körüli ref. magyar tartózkodik. Róm. kath. egyház, úgy itt, mint Gyaláron már szervezve van, nagy arányú kincstári segélyvel.

8. *Lupény*. Az ev. ref. hívek száma 416, a szórványokéval együtt pedig 771. A petrozsényi lelkész, a távolság és saját egyházának gondjai miatt, kellő módon el nem láthatja itt is a papi teendőket. Ez az egyház multhatatlanul önálló papot igényel, kinek javadalmához a hívek évi háromszáz koronával járulnak. Templomépítési alapot most gyűjtenek. Megfelelő telke és papiháza nincs.

Önállósításra első sorban ajánljuk.

Hunyadmegyéből északkelet felé haladva, *gyulafehérvári* ev. ref. egyházmegyénk területéről első sorban ajánljuk önállósításra.

9. *Szászsebest*. Itt 277 ref. hívő van, kiknek fele-része németajku telepes. Ezeket a szászsebesi gazdag szász-lutheránus egyházközség telepítette be saját érdekére és ezen czimen nyert befolyását nemzeti érdekek rovására gyakorolja. A szomszédos községekben szintén laknak elszórtan ev. ref. magyarok, úgy, hogy emez egyházunk 350-et meghaladó lélekszámmal lesz megalakítható. Van már az egyháznak temploma, papi lakása, évi 600 k. papi fizetése és egy 20000 koronás alapítványa, mely az alapítók halála után szabadul fel és állandóan biztosítani fogja az egyház fenntartását. Ezen az erős szász nemzetiségi helyen való állásfoglalásunk fő fontosságú nemzeti érdek.

10. *Verespatak* és topánfalva vidékén, az előbbi központtal szintén indokolt az önálló anyaegyházközség létesítése. Az együttes lélekszám 150-re tehető. Verespatakon van templom és papi szállás-bérre fedezetet nyújt egy alapítvány jövedelme. A papi fizetésre is biztosítható volna a hívek csekély mérvű hozzájárulása. E havasi vidék kipusztított magyarságának élesztésére szolgálna a ref. papi állás szervezése.

11. *Marosszentimre* 4 szomszédos szórványával, 60-at meghaladó lélekszámmal bir. Az 1848-ig önálló emez egyház többi hívét az oláhok mészárolták le, elpusztítván akkor a papi lakást, az egész községet és felette megrongálván a nagyértékű műemléket képező Hunyadi templomot. Az itt szervezendő ref. magyar egyháznak, mely telepítéssel is megerősítendő lesz, az el- és visszamagyarosítás terén van nagy sikerrel biztató fontos feladata.

A *nagynyedi* egyházmegyében:

12. *Hadrév* bir első sorban igényvel az önállósításra. Emez egyházunk 1888-ban szűnt meg önállóan papot tartani, mikor is ideiglenesen a Marosludason szervezett körlelkésztséghez csatoltatott. Újra anyásítását tekintélyes lélekszáma, kellő vagyona, de

az a körülmény is sürgeti, hogy Marosludason állami telepítés eszközöltetett, minek következtében az itteni lelkész immár képtelen Hadrévbe és filiába beszolgáltatni. A lélekszám M.-Gezsével és Keczével együtt 462. Van az egyháznak temploma és papitelke, valamint 200 kor. körüli papi javadalma.

13. *Mezőméhes*. Anyaegyház sohasem volt, de kívánatos volna anyásítása, hogy 200-at meghaladó magyarsága, ott az oláh tenger közepében, továbbra is megtartható és gyarapítható legyen. Kellő anyagi ereje, az anyaegyházi berendezkedésre, most még nincsen, de előjegyzésbe vétele elkerülhetetlenül szükséges.

14. *Marosszentkirály*. 1848-ban vesztette el önállóságát, midőn Axente oláhjai az egész községet felégették és a lelkészt elüldözték. Azóta Szászuifaluvá együtt tartanak papot, de miután 179 lélekszámmal és meglehetősen vagyonnal bir, temploma és 700 kor. körüli papi fizetése van: önállósítása szükséges és hasznos volna.

15. *Magyarbagó*, mint 1700-ig önálló egyház, szintén igényvel bir az újból önállóan leendő szervezkedésre. Lélekszáma 86. Van temploma, évi 150 koronát meghaladó jövedelmet biztosító papi fizetési alapja, miért is anyásításra előjegyzendő.

Kalotaszegi egyházmegyénk területéről:

16. *Farnos* leányegyházközségünk ajánlható önállósításra, mint a mely 1875-ig tényleg anyaegyház volt. A község 419 lakójából 178 ev. ref. magyar, a többi oláh. Van az egyháznak temploma, de papi lakása iskolai célra és a lévita-tanító lakására van lekötvé.

17. *Kiskapusi* leányegyházunk önállósítását a ref. hívek 500-at meghaladó száma indokolja. Nem állapítható meg, hogy valaha önálló egyház lett volna és tetemes áldozatot is igényel a külön papi állás szervezése, mert a nagyon szegény hívek alig járulhatnak valamivel a papi állás fenntartásához, sőt a templomon kívül más egyházi épületei sincsenek.

Kolozsvári egyházmegyénkben a következő két egyházközség ajánlatik fel:

18. *Csomaújfalva*. Az 1875. évtől kezdve társegyháza Kidének, mert az akkor eltávozott rendes lelkésze helyett, a fizetés csekélysége miatt, más pap nem jelentkezett. Az ide csatolható gyulai fiókegyház 41 hallgatójával együtt 168 a lélekszám, kik bejáró lelkész gondozása mellett nem igen tarthatók meg nemzetünknek, a nagyszámu idegen ajku lakók között. Van temploma és papitelke; hívei néhány 100 kor. javadalmat is biztosítani tudnak, miért is önállósítása jegyzésbe veendő.

19. *Bodonkut* szintén csak kényszerüségből csatlakozott társegyházához: M.-Macskáshoz az 1877. évben, midőn a papi fizetés csekélysége miatt, önálló lelkészt nem kapott. Biztosítani tud papjának 321 K évi javadalmat, van temploma és papi háza; a hívek száma a diósi szórvány 18 ref. lelkével együtt 203, tehát önállósítása feltétlenül óhajtható, annál is inkább, mert a társegyházak hívei folytonos versengésben élnek egymással, a közös lelkész lakhelye miatt.

A *dési* egyházmegye községei közül a következő négy ajánlható fel:

20. *Kecsed*, mely jelenleg az esztényi körlelkésztség kötelékébe van beosztva. Az 1849. évig önálló egyház volt, de a szabadságharc alatt hívei nagy részben kipusztítottak. A szomszédos községekkel együtt 125 ev. ref. magyar lelket számlál, kik az eloláhosodás veszélyének vannak kitéve, sőt anyanyelvüket részben már ma sem birják. Van temploma, papi telke és biztosítani tud évi 300 K javadalmat a pap részére.

21. *Néma*, hajdan szintén önálló egyház, 1872-ben azonban már nem tudta betölteni papi állását. Híveinek száma csekély (97) és az egyház is szegény,

de önállósulásra való igénye előjegyzést és a körülmények kedvező alakulása rendjén méltánylást érdemel.

22. *Hosszúfalu* (Szatmár vármegyében) régi udvari papság volt. 1850-ben azonban üresen maradt papi állomása és a papi lakban iskola és tanítói lakás rendeztetett be, mely a patrónus grófi udvar által máig is fentartatik. 248 a ref. hívők száma, minél fogva önálló papi állomásának újból való szervezése óhajtható.

23. *Nagysomkút*, szintén szathmármegyei fiókegyházközségünk, mely járási, központi helyzeténél fogva bir igénynyel az önálló szervezkedésre. A község lakossága felerészben magyar és így a további magyarosítás munkájában tevékeny részt vehetne a szervezendő ev. ref. anyaegyházközség is. A ref. hívők 228-an vannak és nagy áldozatokkal munkálkodnak a templom megépítésén, ami rövid idő alatt sikerülni is fog. A szervezkedési előmunkálátok további haladása szerint, másodsorban kérjük emez egyház önállósulási igényének elismerését.

A Szilágyvármegye területén fekvő szilágyszolnoki ev. ref. egyházmegyéből az alábbi 9 község volt előbb önálló és igényli ez alapon újbóli anyasítását:

24. *Érkörös*. A legrégebbi ev. ref. anyaegyházközségek egyike, mely a kongrua-törvény életbeléptetése rendjén csakis elnézésből maradt ki a folyamatok sorából. Az 1874. évben maradt üresen papi állása, a csekély fizetés miatt, mely idő óta a pelekeszii körlelkészség kötelékébe van beosztva. Híveinek száma 327 Van temploma, papi telke és évi 380—400 kor. javadalmat tud biztosítani lelkészének. Az első között önállósítandó, mert a pelekeszii lelkész kellő gondozásban nem részesítheti.

25. *Szeödemeier* szintén önálló egyház volt, az újabb időkig. A ref. hívők száma 134. Van az egyháznak temploma és évi 200 koronát biztosító papi fizetési alapja.

(Vége következik.)

Titkári jelentés.

Irta és az Értekezlet Kézdivásárhelyen 1904. július 4—5-én tartott közgyűlésén felolvasta *Tárkányi György* ért. titkár.

(Folytatás.)

12. *Az erdővidéki egyházmegye* 1903. okt. 31-én tartotta népes közgyűlését *Szárarajtán*, istentisztelettel kapcsolatosan. A közgyűlés tárgyai: elnöki megnyitót tartott *Bedő József* ehm. gondnok, felolvasott *Kövér András* esperes a cura pastoralis köréből, arról, hogy mikép lehet eljárni a lelkésznek híveivel szemben a templomon kívül, hogy személye tisztelt és munkássága eredményes legyen. Felolvasást tartott még *Molnár Imre* bardoczi lelkész, foglalkozva a székely nép bajaival s e bajok orvoslását az egyháztársadalmi munka intenzívebbé tételétől várja és reméli. A közgyűlés érdekes határozatot hozott, a mennyiben az ügyvivő elnök javaslatára kimondotta, hogy „megkeresi az egyh. megyei közgyűlést, hogy kötelezőleg rendelje el minden egyházközségben az egyházközségi egyházi értekezlet megalapítását.”

Az egyházmegyei értekezletnek ehez a határozathoz szó férhet ugyan, mert a mint előbb is hangsúlyoztuk, az egyháztársadalmi munkásságnak önkényesnek kell lennie s más kényszer itt, mint az erkölcsi, nem alkalmazható, azonban az értekezlet körüli buzgóság is a cura pastoralis körébe tartozik s ennek fokozottabb működését az egyhm. sürgettetli. Úgy hisszük, hogy az egyházmegyei közgyűlés is csak az erkölcsi kényszer mellett fog majd maradni s ennyiben útastítja a kényelmesebb, közönyösebb lelkészeket intenzívebb egyháztársadalmi működésre.

Az egyházmegyében az év folyamán a papokból és tanítókból énekkar alakult, a melynek célja összhangzatos énekekkel emelni az ért. közgyűlés magasztosságát.

Az egyházmegyei értekezlet működéséről a legjobb reményekkel lehetünk, mert az értekezlet buzgó elnöke *Balázs Ignác* köpeczi lelkész ambícióját helyezi abba „*hogy az értekezlet folyton haladjon s gyökereit terjessze ki abba a talajba, a melynek megtermékenyítése czéloztatik: az egyházközségekbe.*”

13. *Az orbai egyházmegye* a múlt évben is a régi buzgósággal és szeretettel munkálkodott egyháztársadalmi téren. Közgyűlését 1903. okt. 31-én tartotta *Pákéban*. A közgyűlés istentisztelettel kezdődött; majd elnöki megnyitót tartott *Csia György* főgondnok, *Kálvinról* felolvasott *Veress Károly* papolczi lelkész, szavalt *Ignác László* kovásznai, eredeti vallásos költeményeket olvasott fel *Vass Jenő* pákei lelkész. Itt tárgyalták meg *Földes György* zabolai lelkész előadásában a *Próbaénekeskönyv* ügyét is.

A titkári állomás beszámoló a hozzá érkezett jelentések alapján az egyes egyházközségek munkásságáról is.

1. *Barátoson* tartott 5 vallásos estély (ének, felolvasás és szavalt programmal). Van 150 tagú ifjúsági egyesület, mely az egyházközségnek 186 K 80 fillér orgona alapot szerzett.

2. *Kovásznán* a vallásos és hazafias ünnepélyek rendezésén kívül, melyeken ének, zene, szavalt, felolvasás stb. tartott, a társadalom működése abban nyert vallásos buzgó kifejezést, hogy az egész tél folyamán 24 szegénysorsu iskolás gyermeket láttunk el naponta meleg ételből álló ebéddel. A „Vasárnap”-ot az egyházközség 6 példányban járattja és azokat az utcák szerint 6 presbyternél olvassa a közönség nagy érdeklődéssel.

3. *Papolczon* 5 vallásos estély volt a rendes program mellett, melyen az ifjúsági vegyeskar énekel s adományozásokból egy új harang-alapra gyűjtöttek.

4. *Telek* 8 vallásos estélyt tartott lelkész, tanítók és az ifjúsági egyesület énekkarának közreműködésével. Az ifjúsági egyesület, mint olyan, testületileg jelent meg a vasárnap délelőtti és délutáni istentiszteleteken.

5. *Zabolán* 16 vallásos összejövetelt tartott az ifjúsági egyesület. Ezek közül kettő táncczal egybekötött lévén, 50 koronát jövedelmezett az egylet céljaira; kettő műkedvelői előadás volt, melyek 14 kor. 12 f. a „*Rákóczy-szoborra*”, 14 kor. 12 fillért a „*Kovács Albert sirkövére*” jövedelmeztek.

6. *Zágon* ifjúsági egyesületének 160 tagja, 40 tagból álló dalkara és külön könyvtára van. Minden vasárnap van összejövetel. Ünnepélyes összejövetel volt 5.

Bevétele volt 170 kor. 12 f., mely összegből 118 korona a könyvtár gyarapítására fordított. Az ifjúsági egyesület „*koszoru füzeteket*”, „*imakönyveket*” és „*Protestáns Naptárakat*” árusított el. A „*Vasárnap*” az egyházközség anyagi támogatása mellett 27 példányban jár.

14. *A kézdii egyházmegye* (tagok száma 62) f. évi június 9-én tartotta közgyűlését, a melyen letárgyalták az egyházkerületi Értekezlet közgyűlésének az egyházmegyékhez letett javaslatait s javarészben csatlakoztak a javaslatokat illetőleg a ker. Ert. álláspontjához. Ugyanitt olvasták fel a jelentéseket az egyes egyházközségek egyháztársadalmi munkásságáról. E bő jelentések az egyes egyházközségekről a következőkben foglalhatók össze.

Léczfalván van Népkör, a melyben vallás-erkölcsi tárgyú felolvasásokat tartanak, van dalkör; az egyházközség gondoskodik hitépítő munkákról, mint a Téli Ujság, Vasárnap.

Mártonfalván, Albisban kisebb mértékben, de munkálkodnak.

Csikszeredában vallásos iratok kiosztása, ifj. énekkar szervezése és gyakorlása és szeretet vendégség tartásában nyilvánul különösképp az egyháztársadalmi munka.

Felsőcsernátonban egyházi olvasó egyesület van, a hol különösen egyházi lapokat olvashatnak a tagok. A mulatságok egyházi czélokra jövedelmeznek. Kiváló gond fordítatik az ifjuságra, ifj. istentiszteletek tartatnak, vasárnap délutánonként felolvasások és énekgyakorlatok vannak, a vallástanításhoz szemléltető bibliai képeket vásároltak.

Felső-Torján a lakók szétszórtsága miatt nehézségekkel kell küzdeni, azonban minden lehető megkísértének az ügy érdekében.

Karatnán a hiveknek ismét templomhoz szoktatása volt a főczél s ez jórésztben sikerült is s így a továbbiakra is reménység lehet.

Ikafalván ifj. egyesület alakult, többen járatták a Vasárnapot, Téli Ujságot.

Dálnokban van ifj. egyesület, férfi- és vegyes énekkar, olvasó-egyesület, tervben van egy terményértékesítő szövetkezet.

Márkos Mátisfalván nagy akadályul szolgál a kaszt rendszer. E miatt szünetelt két évig az egyh. énekkar, azonban most ismét megkezdte működését. Orvendetes jelenségnek tekinthető, hogy a tél vége felé szokásba vették Mátisfalván az ifjak, hogy hetenként kétszer összegyűlnek, ahol énekelnek, szavalnak és vallásos felolvasásokat tartanak.

Nagyobb szabású egyháztársadalmi munkát fejt ki Kézdivásárhely, különösen a szegények felsegélyezése körül, melyre igen szép alapítványok vannak. Minden karácsonkor 10 szegény tanulót lát el ruhával. Van ifj. egylete, egyházi dalárdája; prot. nőegyesülete azonban feloszlott; vallásos estélyek gyakorlatban vannak.

Maksán a lelkész fogyasztási szövetkezetet alkotott. Kiváló gondot fordít az ifj. egyháziasságára; van ifj. egyesület, énekkarral, könyvtárral. Nagy gondot fordítunk arra, hogy az ifjuság az istentiszteleten részt vegyen s ezt az alapszabályok kötelezővé teszik.

Alsócsernáton szintén nagy gondot fordít az ifjuság egyházi gondozására; az ifjuságnak van dalegyelete, a melynek közreműködésével jótékonyczélú előadásokat tartottak. Az egyházközség bőven el van látva hitépítő és erősítő olvasnivalókkal.

(Folytatása köv.)

ZSINATI ÜGYEK.

Az ev. ref. zsinat képviselőinek névsora.

A zsinati képviselőválasztások befejeztével itt közöljük az 1904—1914. évi ciklusra megválasztott zsinati képviselők névsorát, amint összeállíthattuk:

1. A dunamelléki egyházkerületből:

Baksay Sándor püspök, lakása Kunszentmiklós.

Darányi Ignác főgondnok, lakása Budapest.

Egyházi rendes képviselők: 1. Ádám Kálmán esp., lakása Tiszavezsény. 2. Bakó István esp., l. Érsekcsanád. 3. Dányi Gábor esp., l. Kiscsány-Oszi. 4. Dömök Péter, esp., l. Ócsény. 5. Kálmán Gyula esp., l. Ságvár. 6. Koncz Imre esp., l. Seregélyes. 7. Mády Lajos esp., l. Újpest. 8. Szabó Péter esp., l. Piros.

Világi rendes képviselők: 1. Ádám András e. m. gondnok, l. Budapest. 2. Antos János e. m. gondnok, l. Abony. 3. Cseh Ervin e. m. gond., l. Budapest. 4. Gróf Dégenfeld Lajos e. m. gond., l. Szirák (Nógrádm.) 5. Hajós József e. m. gond., l. Dömsöd, Budapest. 6. Szilassy Aladár e. m. gond., l. Budapest. 7. Gr. Teleki József e. m. gond., l. Tetétlen (u. p. Harta). 8. Dr. Vécsey Tamás e. m. gond., l. Budapest.

Egyházi pótképviselők: 1. Ádám József lelkész, lak. Szeremle. 2. Benkő István lelk., l. Rákospalota. 3. Hetesy Viktor lelk., l. Ómoravicza. 4. Lévy Lajos lelk., l. Sárkeresztur. 5. Mészáros János lelk., l. Kecskemét. 6. Morvay Ferencz lelk., l. Nagyváty. 7. Somogyi Kálmán lelk., l. Adánd. 8. Választás alatt.

Világi pótképviselők: 1. Benkő Gyula em. tanácsb., l. Baranyaszentlőrincz. 2. Csontos Andor em. tanácsb., l. Baracska. 3. Kálosi József ehk. tanácsb., l. Budapest. 4. Karap Ferencz ehk. tanácsb., l. Budapest. 5. Dr. Kiss Ernő em. tanácsb., l. Tamási. 6. Kozma László em. tanácsb., l. Zombor. 7. Dr. Nagy Dezső ehk. ügyész, l. Budapest. 8. Választás alatt.

2. A tiszáninneri egyházkerületből:

Kun Bertalan püspök, lak. Miskolcz.

Br. Vay Béla főgondnok, lak. A.-Zsolna.

Egyházi rendes képviselők: 1. Fejes István lelk., l. S.-Újhely. 2. Radácsi György theol. tan., l. Sárospatak. 3. Révész Kálmán esp., l. Kassa. 4. Vadász Pál esp., l. S.-Szt.-Péter. 5. Kérészy Barna lelk., l. Tiszánána. 6. Szabó Endre esp., l. Csicsér. 7. Czinke István lelk., l. Rimaszomb.

Világi rendes képviselők: 1. Bernáth Elemér f.-zempléni em. gondnok. 2. Komjáthy Béla ungi em. gondnok. 3. Meczner Béla a.-zempléni em. gondnok. 4. Dókus Ernő f.-zempléni em. tanácsbíró. 5. Ragályi Béla f.-borsódi em. gondnok. 6. Br. Vay Elemér a.-borsódi em. gondnok. 7. Meczner József abaúji em. gondnok.

Egyházi pótképviselők: 1. Dr. Tüdős István th. tan., l. Sárospatak. 2. Nagy Ignác esp., l. Miskolcz. 3. Csabay Pál lelk., l. F.-Balog. 4. Hézsér Emil lelk., l. Tállya. 5. Komjáthy Gábor lelk., l. Ungvár. 6. Szuhay Benedek lelk. l. Kápolna. 7. Kovács Béla lelk., l. Szepsi.

Világi pótképviselők: 1. Miklós Odön e. ker. tanácsbíró. 2. Dókus Gyula e. ker. tanácsbíró. 3. Dr. Finkey Ferencz jogtanár, l. Sárospatak. 4. Szalay László e. ker. főjegyző. 5. Máriássy Andor gömöri em. tanácsbíró. 6. Ragályi Gyula tornai em. gondnok. 7. Szent-Imrey Gyula abaúji em. és ek. tanácsbíró.

A tanárok részéről. Rendes tagok: Novák Lajos th. tanár, l. Sárospatak. Buza János főgimn. tan., l. Sárospatak. — *Póttagok:* Zoványi Jenő th. tan., l. Sárospatak. Bodor István főgimn. tanár, l. Rimaszombat.

3. A tiszántúli egyházkerületből.

Kis Áron püspök, lak. Debreczen.

Gr. Dégenfeld József főgondnok, lak. Debreczen.

Egyházi rendes képviselők: 1. Zsigmond Sándor lelk. l. H.-Böszörmény. 2. Dr. Balthazár Dezső lelk., l. H.-Szoboszló. 3. Dombi Lajos esp. 4. Garzó Gyula em. tanácsb. 5. Sütő Kálmán esp. 6. Sulyok István esp. 7. Dávidházy János esp. 8. Kiss Albert em. tanácsb. 9. Marjai Péter em. tanácsb. 10. Görömbey Péter esp. 11. Dorogi Lajos esp. 12. György Lajos em. főjegyző. 13. Szikszay Zoltán esp. 14. Bencsik István esp. 15. Segesváry József esp. 16. Széll Kálmán esp. 17. Biky Károly esp.

Világi rendes képviselők: 1. Lengyel Imre em. gond. 2. Padrah Sándor kir. közjegyző. 3. Fekete Márton em. gondn. 4. Dr. Baksa Lajos em. tanácsb. 5. Uray Imre em. gondn. 6. Ritoók Zsigmond em. gondn. 7. Fráter Barnabás em. tanácsb. 8. Szunyogh Szabolcs ehk. tanácsb. 9. Doboz Kálmán főszbíró. 10. Gencsy Albert em. gondn. 11. Dr. Tóth János em. gondn. 12. Mészáros Ilyés em. tanácsbíró. 13. György Endre em. gondn. 14. Helmecky József em. tanácsbíró. 15. Domahidy Elemér em. gondn. 16. Gr. Tisza István em. gondn. 17. Luby Géza em. gondnok.

Egyházi pótképviselők: 1. Kiss Ferencz lelkész, lak. Püspökladány. 2. Futó Zoltán em. főjegyző. 3. Kallós Ti-vadar em. tanácsbíró. 4. Csák Máté em. tanácsb. 5. Szele György em. tanácsb. 6. F. Varga Lajos em. főjegyző. 7. Végh József em. aljegyző. 8. Nagymáté Albert em. főj. 9. Vaday Ferencz em. tanácsb. 10. Biró Lajos em. tanácsb. 11. Széll György em. tanácsb. 12. Berey József em. főj. 13. Nagy Imre em. főj. 14. Kiss Bertalan em. főj.

Világi pótképviselők: 1. Simon Károly tanító, l. H.-Hadháza. 2. Dr. Szegedi Kálmán em. tanácsb. 3. Warga Sándor em. tanácsb. 4. K. Nagy Sándor em. tanácsb. 5. Sinka Sándor em. tanácsb. 6. Nagy Ferencz em. tanácsb. 7. Fráter Zoltán em. tanácsb. 8. Dr. Mezóssy Béla em. tanácsb. 9. Helmecky Béla em. tanácsb. 10. Szegedy Gyula ügyvéd. 11. Torday Imre em. főj. 12. Kacsó Károly ügyv. 13. Szikszay Lajos em. tanácsb. 14. Uray Géza em. tanácsb.

Tanintézetek képviselői: a) Akadémiák és tanítóképezdek részéről. *Rendes:* Sass Béla ehk. főjegyző. *Pót:* dr. Papp Tibor m.-szigeti jogakad. igazgató. b) Főgimnáziumok részéről. *Rendes:* Dóczy Imre gimn. felügyelő. *Pót:* Borsos Benő szatmári főgimn. igazgató.

4. Az erdélyi egyházkerületből:

Dr. Bartók György püspök, lak. Kolozsvár.

Br. Bánffy Dezső főgondnok, lak. Budapest.

Eggházi rendes képviselők: 1. Bartha Lajos esp., 1. Tordos. 2. Deési Gyula esp., 1. Gyalu. 3. Ravasz János esp., 1. Nyárádszereda. 4. Bartha Dezső em. főj., 1. Tasnád. 5. Ifj. Péter Károly esp., 1. Alsósófalva. 6. Nagy Károly th. tanár, 1. Kolozsvár. 7. Sándor János lelk., 1. Miriszló. 8. Lénárt József lelk., 1. Magyaró. 9. Pokoly József th. tanár, 1. Kolozsvár.

Világi rendes képviselők: 1. dr. Kolozsvári Sándor egyet. tanár, 1. Kolozsvár. 2. Zeyk Dániel e. k. főgondnok, 1. Nagyenyed. 3. Mezey Albert e. m. főgondnok, 1. Budapest. 4. Simó Lajos e. k. főgondnok, 1. Blenkemező. 5. Lészay Ferencz e. m. gondnok, 1. Magyaró. 6. Sándor József e. m. főgondnok, 1. Kolozsvár. 7. Váró Ferencz gimn. tanár, 1. Nagyenyed. 8. Sárkány Lajos dr. gimn. tanár, 1. Kolozsvár. 9. Sebess Dénes dr. orszgyül. képvis. 1. Marosvásárhely,

Eggházi pótképviselők: 1. Kövér András esperes, 1. Középpajta. 2. Elekes Viktor esperes, 1. Gyulafehérvár. 3. Nagy József esperes 1. Nagyszeben. 4. Tóthfalussi József lelkész, 1. Marosvásárhely. 5. Józsa Sándor esp., 1. Ilyefalva. 6. Sófalvi Károly esperes, 1. Nyárlókékes. 7. Jancsó Sándor lelkész, 1. Nagyenyed. 8. Herepei Gergely esperes, 1. Kolozsvár. 9. Bodor János lelkész, 1. Zágony.

Világi pótképviselők: 1. Gáspár János gondnok, 1. Nagyenyed. 2. Szádeczky Lajos dr. egyet. tanár, 1. Kolozsvár. 3. Apáthy Péter orszgyül. képvis. 1. Erzsébetváros. 4. Kádár János dr. titkár, 1. Kolozsvár. 5. Ugron János orszgyül. képvis. 1. Bögöz és Bpest. 6. Bethlen Balázs gondnok, 1. Árokalja. 7. gr. Bethlen Sándor gondnok, 1. Marosgeze. 8. Csernátóni Gyula tanfelügyelő, 1. Kolozsvár. 9. br. Wesselényi Miklós főgondnok, 1. Göröcsön.

A theologiai és a tanítóképző részéről: Rendes tag Kenessey Béla theol. igazgató, 1. Kolozsvár. *Póttag* Nagy Lajos tankép. igazgató, 1. Nagyenyed.

A középiskolák részéről: Rendes tag dr. Török István gimn. tanár, 1. Kolozsvár. *Póttag* Fogarasi Albert gimn. tanár, 1. Nagyenyed.

5. A dunántúli egyházkerületből:

Antal Gábor püspök, 1. Révkomárom. Hegedüs Sándor főgondnok, 1. Budapest.

Eggházi rendes képviselők: 1. Czike Lajos, 2. Nagy Lajos, 3. Kis József, 4. Veress Ede, 5. Medgyaszay Vincze, 6. Segesdi Miklós, 7. Barakonyi Kristóf.

Világi rendes képviselők: 1. Molnár Béla, 2. Sárközy Aurél, 3. Szabó Kálmán, 4. Kovács S. Endre, 5. Mórócza Kálmán, 6. Bartholós István, 7. Dr. Segesdy Ferencz.

Eggházi pótképviselők: 1. Szabó Zsigmond, 2. Tóth Kálmán, 3. Peti Lőrincz, 4. Balla Endre, 5. Szekeres Mihály, 6. Patay Károly, 7. Szűcs Dezső.

Világi pótképviselők: 1. Konkoly Th. Béla, 2. Kenessey Miklós, 3. Chernel Antal, 4. Sárközy Béla, 5. Horváth Lajos, 6. Konkoly Th. Imre, 7. Szabó György.

A theologia részéről: Rendes Németh István, *Pót* Dr. Antal Géza.

A közép iskolák részéről: Rendes dr. Vida Károly, *Pót* Faragó János.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lelkészbeiktatás. Fényes ünnepségek között igtatták be e hó 16-án *Koréh Endrét*, *Sepsiszentgyörgy* város papi hivatalába. A zsufolásig megtelt várbeli nagy templomban ott volt a város egész intelligenciája, *Haller* János gróf főispánnal az élén. A XC. szoltár elnéklése után a szószékre *Józsa Sándor* e. megyei esperes állott, ki magasztos szellemű beiktató beszédet intézett a hallgatóságához és az új lelkészhez. Békét és egyetértést hirdetett és úgy remélte, hogy *Koréh* Endre lelkészsége meg is fogja teremteni azt az egyházközösség életében. „Jézus hitünk fejedelme“ éneklése után az új lelkész tartotta meg beköszöntő beszédét Lukács IV. r. 18–21. versei alapján.

Beszélt az előtte álló feladatokról, ismertette az irányt és az eszközöket, a melylyel hivatását betölteni igyekszik. Kifejté, hogy az egyetértésnek és békének, a szeretetnek lesz apostola, hogy virágozzék egyházközössége a multakból származó tradíciókhoz hiven és ápolja az igaz vallásosságot, a honszeretetet, magyar szellemet, mely annyira jellemzi a székelységet. A nagyhatású beszéd után a templom előtt ifj. *Gödri* Ferencz főgondnok intézett beszédet az új lelkészhez, melyben főképpen arra kérte az új lelkészt, hogy Istentől nyert fényes tehetségeit lelkipásztori elhivatása betöltésének szentelje. A hazafias főgondnoki beszédre *Koréh* Endre válaszolt, melyben köszönetét, háláját fejezte ki az iránta nyilvánult bizalomért és megtiszteltetésért. Délben közébed volt, melyen tartalmas tósztok hangzottak s a társaság egy része az estéli órákig maradt együtt.

Nagyenyed Felvinczen. A felvinczi ref. egyházközösség régi, rozoga orgonáját 1200 korona költséggel megjavította és Csintalan orgonaépítőtől f. hó 9-én vette át, Veress Gábor enyedi zenetanárnak, mint meghívott szakértőnek felülvizsgálása után. Ezt az alkalmat felhasználta az enyedi Bethlen-kollegium főgimnáziumának ifjusága és néhány tanára arra, hogy Felvinczre iskolai kirándulást tegyen. A kirándulás célja volt résztvenni a vasárnapi istenitiszteleten s 16 kilométernyi gyalogutat téve, edzeni az iskolapadokban zsibbadó testet. A fél tíz óraker induló személyvonat vitte ki az 52 diákot *Székely* Ödön internátusi felügyelő tanár vezetése alatt Felvinczre. Velők ment még *Székely* János tornatanár és Gréb Gyula h. tanár. Megérkezés után azonnal templomba siettek, hol áhitattal hallgatták nt. *Széchy* Ferencz ref. pap magas szárnyalású beszédét, melyben fejtegette, hogy minden létező valóság ősforrása, fentartója és átható szelleme az Isten. Gyönyörködtek Horváth énekvezér szép bariton hangjában, az újtott orgonán bemutatott művészi játékában s legkivált a felvinczi templomi közönségnek szakavatott vezetőre valló gyakorlott énekében. Istentisztelet után az ifjuság 4 tagu küldöttsége megköszönte kísérő tanárai jelenlétében Felvincz derék lelkészsének szép beszédét s az egész társaság átvonult *Mészáros* főszolgabíró ur vendégszerető házába, hova ebédre meg volt hívva. Az egyház buzgó és áldozatra kész tiszteletbeli kurátora fényes ebéddel látta el a nagy társaságot, melyet az ifjuság három szónoka köszönt meg, a tanárkar és előljáróság nevében pedig a bőkezűségért *Székely* Ödön tanár mondott köszönetet. Ebéd után az istentiszteleten *Szilágyi* Aladár VIII. g. o. tanuló mondott egyházi beszédet, melyet Felvincz templomjáró közönségével együtt az ifjuság áhitattal hallgatott végig. D. u. 4 óraker a társaság katonás tartással, egy jól eltöltött nap fölemelő érzésével vonult haza gyalog, az Alma mater terített asztalához, a konviktusra, vacsorázni. Az enyedi iskolának erről az egyháztársadalmi tevékenységéről, melylyel a vidéki gyülekezetekben a központhoz való összetartozás érzését fokozta, örömmel emlékezünk meg lapunk hasábjain is.

Papbeiktatás. Örömnépe volt a nagygalambfalvi ev. ref. egyházközösségnek 1904. okt. 9-én. Egyhangulag megválasztott ifju papját, *Kádár* Dénest, ekkor igtatta be hivatalába *Péter* Károly esperes. *Kádár* Dénes a muzsnai ev. ref. egyházközösségekben működött 2 1/2 évig közmegelegedésre s innen hívták el a galambfalviak *Kelemen* János nyugalmazott pap örökébe, ki ott egy fél-szeddig hirdette az Igét s építette külsőleg-belsőleg ritka hűséggel egyházát. Jelzett napon zsufolásig meg volt telve már a csinos templom, midőn az új pap oda az esperessél és több paptársával bevonult. Az énekvezérek által gondosan vezetett gyülekezeti ének áhitatra ragadta a lelkeket. Ezután az esperes lépett szószékre s nagy figyelemmel hallgatott egyszerű, szép beszédben mutatott rá a protestáns pap és hívek kötelességeire. Majd buzgó fohászzkodással kérte Istennek áldását az új papra s gyülekezetére. Az új pap megragadó ima után Márk. VI. r. 4 v. alapján tartotta nagyhatású beköszöntő beszédét. A názarethi nagy próféta fogadtatására czélözva bizonyította, hogy a mai próféták is miért nem lehetnek kedvességben saját hazájukban. A formailag és tartalmilag egyaránt kiváló beszéd mély benyomást tett a figyelmes hallgatóságra. Vajha az a kedvesség, melyet a nagygalambfalviak új lelkipásztorok személye iránt most felmutattak, mindvégig állandó maradhatna! Adja Isten!

Esküvő. *Magyargyerómonostori Kabos Ferencz* orsz. képviselő, küküllői egyházmegyénk érdemes gond-

noka, e hó 15-én tartotta esküvőjét léczfalvi Gyárfás Endre nagybirtokos, koll. főgondnok és neje sárosmagyarberkeszi Katona Ilona bájos leányával *léczfalvi Gyárfás Annával*. Az esküvő szűk családi körben Székelykeresztúron folyt le. A polgári kötés után az esketést *Nagy Károly* theol. tanár végezte. Az ifju párra a jó Isten minden áldását kívánjuk, hogy eleik nemes példáját követve, legyenek hű munkásai hazánknak és anyaszentegyházunknak. Isten áldása legyen és maradjon rajtuk!

Papválasztások. A kalotaszegi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet *Damos-Jákótelke-i* ev. ref. egyházak folyó hó 17-én Paulay Viktor választási egyházi s Debreczeni András világi kiküldöttek elnökölete alatt lelkes örömmel s a jövőbe vetett reménységgel választották meg közfelkiáltással tiszt. *Kozma László* tolnanemedüi ev. ref. rendes lelkészt lelkészüknek. A választóknak állandó örömet, a választottnak a szép munkateren kitartó s diadalmas erőt Istentől. Szívvel üdvözljük. — *Kónya Kálmán* ifju lelkésztársunkat a *bágyi* egyházközség rendes lelkészéül választotta. Ugyancsak *Demes Péter*, volt kisborosnyói lelkészt a *hosszúfalusi* egyházközség választotta lelkészéül. Örömmel üdvözljük őket új állásaikban mi is.

Uj orgona. Zázriva (Árvam.) és Csetény (Veszprémm.) temploma részére hazánk egyik jeles czége, Ország Sándor rákospalotai (Budapest mellett) orgonagyáros készített új orgonát és azt mai nap adta át a használatnak. Mindkét orgona izlésesen és a mai kor legkényesebb igényei szerint készült. — Nagyida (Abaujtonam.) ev. ref. egyház temploma részére szükséges új orgona készítésével szintén fenti czég lett megbizva. Az orgona még a f. évben lesz a használatnak átadva.

HIVATALOS RÉSZ.

4193—1904 sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegyénk nagytiszteletű Espereséhez és az összes lelkészekhez.

Több alkalommal jutott igazgatótanácsunk tudomására, rendszerint közvetett uton, oly eset, hogy az egyházközség tulajdonát képező papi lakásból a lelkész kiköltözött és pedig legtöbbször az egyházközség előjáróságának beleegyezése nélkül, felettes hatósági engedély kikérésének mellőzéseivel.

A tudomásunkra jutott ilyen esetek mindenikénél az a sajnálatos eredmény következett be, hogy majdnem teljesen elpusztult a papi lakás, melyet a lelkész odahagyott.

Igazgató tanácsunk abban a meggyőződésben van, hogy a papi szállás, mint a lelkési funkciók legnagyobb részének végzésére is rendelt középület, semmiféle más célra fel nem használható és a lelkész által el nem hagyható, mert annak bármilyen célra való értékesítése a hely tisztességének rovására esik és úgy az értékesítés, mint a teljesen üresen hagyás esetében is rendszerint magának az egyházközségnek származik belőle tetemes kára az által, hogy lelkési személyváltozás esetén az időközben elhanyagolt épületet csak nagy költséggel képes ismét helyreállítani és lakhatóvá tenni.

Ennélfogva figyelmeztetjük összes lelkészeinket, hogy a papi lakásból való kiköltözést általában megengedhetlenné tekintsék és ha ellenállhatatlan indokok szólnak is a kiköltözés mellett, csak egyházközségeik hozzájárulásával és az illetékes egyházmegyei hatóság előzetes engedélyével hagyják el a papi lakot, de csak ideiglenesen addig, míg az egyházközség az alkalmatlaná vált épületet kellően kijavíttatja vagy újra építteti.

Nagytiszteletű Esperes aiat arra kérjük, hogy tájékoztatásunkra jelentsék be hozzánk, 30 nap alatt, hogy egyházmegyéjük területén melyik egyházközség lelkésze költözött ki a papi lakból és jelezzék egyuttal azt is, hogy a kiköltözés indoka mi volt, felettes hatósági engedéllyel történt-e és, hogy minő akadály áll fenn a lelkész visszaköltözése ellen?

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. szept. hó 26-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 1428—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi Nagytiszteletű Esperes aához.

Fölvivom a nt. Esperes urakat, sziveskedjének névsort állítani össze egyházmegyéjük területén elő mindazon lelkész-özvegyekről és árvákról, kik az egyházkerületi özvegy-árvai gyámintézettől járó segélyekre igényt tartanak s azt mielőbb küldjék fel hozzám egy kimutatás kíséretében, melyben ki legyenek tüntetve mindazon lelkész-özvegyek és árvák, kiket a mult évi egyházkerületi közgyűlés alkalmával tartott püspöki szék gyámintézeti kegydíjakban részesített, de azóta elhaláloztak.

Kolozsvár, 1904. okt. 19.

Dr. Bartók György, püspök.

1380—904. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye nt. Esperesséhez.

Fölkérem a nt. Esperes Urakat, sziveskedjenek a püspöki hivatalhoz mindig bejelenteni, hogy egyházmegyéjükbe mely segéd lelkészek, milyen hiv. szám alatt nevezettek ki, s hogy állásukat mikor foglalták el. Jelen esetben arról is jelentést kérek, hogy van-e tudomásuk a nt. Esperes uraknak olyan segéd lelkészről, akik papi szolgálatot végeznek a nélkül, hogy erre az esperesi hivatal útján a püspöki felhatalmazást megnyerték volna, vagy lejárt felhatalmazásuk meghosszabbított volna.

Kolozsvárt, 1904. okt. 12.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1118—1904.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

A mélt. Ig. tanács 1860—1904. sz. körlevelével elrendelt „Haladási napló“-t, a f. hó 3-án tartott e. m. közgyűlés határozata értelmében elkészítettem s e hó végéig szét fogom osztani. A haladási napló 5 évre szól s ára példányonként kötve 1 korona 80 fillér, mely összegért a tanév végén betérjesztendő naplómásolatokhoz szükséges nyomtatványok is ingyen küldetnek meg a tanügyi előadó által.

Minden anyaegyháznak 1—1 naplót küldök; ezen kívül Magyarros, Arvátfalva, Kisfalud, Miklósfalva, M. Hidegkut és A Boldogfalva leányegyházak számára is 1—1 példányt. Felhivom a jelzett egyházközségeket, hogy a „Haladási napló“ árát *f. hó végéig* küldjék be hozzám.

Alsósófalva 1904 okt. 17.

Ifj. Péter Károly, esperes.

Sz. 723—1904.

MEGHÍVÓ.

A dési ev. ref. egyházmegye közgyűlésének m. t. t. tagjait Déstre a város háza gyűléstermében folyó évi november hó 6-án délelőtt 9 órán kezdődőleg tartandó rendes közgyűlésre van szeremcsém tisztelettel meghívni.

Tárgyai: 1. Ima, 2. Megnyitás. 3. Névsorolvasás, megalakulás. 4. Főjegyző jelentése az egyházmegyei tanács időközi működéséről. 4. Számvevői jelentés. 6. Egyházmegyei pénztári számadás országos közalapszámadásának megvizsgálása. 7. Az egyházmegye 1905. évi költségvetésének megállapítása. 8. Esperesi jelentés az egyházmegyei vizsgálatról. 9. Tanügyi jelentés. 10. Felsőbbleiratok ismeretése, kapcsolatban a m. igazgatótanácsnak 2676—1904. sz. felhívása alapján a theolog. fakultás fentartásához való hozzájárulása, mint a 3204—904. sz. felhívására „Nagy Péter-féle konfirmációi káté“ átdolgozására vélemény. 11. Kérelmek, indítványok,

Ünnepélyes isteni tisztelet tartatik 10 órakor melyen inát és egyházi beszédet tiszt. Szakács Ferencz désaknai lelkész afia mond.

Közgyűlés után fegyelmi törvényszék tartatik, melyre a törvényszéki bírókat tisztelettel meghívom.

S.-M.-Berkeszen, 1904. október hó 16-án.

Pap István
ev. ref. esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Romlások megépítése.

(Vége.)

26. *Kraszna-Czégény.* Az idecsatolandó újnémetsi fiókegyház 36 hívével együtt 139 lelket számlál. Van temploma és papi lakása, valamint évi 500 kor. papi javadalma. Önállóságát 1864-ben veszítette el, amikor csekély fizetésre papot nem kapott.

27. *Récse.* 130 ev. ref. lélekszámmal. Temploma, papi lakása és évi 400 k. papi fizetése van. A 80 as években szűnt meg önálló egyház lenni, a papi javadalom csekélysege miatt. Nemzetiségi veszély miatt óhajtott újra anyásítása.

28. *Szamosudvarhely.* Szilágy megye szamosmenti vidékén a magyarság pusztulásának szomorú képét mutatja ez és az alább következő két egyházközségünk. Az egyházi magyar lakosság beolvadt a tulnyomó számú oláhságba és ma csak a magukat oláhoknak valló lakosok jó magyar hangzású nevei emlékeztetnek arra, hogy itt magyar nép lakott. A visszamagyarosítás munkája volna az itt szervezendő önálló lelkesítő állások fenséges feladata. Mindenben hasonló a helyzet

29. *Egerháton* és

30. *Szamosujlakon.*

31. *Magyarvölgy.* Ez is önálló egyház volt 1876-ig. Ev. ref. hívőinek száma 204. Van temploma és papi lakása, mely azonban újraépítést igényel. 150 k. körüli évi javadalmat is tudna biztosítani lelkészének. Anyásítása másodsorban előjegyzendő.

32. *Érhatvanban* 108 a ref. magyarok száma. Van temploma és 35 hold papi kánonikuma. Önállóságát 1844-ben veszítette el azért, mert papjának kellő fizetést biztosítani nem tudott.

Az alábbiakban következő hét egyházközség a széki ev. ref. egyházközségnek az ugynevezett *mező-ségi* területén fekszik. Ezek is egykor mind anyaegyházak voltak, de részben az 1848—49. évi pusztítások, részben pedig az anyagi erőtlenség miatt pásztor nélkül maradt nyájnak természetes szétzülése, nagyon megritkította hiveink seregét.

Az eloláhosodás nemzetrontó munkája is itt pusztított legszembetűnőbbben és pusztit ma is, ellenállhatatlannak látszó erővel. Csekély számú hiveink, kik a mező-ségi rosz utak és a távollakás miatt ritkán érintkezhetnek illetékes lelkészeikkel, legnagyobb részt már alig is értik anyanyelvüket, egymás között és családjaik körében is az oláh nyelvvel élnek. Véleményünk szerint, e vidéken, minden alapot fel kell használnunk a magyarság visszahódítására és evégből szükséges a csekélyebb számú hivelkel bíró ev. ref. magyar egyházközségek visszaállítása is. Emez általános ismertetés után, lássuk az illető egyházakra vonatkozó közelebbi adatokat:

33. *Czege.* A hozzá tartozó szórványokkal együtt, 195 lelket számlál. Van temploma és 420 k. értékű évi papi jövedelme. Most ideiglenesen, a naszolyi körlelkésztséghez van beosztva, miután önállóságát 1873-ban elvesztette. Másodsorban anyásítandó.

34. *Vizszilvás.* Ez idők szerint a szamosujvári körlelkésztséghez tartozik, de a népes városi egyház papja kellő gondozásban nem részesítheti. Hiveinek száma, az idecsatolandó nagy- és kisikládi fiókegyházakéval együtt 339. Temploma van és évi 150 K-át biztosíthat lelkészének. 1873. óta nincs külön papja.

35. *Katona.* Nagyczég és Budatelke fiókegyházakkal együtt, 264 lelket számlál. Jó karban levő temploma és papi telke van. Papi fizetés: évi 300 k. 1887-ben maradt üresen papi állása, a csekély fizetés miatt, mikor is a meglőldvári egyházzal társult. Anyásítása első sorban ajánlatos.

36. *Magyarlégen.* Szintén csak a közelmúltban, 1888-ban társult Keszüvel, minthogy önállóan nem kapott lelkészt az évi 500 k. javadalomra. Van jó temploma és renoválást igénylő papi háza. Hiveinek száma, a szomszédos Gyekével együtt, 192.

37. *Szentgyed.* 1876-ban szűnt meg önálló lelkészt-tartó állomás lenni. Évi 700 k. papi jövedelmet tud biztosítani, van temploma és papi lakása, 112 hive, minélfogva mielőbbi önállósítása szintén óhajtottandó.

38. *Bóthásán* 71 ref. magyar lakosság van, de 1883-ig önállóan tartott papot. Ma is van évi 350 k. papi fizetési alapja és temploma. Önállósítása nemzeti érdek.

39. *Sava* 84 lélekkel, új templommal és jó papi lakással bir. A pap részére évi 500 k. javadalmat biztosítani tud. 1874-ben megszűnt önállóságának visszaállítása sürgős szükségét képez.

40. *Füzkút.* Lélekszám: 43, de a most más egyházakhoz tartozó szórványokból néhány ide csatolható volna. Ideiglenesen társult 1888-ban Szászujóssal, honnan azonban nehezen adminisztrálható. Van temploma, papi telke és évi 464 k. lelkesítő jövedelme.

A *nagysajói* egyházmegyéből folyamodik önállóságának visszaállításáért, névszerint:

41. *Sajóudvarhely,* mely 1884-ben, ideiglenesen társult a somkeréki anyaegyházzal. Van temploma és papi telke. Hiveinek száma 109. Oláh és szász vidékeken fekszik. Ez a körülmény indokolja folyamodását.

42. Ugyancsak nemzetiségileg exponált helyzetben él az 1852-ig önálló *nagyidai* leányegyházunk. Templomát most építi, papilakot tud szerezni, sőt évi 400 k. körüli összeggel a papi fizetéshez is hozzájárulhat. Hiveink 138-an vannak, 648 oláh és 229 szász lakos között. Mielőbbi anyásítása nagyon óhajtottandó.

A *marosi* ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet alább következő három egyházközségnél már nem a nemzetiségi veszély, hanem az ev. ref. hívők számának jelentékeny felszaporodása képezi az önállósítás figyelembe veendő indokát. Szegény székely községek ezek, melyeknél az anyagi erő hiánya okozta, hogy mindaddig önálló lelkészi állomást szervezni nem tudtak.

43. *Szováta*, népes és sósfürdője miatt látogatott község. 416 ev. ref. lakója felekezeti népiskolát tart fenn. A sóváradai anyaegyházközség filiája, de az itteni lelkész saját nagy egyházának gondjai miatt az óhajtott mértékű beszoigálást végezni nem tudja.

Temploma és papi lakása ugyan nincsen, de önállósági igényének elismertetése esetén folyamatba indítjuk az előkészítés munkáját, mely sikerrel biztathat.

44. *Ákosfalva*. Már évek óta, nagy buzgósággal készül az önálló szervezkedésre. Megszerezte a papi lak elhelyezésére alkalmas belső telket és gyűjti építési alapját. Jó karban levő temploma van. A ref. hívők száma 660, kik a papi fizetéshez megfelelő mértékben (évi 400 koronával) hozzájárulhatnak. Anyásítása első sorban ajánlatos.

45. *Havadtó*. Lélekszáma, hivatalos kimutatás szerint, 684. A népes erdőszentgyörgyi anyaegyház leánya, de önállósítása, szintén elsősorban szükséges, hogy helyben lakó lelkészt nyerjen a felekezeti iskola szép sikerű munkájának folytatására és állandósítására. Temploma van és a papi fizetéshez is járulhat, évi 500 koronával, papi lakást azonban önerején szerezni nem tud, miért is, egyelőre legalább, papi lakra is szüksége van.

A *görgényi* ev. ref. egyházmegye mezősegi részén, de Kolozsmegye területén fekszik egyik, szintén első sorban anyásítandó leányegyházközségünk.

49. *Mezőörményes*. E község, mint járási székhely, mezősegi csekély magyarság gyűlhelye és a magyarosításra kiválóan alkalmas munkatér. Országos adakozásból és egyházkerületi segélyből felépült és rendelkezésre áll díszes temploma, melyben a szomszédos ev. ref. és unitárius magyar lelkészek által felváltva tartatnak időnként istentiszteletek. A templomépítésben is legnagyobb részt nem ev. ref. vallásu magyar hivatalnokok és ott vidéki földbirtokosok buzgólkodtak, hogy „legyen e helyen magyar templom”. Az anyaegyház szervezése körlelkészési formában indult folyamatba. M.-Örményeshez csatoltatott Mezőszilvás, Királyfalva és esetleg még egy néhány szomszédos község, hol hiveink száma együtt a 350-et eléri. Kellőleg biztosítottak látszik a papi szállás kérdésének elintézése is, sőt a lelkészi javadalom csekély alapja is megvan. Az ismertett nagyfontosságú nemzeti szempont e helyen legsürgősebbé teszi a magyar ev. ref. egyház megalapítását.

A *küküllői* egyházmegyéhez tartozott, de ez év elején részben a nagyenyedi egyházmegyéhez csatolt egyházközségek közül a következő kilencz társ, illetve leányegyházközséget ajánljuk fel önállósításra.

47. *Magyarbénye*. Ma Bethlenszentmiklós társegyháza, melyhez 1891-ben csatlakozott, miután papi állását, a fizetés csekélyisége miatt, önállóan betölteni nem tudta. A néhai br. Radák Ádám alapítványából azonban ma már 600 koronát meghaladó papi jövedelme van és így, csekély segélylyel, önállósítása könnyen végrehajtható. Egyházi épületei vannak. A ref. hívők száma 220, kiknek hathatósabb gondozását a nemzetiségi helyzet is követeli.

48. *Boldogfalva*. 1896-ban szünt meg önállósága, mikor is leányegyházával, Szászvesszőssel együtt, a küküllővári anyaegyházhoz csatlakozott. Lélekszám a két községben a 300-at meghaladja. Ezek az oláhok és szászok között az elnemzetietlenedés veszélyének nagy mértékben ki vannak téve, annál is inkább, mert a küküllővári pap, saját egyházának gondjai

miatt, gyakori beszoigálást nem végezhet. Némi fizetési alapja van és egyházi épületekről is gondoskodhatnak. Önállósítása mielőbb szükséges volna.

49. *Magyarherepe* szintén önálló egyházközség volt 1889-ig. Ekkor kényszerűségből társult. M.-Sülyével. A közvetlen gondozás hiányának szomorú jelei azonban az eloláhosodásban jelentkeznek s ha sokáig marad jelenlegi helyzetében, itteni 89 számú ref. magyar hiveink elvesznek. Miután a dologi kiadásokat ez az egyház most még megbírná, önállósítása óhajtható.

50. *Teremujfalva*. Ez ugyan régebben sem volt önálló anyaegyház, de hiveinek tekintélyes száma és nemzetiségileg exponált helyzete sürgősen követeli önállósítását. A hivek száma 556.

51. *Ádámos*. A megyei székhely szomszédságában fekvő, fejlődő egyházközség, hol az oláhok magyarosodása is megindult. Hiveinek száma 380. Az anyaegyház dologi kiadásait és a lelkészi fizetés csekély hányadát fedezni bírja. Anyaegyházi jellegének elismertetése és rendes lelkész beállítása esetén gyors fejlődés várható, különösen a magyarosítás terén.

52. *Oláhdellő*. Szintén nagy népességű (317 l.) leányegyházközség. Hivei — az oláhok közé beekelten is — szívósan ragaszkodnak vallásukhoz és nemzetükhöz. Dicsérendő áldozatkésztséggel most építik templomukat s tervbe vették a többi parochiális épületek megszerzését is, hogy önálló szervezkedésük útját mi se állja. Rövid idő múltán elengedhetlenül szükségessé válik anyásítása.

53. *Pócsfalva és Csüdőtelke* társítással lenne anyaegyházzá szervezendő. Egymástól csak 1 km. távolságra fekszenek és ma mégis két külön anyaegyház filiái, honnan azonban csak nehezen és hiányosan gondozhatók. A két közsében négy oláh pap székel. Ezek közé beállítani a magyar papot fontos nemzeti érdek volna, sőt a 296 lelket számláló két egyház magyarságának megtarthatása érdekében multhatatlannul szükséges is.

54. *Mezőkapud és Nagyikiánd* szintén társítással volna önállósítható. Együttes lélekszáma 388. Egymás közti távolság 5 km.

55. *Mezőszakáll és Mezőszenyel* együtt 327 lélekszámmal, egymástól 5 kmnyi távolságra

E két utóbbi helyen említett négy leányegyházközség jelenleg a *mezőbodonai* anyaegyházhoz tartozik. A mezősegi oláhság beolvasztási törekvései ellen való hathatós védekezés céljából volna szükséges önállósításuk.

Nagyszébeni egyházmegyénk területéről három egyházközség önállósítását kérjük, melyek régebbi anyaegyházi jellegüknél, de rendkívül nehéz nemzetiségi helyzetüknél fogva is nagymértékben rá vannak erre utalva.

56. *Asszonynépe*. 1872-ben csatlakozott a tőle 11 km. távolságra fekvő magyarlapádi egyházhoz, honnan azonban nehezen adminisztrálható. A szabadságharcz alatt az oláhok feldúlták; értékes mag- és bortárát elrabolták. Van temploma, papi lakása, 300 koronát meghaladó évi papi jövedelme és a ref. lelkek száma, a hozzá tartozó szórványokkal együtt 156. Asszonynépén 125.

57. *Hosszuaszó*. Balázsfalva filiája ma, honnan 13 kmnyire fekszik, de 1860-ig önállóan tartott papot. A magyar reformátusok száma 122. Van temploma és papi telke, avult épülettel és van évi 700 koronát elérő papi javadalma.

58. *Pókafalva*. A 18 km. távolságra fekvő és rosz uttal bíró Kisenyed filiája. 1861-ig önálló volt, de azután nem kapott lelkészt a csekély fizetés miatt. 1848-ban sokat veszített, papját is megölték. Ma 91 lelket számlál, de a szomszédos falvakban elszórtan élő ref. hivek beszámításával 153. Jókarban levő temploma és papiháza van.

Udvarhelymegyében fekvő hasonló nevű ev. ref. egyházmegyénk községei közül az alább ismertetendő öt község kéri indokoltan önállósulási igényének elismertetését.

59. *Homoródszentpál*, melyhez 13 szőrványegyház csatlakoznék és az együttes lélekszám 494 volna. Van jókarban levő temploma és papi lakása és számottevő mértékben járulhat hozzá a papi fizetéshez is. Az 1879. évig önállóan tartott papot, de ekkor kénytelen volt homoródszentmártoni egyházunkhoz csatlakozni, mert az időközben változott életviszonyok alatt, csekély papi fizetésre, pályázó nem találtatott.

60. *Fehéregyháza* szintén önálló anyaegyház volt 1887-ig. Most a segesvári körlelkész gondozása alatt áll. A régi ev. ref. lakosok száma 189, de a folyamatban levő állami telepítés következtében ez tekintélyesen megsaporodott és a földmivelésügyi miniszterium útján már is folyamatba indult emez egyházunk önállóságának visszaállítása, ami elkerülhetetlenül szükséges is.

61. *Dobó* 1898-ig szintén önálló egyház, de hiveinek megapadása folytán ma csak lévitatanitói állás. Az idetartozó két szőrványegyházzal együtt 70 ev. ref. hívő lakja. Temploma van és papitelke is, melyre önállóan építkezni tud, mert fedezete megvan.

62. *Sándorfalva*. Lélekszám 135. 1875-ben vesztette el önállóságát, a csekély papi fizetés miatt. Ma felekezeti iskolát és lévita-tanitói állást tart fenn. Van temploma és papi lakása, mely most iskolának és lakásnak van berendezve.

63. *Alsóboldogasszonyfalvi* leányegyházunk ugyan a múltban sem volt önálló, de 309-et számláló hivei az önállósítást óhajtják és ezt óhajtandóvá teszi az a tény is, hogy az itt lakó oláhság örvendefesen halad előre a magyarosodás terén, sőt az utóbbi 10 év alatt 57 lélek át is tért a görög keleti hitről az ev. ref. anyaszentegyházunk kebelébe, a mi magyarságunknak teljes megszilárdulását és állandóságát jelenti. Ily irányu munka folytatásában volna a rendszeres lelkesnek nagy hivatása. Temploma van és a papi lakot is megépíti, mihelyt önállósulási igénye elismerést nyer.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Van szerencsénk a fentiekben 63 ev. ref. egyházközségünk önálló lelkesztartó anyaegyházközséggé szervezkedése iránti igényét tisztelettel bejelenteni és az indokokat előadni, de csatolunk egyúttal egy összefoglaló kimutatást is, mely a legutóbbi népszámlálás adatai szerint tünteti fel az elősorolt egyházközségek népességi adatait és nemzetiségi helyzetét.

Jól tudjuk ugyan, hogy ev. ref. egyházközségeinknek ily nagy számban *egyszerre* való anyásítása Nagyméltóságod tárczáját rendkívüli mértékben (k. b. 70000 k-val) terhelné meg, de hiszen 63 egyházközség önállósági jogának egyszerre leendő elismerését nem is kérjük s a szervezkedés előkészítő munkáit, rövid idő alatt, elvégezni sem tudjuk, hanem az *önállósulási igény elvi elismeréséért esedeziünk*, a felfejtett indokok alapján, azért, hogy a jóakaratu biztatás eme fejlődő egyházközségeink szorgalmának fokozására és ez alapon a szervezkedés munkájának gyorsítására szolgálhasson.

Az önállósulási igény elvi elismerése után és a fokozatosan rendelkezésünkre bocsátható fedezet mértékéhez képest, valamint, a szervezkedési munkálatok előhaladása szerint, évről-évre külön előterjesztést tennénk Nagyméltóságod elé egyházaink egy-egy kisebb csoportjának tényleges önállósítására nézve, mindenekben alkalmazkodva emez előterjesztéseink megtételénél és az egyes kérvények felszerelésénél Nagyméltóságod 1898. évi 4433. eln. számú, valamint 1903. évi 48546. számú rendeleteihez.

Végül arra vagyunk bátrak kérni Nagyméltóság-

godat, hogy *ne méltóztassék aktaszerűleg tárgyaltatni jelen tiszteletteljes előterjesztésünket, hanem kegyeskedjék alkalmat nyújtani erdélyi ev. ref. egyházkerületiünk főgondnokának és püspökének arra nézve, hogy Nagyméltóságoddal e kérdésben szóbelileg tárgyalhassanak*, a még igényelhető felvilágosítások megadása végett és általában az egész akció lebonyolítási módozatai felett.

Ismételten kérve tiszteletteljes előterjesztésünk nagybecsű figyelembe vételét, kéréseink teljesítését, vagyunk Nagyméltóságodnak

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. február hó 18. án tartott üléséből.

hazafi szolgálai:

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

Theológiánk sorsa és jövője.

Még élénken él emlékezetemben az a nagy elvi harc, mely az enyedi theológiának kolozsvárvá tétele alkalmával megvitatott, magam is azok táborába tartoztam, kik az enyedi theológiát a Bethlen-főiskolának kiegészítő szervi koronájául tekintették, mely az alapító intenciója szerint is magasztos hivatását csak úgy teljesítheti igazán, ha akadémiai képesítést is adhat növendékeinek.

Nem akarom az akkori viták szomorú emlékeit felújítani, mert hiszen sem helye, sem ideje nincs annak, igen jól tudjuk mindnyájan, hogy azóta az idők nagyon sokat változtak, a korszellem rohamos haladásában óriási terheket rakott iskolákra, felekezetekre s egyesekre, úgy, hogy ma egyesek és testületek nagy körültekintéssel kell legyenek, hogy a kor követelményeinek, kívánalmainak megfelelhessenek. Hajdan iskoláink ölelő karokkal fogadták az elüldözött, sorscsapástól sujtott testvériskolákat: ma roskadozva mindenik a maga súlyos terhe alatt, örül, ha valamelyes fentartási tehertől szabadulhat, régebben az akkori kor általános műveltségébe beillett a csak a mezei munkálkodásból magát fentartó kálvinista papi tekintély is: ma már a megváltozott korszellem a kálvinista papi testületben a nemzet szellemi representansait szereti látni.

A kor szellemének ily megváltozásával balga volna, aki az erdélyi ev. ref. egyházkerület theológiájának localis helyzete miatt szót szaporítana, igyekszünk is beletalálni magunkat és megnyugodni a már meg nem változtatható helyzeten, sőt, minthogy e b. lap hasábjain is szóba jött a theologia vagyoni konszolidációja: az intézet iránti meleg érdeklődésből legyen szabad annak sorsa és jövőjét illetőleg a magam szerény véleményemnek hangot adni.

Arról már a kerületi közgyűlési jegyzőkönyvből is fájdalmasan értesültünk, hogy theológiánk költségvetésének mérlege a passivára billent, nem lepott meg senkit ez az állapot, mert hiszen azt mindnyájan tudtuk, hogy ennek a mérlegbillenésnek be kell következnie s indokait is belátjuk, mikor egy oly magas intézet, ha magát egy egyházkerület felekezeti érdekeinek megvédésére akarja szentelni, nem rendelkezik kellő alappal, megfelelő jövedelemmel.

Eltekintve az „Erdélyi Prot. Lap“ 42. számában „a theologiai fakultás vagyoni konszolidációjáról“ írott cikkben említett bizarr gondolattól, mely cikk írója szerint közzugással helyeselt névtelen indítványra zugott volna fel az enyedi egyházmegyei közgyűlésen, hogy a theologia újból kapcsolassék vissza a Bethlen-kollegiumhoz: ma már ily gondolatokkal sem a Bethlen-kollegium, sem a theologia sorsát és jövőjét komolyan szíven viselő ember nem foglalkozik, az enyedi egyházmegye is elég komoly arra,

hogy egy ily akár névtelenül felmerült javaslatra is ne zugjon fel helyeslő zugással — mondom — ettől eltekintve, minden komoly gondolkozású ember belátja, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület teológiája anyagi bajokkal küzd és ezeket a bajokat megszüntetni, teológiánkat fentartani, erősíteni, annak anyagi forrásokat keresni egyetemes kötelességünk.

Az a kérdés, hogy miként?

A hivatolt cikk két érdemleges eszmét vet fel, egyik, hogy az iskola segélyezett növendékei 20 év alatt 1% kamattal fizessék vissza az intézetnek a négy év alatt élvezett segélyt, másik, hogy a közhasznú szövetkezet tiszta nyereségéből kössön le az intézetnek 2500 kor. évi segélyt.

Bár a szövetkezeti és társulási szellemnek csekély személyem is odaadó, önzetlen munkása és művelője, de teológiánk sorsa és jövőjére nézve gyakorlati kivételében egyiket sem tartom czélszerűnek. Egy magas színvonalon álló s az egyetemmel kapcsolatban levő humánus intézet nem azért nevel, hogy növendékei egy félelmeberéleten keresztül anyagi függésben tartásuk, de különben is az a segélyezett növendék tehetségével, szorgalmával kiérdemli, tehát megfizeti azt a segélyt, amit az intézet nyújt neki s méltánytalanság volna épen a tehetségesekkel fizettetni vissza a már megfizetett segélyt, míg a kevésbé tehetségesek a leczkepénz és tandíj lefizetésével az életben anyagi előnyben részesülnének az előbbieknél felett.

De meg azt igen jól tudjuk mindnyájan, kik az iskola falai közül, mint papok az élet homokjára léptünk, hogy még ha kongruás is most a papi állás, sok nehézséggel jár a fiatal papnak az élet megkezdése s ha azzal kezdi meg az életet, hogy legelsőben is 1600 koronás 20 éves lejáratu váltót ad annak az intézetnek, mely neki kenyeret is volt hivatva adni: az a gondolat, hogy ő 1600 koronával adós az intézetnek, nem hogy hozzá fűzné, de gyűlöltté lesz előtte az a hely, mely obligot vett tőle első kilépésében is.

A másik eszme a közhasznú szövetkezet állandó évi segélyezése volna.

Ez tetszetősebb eszme, de sem magához a theol. akadémia méltóságához, sem a közhasznú szövetkezet céljához, intenciójához nem megfelelő.

Minden pénzügyi művelet bizonyos kétoldalú szerződést feltételez, ha már most a közhasznú szövetkezet évi nyeresége bizonyos hányadát leköti a teológiának, azt csak bizonyos feltételek mellett teheti, mely esetleg feszélyezné az intézetet szabad cselekvésiben, tehát szabadságából áldozna fel, a mi egy kerület teológiájának méltóságához nem fér, magas állásával nem összeegyeztethető.

De magának a közhasznú szövetkezetnek sem az a célja, hogy csak most serkedező erejét már lekösse egészen oly célra, mely kulturális cél ugyan, de az egyház egyeteméé, a közhasznú szövetkezetnek olyannak kell lenni, mint a jó hadvezérnek, mindenhová lásson s ahol az ellenség legjobban operál, ott legyen résen, de miként tudja ezt tenni, ha már előre leköti mozgóképességét, neki a nemzeti-ségi bankokkal kell viaskodnia, azok operációit ellen-súlyozni a faji és nemzeti erő megtartásában, erősítésében.

Épen azért nem szabad erejét elforgácsolnia, hanem jövedelmét meg kell gyűjtenie, hogy aktiójával maradandó nyomokat hagyhasson.

A mondott okoknál fogva tehát a felvetett eszmék egyikét sem tartom kivihetőnek, de azért teológiánk sorsa nagyon is érdekel és érdekelnie kell annak sorsa minden kálvinista embert, egyházat és iskolát, legfőképen minket papokat.

Azért kell minket papokat érdekeljen legfőképen, mert egyházkerületünknek ez az egy intézménye van,

honnan kerülnek ki az utódaink s nekünk féltékeny gonddal kell legyünk egy oly intézet iránt, mely a mi kerületünkben egyedül van hivatva a társadalom és dicső mult által eddig tisztelt és becsült jó hírnevünket fentartani. De érdeke kell legyen a kálvinista egyházaknak, iskoláknak, akik megszokták már a multból a papban az intelligenciát látni, a faji és nemzeti erőt reprezentálni. Fel kell hát rázni a társadalmat s mint végig zugott egykor a Kossuth lángszava, hogy a haza veszélyben van, szólaljon meg most is minden pap a maga egyházában, hogy az erdélyi ev. ref. egyház teológiája, a mi teológiánk bajban van, régen a zilahi, udvarhelyi, szászvárosi kollegiumokat a társadalom teremtette meg, szegény volna ma egy egyháztársadalomnak, hogy teológiája a rideg közöny és részvétlenség miatt nem állhatna kellő bason. Minden kollegium adjon évenként 50 koronát, minden felesleggel záruló költségvetésű egyház 5 koronát és ki van a hiány, hiszen magunknak adunk a magunkéból, nem egyeseket, hanem testületeket rovunk meg s nem érezzük úgy meg, mintha zsebünkben tennők ki. Az államtól nem várhatunk, mert akkor elé áll minden felekezet, de nem igényeljük, mert kitelhetik tőlünk, a miénkből csak egy kis akarat és ügyszeretet kell hozzá. Némuljon el minden localis érdek, vegye szívére az ügyet minden pap s minden iskola s a theologia vagyoni ügyei konszolidálva lesznek.

Péter Antal,
m.-n.-csáni ref. pap.

Titkári jelentés.

Irta és az Értekezet Kézdivásárhelyen 1904. július 4—5-én tartott közgyűlésén felolvasta *Tárkányi György* ért. titkár.

(Folytatás.)

15. *A sepsii egyházmegyében* (tagok száma 98) új tisztikarral mindenütt eleven egyháztársadalmi munka indult a mult év folyamán. Két ízben is tartatott egyházmegyei közgyűlés: az egyik 1903. decz. hó 9-én Sepsiszentgyörgyön, a mely alkalommal az újjászervekedés történt meg s a melyen határozatba ment, hogy a városi és exponált egyházközségek kivételével az egyházmegye egyházközségei négyes csoportokban tartják egyháztársadalmi összejöveteleiket és pedig olyan formán, hogy a 4 egyházközség lelkészei egymásnak segítségére menvén, egyik vasárnap délután vagy este egyik, másik vasárnap a másik egyházközségben rendeznek vallásos összejövetelt. Ez a közgyűlés a kegyeletes megemlékezés ünnepe is volt egyszerűs mint, a mennyiben Bőjthe Géza felolvasásában megújította emlékét az egyházmegyei Értekezet volt egyh. elnökének, a nemes, jó szívéért minden körben általánosan szeretett Révay Pál sepsiszentgyörgyi lelkésznek. A másik közgyűlés f. évi május 24-én volt Aldobolyban. Bocskay szabadságharcza 300 éves emlékére rendezett ünnepélylyel kapcsolatosan. A közgyűlés istentisztelettel vette kezdetét, azután Kovács Antal kilyéni lelkész emlékezett meg az egyházmegye kiváló jelességű espereséről, Vén Mihályról. Majd az egyh. ker. Értekezet 1903. évi közgyűlésének az ifj. egyesületek alakítására vonatkozó javaslatát tárgyalták le, kevés módosítással elfogadva azt.

A Takács Károly kökösi lelkész kiváló gonddal készített titkári jelentése részletesen beszámol az egyes egyházközségek működéséről. Megérdemli, hogy szóról-szóra felvegyem jelentésembe.

Aldoboly. Az ifjuság vallás erkölcsi életének fejlesztése érdekében ifjusági és gyermekistentiszteletek tartatnak; ifjusági egyesület alakított, melynek gyűlésein a lelkész, a tanító urakkal egyetemben, erkölcsi és hazafias irányu felolvasásokat, szabadelő-

adásokat tartottak, az ifjuság pedig vallásos és hazafias tárgyú költeményeket szavalt. Ezen ifjusági egyesületi gyűlések az őszi és téli időszak minden vasárnapján megvannak.

Angyalos. Nem küldött jelentést.

Arapatak. Ifjusági egyesület alakított, mely a nyári hónapok kivételével hetenként tartja üléseit s a melyet nemcsak az ifjuság, de az egyházközség minden rendű tagja szorgalmasan látogat. Az ifjusági összejöveteleken vallásos irányu s más, a gazdasági élet köréből meritett szakszerű előadások tartatnak s a fő suly arra van fektetve, hogy egyházas szellemü erős kálvinista egyének szereztessenek egyházunknak.

Árkos. Lelkész aa. a vallásos összejövetelt megkísérlette, de a közöny miatt nem sikerült és így a lelkész hajlott kora és gyenge egészsége miatt egyebet nem tehetett, mint lelkészi hivatalos teendőit tehetsége szerint végezte.

Besenyő. Jelentést nem küldött, de tudomásom van róla, hogy lelkész aa. már huzamos idő óta súlyos beteg és így egyházában sem fejthetett ki semmi üdvösebb munkásságot.

Bikfalva. Derék, buzgó lelkésze halála után a pásztor nélkül maradt nyáját az uzoni és lisznyói kartársakkal egyetemben felkerestük, ott vallásos estélyt rendeztünk a hivek óriási részvétele mellett, a mikor Antal Lajos lelkész imádkozott, magam egy, az összejövetel célját ismertető beszédet, Pünkösti István lelkész pedig „A vallás munkája a mindennapi életben” czimen felolvasást tartottunk; ezt követték a helybeli ifjak szavalatai s a dalárdá több rendbeli éneke. Tudomásom szerint lelkész életében is gyakori vallásos estélyek rendezettek.

Bodók. A téli időszakban 3 vallásos estélyt rendezett. Ezekon vallásos énekeket énekelt a közönség; egy ifju nő imádkozott, az ifjak vallásos költeményeket szavaltak, lelkész pedig felolvasásokat tartott. A vallásos estélyekkel karöltve tartatnak ifjusági egyesületi összejövetelek, még pedig hetenként néha 3-szor is, melyeken az ifjak énekelnek, szavalnak, műkedvelői előadásokat rendeznek. Az ifj. egyesületi előadásoknak tiszta jövedelme részben az egyesület pénztárának gyarapítására, részben pedig a ref. egyház urasztali részleteinek megújítására fordítatik.

Bodola. A beérkezett jelentés szerint az ifjuság két színművet adott elő, az egyik „Dicsőség bajjal jár”, a másik „Nyugalom az ördög párnája”. Az előadások tiszta jövedelme (80 kor.) az ifjusági könyvtár gyarapítására fordított.

Brassó. Az utóbbi másfél év alatt 24 vallásos irányú felolvasó estélyt rendezett, minden alkalommal a felolvasás mellett volt ének, zene és 2—3 vallásos tárgyú szavalt. Az estélyeket igen szép számú közönség látgatta. Lelkész felolvasott 8, dr. Gencsi Endre főtörzsorvos 5, Koós Ferencz kir. tanácsos, Csulak Lajos 2—2, Jánó Lajos 1, Ottlik Géza 2, Kenessey Béla főmérnök 1 és Dánér Albert 1 alkalommal. Az ifjuság két izben rendezett lelkész vezetése alatt márczius 15-iki ünnepélyt. A reformáció emlékünnepe, valamint az évszáró vizsgák alkalmával vallásos füzeteket osztottak ki a tanulók között mintegy 300 példányban. A „Vasárnap” jár 50 családnak, a „Téli ujság” 48 családnak. Lelkész eladott 70 drb. Prot. árvaházi naptárt. A bibla vasárnap alkalmából kiosztatott 250 új testamentom a szegények között. A nőegylet útján havi állandó segély adatott 12 szegénynek; felöltöztettek két télen 80—80 szegény tanulót; szintén egyházi gyűjtésből a tél folyamán a szegényeknek 200 darab 20 kros kenyér osztatott ki. Általában ez egyházközségünkben a theorétikus munkásság mellett igen szép, példás jellel találkozunk a gyakorlati hit- és egyházépítő munkának is.

Egerpatak. A hit és erkölcsi élet ápolása végett minden rendelkezésére álló eszközt és alkalmat felhasznál. E célból olvasókört létesített, ahol csaknem minden alkalommal vallásos iratok is olvastatnak, erkölcsi témák vitetnek a beszélgetésbe és azok felett vitatkozások tartatnak. Különösen nagy gond fordítatik az ifjuság vallásos erkölcsi életének fejlesztésére.

Eresztevény. Nem lévén lelkésze, nem küldött jelentést.

Erősd. Külön egyházi értekezlet nincs; van azonban ifjusági egyesület, ez hetenként kétszer tartott összejövetelt, a hova felnőttek is jártak. Ez összejöveteleken lelkész 5 izben tartott részint felolvasást, részint szabadelőadást.

Étfalva-Zoltán. Vallásos estélyek tartása és az ifjak vasárnapi iskoláztatása által igyekszik ébrentartani a buzgóságot és fejleszteni a vallásos erkölcsi életet.

Feldoboly. Olvasó-egyletet alakított a polgári községgel egyetértően. Vallásos estélyt rendeztek 9 alkalommal, melyeken a „Téli ujság” czimű vallásos irányu lapból felolvasásokat tartottak. Van dalárdájuk, melynek 40 kor. alaptökeje van.

Fotos-Martonosból nem érkezett jelentés.

Gidófalva. Lelkész behozta a szokásból kiment hétköznapi és vasárnap délutáni istentiszteleteket. Több izben osztott ki vallásos erkölcsi irányú füzeteket, lapokat, nevezetesen a „Vasárnapot” és „Téli ujságot”. Terjesztette a Koszoru füzeteket; elárusított 15 példány Prot. Arvaházi Naptárt.

(Vége. köv.)

A mi hitünk és szervezkedő egyháztársadalmunk.

(Felolvasatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén az 1903. évről szóló jelentéssel összefüggésbe hozva. Irta: Péchy Árpád brassói ev. ref. lelképásztor.)

(Folytatás.)

Ha a kath. egyház ujabbkori törekvéseit nézzük a világ uralomra való törekvésben, e nagy buzgalomból kitünik a kétségbeesett harcz minden tünete, mert ő maga is érzi, hogy a hatalom kisiklott kezei közül és a valót, ami előbb-utóbb be fog következni: káprázatos fényvel, egy csalóka ábrándvilág varázslataival próbálgatja elleplezni, hátha a világ ismét csalódnai akar és megcsalhatja magát, amennyiben a való helyett megelégszik altató dajka danával. Ezért van az, hogy a kath. eszmének egy nagyszabású világi képviselője, onnan a magasból, az egyetemi katedréről, midőn a kath. világnézet álláspontját akarja védelmezni, nem talál szavakat és erősséget az evangéliumi keresztyénség isteni forrásából álláspontja és fényes egyháza védelmére, hanem kénytelen a pogány világ éjjelébe elmerülni, hogy tételként felállithassa csodálatos új igazságát, hogy: „Az egy Isten hite, a kezdődő hitetlenség műve. A hol pedig az új hit gazdagabb talajba készült és buzgóbb hívőkre talált, imádni az egy Istent megint nem volt elég. Szenteknek ezrei kellettének, hogy az áhitattól tágra nyílt szívet betöltsék. Ki tehet róla, hogy a lélek minden művét megünje?”

Csakugyan e kijelentés magában foglalja a kath. tant és elvezet a papság magas méltóságához. Az ember teremti Istenét és Isteneit, megteszi és leteszi őket, a hogy érdeke kívánja, vagy a mint hasznát látja. Az új pápa is, a tavaszon több szentet hivatalosan letett és ujakat állított helyökbe. Epen így tesznek a vad népek is, kik maguk készítik Isteneiket, és ha azok nem fogadnak szót, eldobják vagy megintik, megfenyítik őket.

Ezért bátran kimondhatjuk, hogy ez állásponton

és e felfogás mellett az emberiség, valamint a multban, úgy a jelenben sem fogja megtalálni megnyugvását és boldogságát. Az emberiségnek élő hitre van szüksége, még pedig élőhitre a jó Istenben, ki: egy és örökkévaló! Ki mindeneket teremtett és fentart és aki elküldötte az ő szent fiát az Úr Jézus Krisztust ama örökkévaló evangéliummal, mely az istenfiúság kincseit foglalja magában, hogy a hit által e világot megváltsa és a mennyei szeretet közlése által e földön a testvériség országát megvalósítsa.

Igen a keresztyénség az emberiségért van és nem egy uralkodó egyházért. A keresztyén eszme örök törvény, ezt nem lehet megenni, nem lehet változtatni, ez a legnagyobb jó, a mit az ég az emberiségnek adott. A keresztyénség az emberi lélek örök nagy kérdéseire adja meg a feleletet. Mert bármily különbözők vagyunk is nevelés, ruházat gondolkodás, jellem, körülmények és kor tekintetében, de ezek csak külsőségek, a keresztyénség áttör a felső rétegen, lényünk mélységeire hatol és az Isten után való örök vágyakozáshoz intézi szavát, mely minden emberekben közös. Ezért a keresztyén vallás az egyetlen, a mely átlép minden földrajzi korlátokat és él és hat minden időben.

Az volt épen eddig a baj, hogy a hivatalos római egyház, az evangéliumi világosságot véka alá rejtette és a sötétségben maradt népet azután tetszés szerint vezette ama új ég felé, melyet a pápai zsinat rendezett bé szentek birodalmává és ama új avvilág felé, melynek üregeit állítása szerint, szintén ő töltötte meg, a hiszékény tömeg nagy rémüldözésére a neki engedetlen lelkekkel.

És az egyház hirdette: én vagyok az egyedül üdvözítő, enyém az ég és enyém a pokol, nálam a kulcs oda fel és ide le. És aki a kulcsot zörgette, mert maga is gyarló ember volt, az eget árenda jónak tartotta és a földet hitbizományának. De hát a világ a bérleteket szabályoztatta, a hitbizományokat korlátok közé szorította. Es tényleg, ma már a katólikus világ jó nagy része nem szereti a tömjént, a mirhát és nem hiszen a krámpuszokban.

Bizon, a XX-ik században a nép bajait nem is lehet már üres parádékkal orvosolni, a beteg társadalomnak új lélek kell, hogy az emberiség megszentelt életet élhessen. Épen ezért az evangéliumból újra született keresztyénség a Jézusi szeretet isteni hatalmával a földet Isten országává akarja átalakítani, hogy minden megkeresztelt lélek gyakorolja a felebaráti szeretetet és tényleg harcoljon a bűn és nyomor minden hatalmasságai ellen. Ezért kapta az újra alakult protestantizmus a megmentő és könyörülő szeretet keresztyénsége szép nevezetét!

A külföldi nagy protestáns nemzeteknél a Jézus-hoz való visszatérésből fakadt az evangéliumi ébredés, ép a materiális irányzat ellensúlyozására. Angliából indult ki és tovább terjedt az Egyesült-Államokban, Svájcban, Hollandiában, a honnan a mult század közepén átültetett Németországba, hol azután a keresztyén haladás hatalmas erőforrásává fejlődött. Sőt a kath. Franciaországban is gyökeret vert, hol egy félmillió protestáns lakik ma már. Bár kevés a szám, de a bennük lévő szellemi erő máris érezteti nagy hatalmát a népelet újrateremtésének felséges munkájában.

Elmondhatjuk, hogy az evangélium tette nagygyá a hozzá hü nemzeteket. A mit Pál apostol a Jézus evangéliumáról vallott, hogy az „az Istennek hatalma minden hívők üdvösségére,” az bámulatosan teljese-
désbe ment a XIX. század vezér nemzeteinél. Köztudomású dolog, hogy Hollandia, Németország, Angol és Skótságok, valamint Magyarország XVII-ik századbéli vallásszabadsági küzdelmei egyszersmint a nemzeti szabadságért folytatott küzdelmek is valának.

(Folyt. köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. október 21.

Elnökolt: Br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok. Jelen voltak: Simó Lajos, Gróf Bánffy György, Zeyk Dániel főgondnokok, Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Bartha Lajos közügyigazgató, Váró Ferencz, Dr. Sárkány Lajos, Becsek Lajos, Sándor János, Incze Gerő, Lészay Ferencz, igazgatótanácsosok és a hivatalnokok.

Az ülés megnyitvatván, elnöki kijelölés szerint, előbb a számvevői, majd a titkári s végül a tanügyi darabok nyertek elintéztést, az alábbiak szerint.

A keblki könyvelési osztály által elkészített és számvevőileg felülvizsgált Emke-segélyi és romániai missiói számadások jóváhagyást nyertek és illetékes helyre elküldettek.

Marosvásárhelyi egyházközségünk 1903. évi számadása és 1904. évi költségvetése, az egyházmegyei felülvizsgálat alapján megnyerte igtanácsunk jóváhagyását is.

A kistülpösi és gerneszegi egyházközségek között fenforgott vitás kölcsönügyből kifolyólag előállott 740 k. veszteség megtérítésében az egyházmegyei közpénztárt marasztalta el igtanácsunk, a közhivatalnokok anyagi felelőssége tekintetében fennálló elvek alapján.

Az egyházkerület kölcsönköveteléseinek mind rohamosabban tartó visszafizetése folytán kérdésessé vált e tőkék mikénti elhelyezése és az elnökség kéretett föl, hogy e tekintetben a jövő ülésre javaslatot tegyen.

A titkár által bemutatott harmadik negyedévi ügyforgalmi kimutatásból megnyugvással vette tudomásul az igtanács, hogy az október hó elsejéig beérkezett ügydarabokból csakis 38 drb. volt az ülés napján elintéztelen és pedig 3 a tanügyi előadónál, 7 a titkárnál, 28 a számvevőnél.

Közig. bírósági minőségében döntött igtanácsunk a vizáknai egyházközség presbyterválasztó határozata fölött keltetett vitás ügyben, helybenhangyván a szebeni egyházmegyei bíróság ítéletét a választás megerősítése tekintetében, de megsemmisítvén azt ama részeiben, melyekben a közig. bírósági illetékesség megállapítható nem volt.

Fazekas Bertalan nagykapusi kántortanító részére 100 és Bartha Dániel, vizszi vízási nyug. tanító részére 80 kor. ideiglenes segélyt szavaztatott meg a Baldácsy-alapból, valamint kiutaltatott 240 kor. segélyt a *csucsai* fiókegyházközségnek templomhely vásárlására.

Jóváhagyást nyert a bardóczi egyházközség erdőeladási határozata és zilahi egyházközségünk amaz intézkedése, melyszerint a templomépítés költségeire és még fennálló paplaképitési adósságának konvertálására 105 ezer korona 50 éves törlesztő kölcsönt vesz föl a Magyar Kereskedelmi Banktól 4.00% annuitás mellett.

Molnár Imre bardóczi lelkész engedélyt nyert az ottani fogyasztási szövetkezet alelnöki tisztének elfogadására.

A szilágyecsehi templom 16.000 koronát meghaladó templomrestaurálási országos segélyének kieszközöléséért köszönetet mondott ig. tanácsunk dr. Neményi Ambrus, országgyűlési képviselő urnak és elismerését nyilvánította Benkő Albert buzgó lelkésznek.

Nem találta ig. tanácsunk indokoltnak és így teljesíthetőnek a sövényfalvi egyházközség aziránti kérését, hogy a papi állás betöltése 1905. évi április hó végéig elhalasztassék.

Pálhegyi Mózes agyagfalvi anabaptista önkényesen választott sírhelyen temetvén el 7 éven aluli gyermekét, azért az egyházközség által 25 K sírhelydíj megfizetésére ítéltetett. Ig. tanácsunk azonban feloldotta eme határozatot, mert a fennálló szabályok értelmében az agyagfalvi ref. temetőben díj nélkül temetkezhetnek az egyház tagjai, a Pálhegyi leánykája pedig, törvényes alapon ev. ref. vallású volt. Kihágás esete forogván fenn azonban, a sírhely önkényes választásában, ez irányban új eljárás bevezetésére útasított az egyházközség.

Konkrét eset alkalmával kérdésessé vált, hogy vajjon az egyszer fölesketett. de állásáról lemondott egyházi tisztviselő és dignitárius köteles-e újból esküt tenni, ha ismét ily állásra választatik meg?

Ig. tanácsunk igenlőleg nyilatkozott e kérdésben, mert általános fölfogás szerint az új állás nem a lemondással teljesen megszűnt régi állapot folytatásának, hanem egészen új megbizatásnak tekintendő.

A szásvárosi egyházközség indokolt kérésére hozzájárult ig. tanácsunk ahhoz, hogy az első papi állás betöl-

tése iránt, a függőben levő szálláskérdés végleges elinté-
zése előtt is megtehetőek legyenek a lépések.

Az egyházkerületi fegyelmi törvényszék rendkívüli
üléseivel fölmerült költségeket eddig a központi pénztár
hordozta, holott törvényeink rendelkezései értelmében e
költségek a marasztaltakra háríthatók. Most azonban meg-
kereste ig. tanácsunk a főtörvényszék elnökségét aziránt,
hogy jövőre a vidéki bírák napidijai és utiköltségei is, a
marasztaltak terhére háríthatnak.

Nem találta teljesíthetőnek ig. tanácsunk az ördögkúti
körlelkész aziránti kérését, hogy 400 K személyi segélye
továbbra is kiutaltassék, valamint a megyesi körlelkész-
ség ama folyamodását sem, melyben a 100 K kántori se-
gélynek felemelését kéri.

Megadta az engedélyt, indokolt folyamodás alapján,
ig. tanácsunk arra, hogy Tövisy Pál segédlelkész aa. ren-
des lelkési állásra pályázhasson.

A gezei és hadrévi leányegyházközségek ideiglenes
új beosztása tárgyában kelt határozatok végrehajtása en-
gedélyezett.

A maroscsapói egyházközség papi állomásának 1905.
január 1-én leendő betöltését elrendelő ig. tanácsi határo-
zat ellen beérkezett négyrendbeli felebbezést, elutasító ja-
vaslattal terjeszti ig. tanácsunk a közelebbi közgyűlés elé,
elismerve Nemes Árpád aa. ama jogát, hogy a marosugrai
lelkési állás megtartása avagy a csapói állásra való át-
költözés között szabadon választhasson.

A buni ev. ref. iskola államosításának feltételei elvileg
megállapítottak. Az algyógyi kántor-tanító ügyében ne-
hány egyháztag kérése teljesíthető nem volt.

A közoktatásügyi miniszterium Benke István tanárt
betöltött 30 évi szolgálata beszámításával, saját kérelmére
nyugdíjazta, mit az igazgatótanács, a nevezett tanár ur
érdeinei elismerésével vett tudomásul.

Az országos ref. tanáregyesület kérésére előterjesztés
intézendő a közgyűléshez Bocskay-émlékünnep tartása
tárgyában.

A szászvárosi kollegium előjáróságának az a kérése,
hogy a részletes tanmenet készítés tervének keresztülvitele
egy évvel elhalasztassék, teljesíthető nem volt.

A szászvárosi kollegium előjárósága felhatalmazást
nyert, hogy a magyar-latin tanszék betöltésének ügyét a
közelebbi közgyűlés idejére előkészíthesse. Ugyanazon
kollegium építkezése elhalasztására vonatkozó kérelmét
pártolólág terjesztettük a közoktatásügyi miniszteriumhoz.

Az idei rendes konvent 60. és 61. sz. határozataira
tekintettel a theologia s a gimnáziumok normálköltségelő-
irányzatai a konvent elé terjesztettek.

A theologiai ötödik tanszék helyettesítésének tisztelet-
díjai, a megelőző évi intézkedéseknek megfelelőleg, ki-
utaltattak.

A theologiai előjáróság előterjesztésére megállapította
az igazgatótanács, hogy a költségvetésben megállapított
létszámon felül bennlakásra felvett theologusok egyenként
200 kor. évi ellátási díjat fizetnek; a bennlakást nem nyert,
de a konviktusba bejáró ifjak évi 180 koronát fizetnek.

Az egyházkerületi tisztviselők, tekintettel a rendkívüli
drágaságra, kérték, hogy részökre drágasági pótlék sza-
váztassék meg. Az igazgatótanács a kérést indokoltan
találván, mérsékelt pótlék képen 1200 korona egyszer-
mindenkori segélyösszeget szavazott meg, a melyet ará-
nyosan oszt meg az öt tisztviselő között, juttatván belőle
némi csekélységet a két díjnoknak is.

r. s.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A görgényi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A görgényi ev. ref. egyházmegye október 5-én tartotta
meg őszi rendes közgyűlését Szászrégenben az egyház-
megye tanácskozó termében. A közgyűlésen a lelkészek
csaknem teljes számban jelen voltak, a közgyűlés többi
tagjai közül kevesen. A gyér számmal megjelent képviselők
között ott láttuk Gernyeszeg egyházközség ujon választott
ifju követét, gróf Teleki Domokost, ki közéleti szereplését,
mint egyházközségének egyszerű képviselője kezdi meg.

Ott láttuk még Dextrád-Széplak képviselőjét, dr. Gya-
lokai tanácsbíró, dr. Tóth Endre tekei kir. közjegyzőt,
Péterfi Dénes mérnököt, kit e közgyűlésen választott meg
az egyházmegye műszaki tanácsosának.

A közgyűlés a XC. zoltár 1 versének buzgó éneklésé-
vel és Lénárt József malyanói lelkész magas szárnyalásu
imádságával kezdődött meg, a minek végeztével Csekme
Ferencz esperes olvasta közgyűlést megnyitó — tőle
megszokott tartalmas beszédét. Ezután következett a köz-
gyűlés gazdag tárgysorozata. Először esperes olvasta tar-
talmas jelentését az egyházmegye állapotáról, a mely anya-
giak és szellemiekben rendet, haladást mutat. Kegyelettel
adózik, az esperes jelentésében Éltető Albert főgondnok
és Bóka György holtmarosi lelkész és fegyelm. bíró emlé-
keztetének, kiket mint hiv. munkásokat a reájuk bizottakban
szólított magához az Úr.

Ezután a főjegyzői, számvevői, pénztárosi, tanügyi
előadói stb. jelentéseket tárgyalta és vette helybenhagyó
tudomásul a közgyűlés.

Az 1905. évi költségirányzat elfogadtatott. Az egyház-
kormányzat költségei, melyek a szigorú takarékoság
szem előtt tartásával is folyton növekednek, nagy teherrel
nehezdednek egyházközségeinkre. Az 1848: XX. t.-cz. szelle-
mében való könnyebbitésre itt is égető szükség volna.

A költségek apasztása szempontjából egyházmegyei
közgyűlés indítványt terjeszt az egyházkerülethez az iránt,
hogy az egyházvizsgálatot esperes mindenütt 2 szomszéd
lelkész segítségével végezze.

Tárgysorozat rendén következett a sepsii egyházmegye
indítványa a központi járulások célszerűbb kezelése
tárgyában. Közgyűlés ezt élénk vita után, tekintettel arra,
hogy ezen indítvány életbeléptetésével a kongrua s egyéb
illetmények kifizetése pontosabb primákkal és olcsóbban
lesz eszközölhető — szavazattöbbséggel elfogadta.

A deficiittel küzdő theologiai akadémia szükségeinek
fedezésére a lélekszám szerinti két filléres hozzájárulást
— a nagy terhek dagzára is, mert intézményeinket nekünk
kell fentartanunk — egyházmegyei közgyűlésünk kimon-
dotta.

Elfogadta közgyűlés a Csulak Zs.-féle egyházi tüzbiz-
tosítás eszméjét, valamint a felsőborsodi indítványt, azzal,
hogy a kongresszus mellőzésével egyházi hivatalos uton
fejlessék ki minél erősebb működés a papi fizetések 24000
koronára felemelése és korpótlékkal történő javítása tár-
gyában — a 48: XX. t.-cz. szellemében.

Fél 3 órára járt az idő, amikor közgyűlésünk gondos
tárgysorozatot mindvégig nem szünet érdeklődéssel, emel-
kedett színvonalon mozogva — bevégezte s Kaposi rég
megterítve várakozó asztalához letelepedtünk, megpihenni.

A terített asztal mellett az első pohárköszöntőt Csekme
Ferencz esperes mondotta, ékes szavakkal mutatva rá az
erdélyi kálvinista magyarság szent missziójára, melyet
teljesített a múltban s fokozatosabb erővel teljesítenie kell
ma és a jövőben. Az erre való isteni segedelemért üriti
poharát. Ezután Lénárt József, ez a nagy tudásu, széles
körben ismert közéleti tevékenységű férfiú emel poharát,
éltetvén Gernyeszeg képviselőjét, Teleki Domokos ifju
grófot, ki először jelent meg az egyházi közélet egyszerű
munkásai között s kire, mint az egyház és haza szolgálá-
tában nagy érdemeket szerzett ősök ivadékára, az a fel-
adat várakozik, hogy tetteivel méltónak mutassa magát
arra a nagy szellemi hagyatéokra, amelyeket ősöitől örökölt.
Kiss Lajos főjegyző, dr. Tóth Endre és Péterfi Dénesre,
Csekme Ferencz Lénárt József, Farkas Károly Teleki
József pókai lelkészre üritette poharát.

Több felköszöntő hangzott ezután még el, mignem a
társaság tagjai egymástól bucsut véve, a szélrózsa minden
irányába, hazatávoztak.

Tudósító.

KÜLÖNFÉLÉK.

A zsinatelőkészítő konventi gyűlésre egyház-
kerületünk képviseletében e hó 25-én Budapestre utaztak:
dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla, Váró Ferencz,
Lénárt József, dr. Sárkány Lajos és Nagy Károly lapunk
felelős szerkesztője, ki Deési Gyula akadályoztatása miatt
lett behiva. A konventi ülést tanügyi bizottsági gyűlés
előzte meg. A képviselők előreláthatólag e hét végéig
fognak fennmaradni Budapesten.

Főgondnok beiktatása. *Fáji Fáy* Béla cs. és kir. kamarás, hunyadmegyei birtokos egyházkerületünk utolsó közgyűlésén a szászvárosi ev. ref. Kun-kollegium főgondnokává választott. Az új főgondnok esküvétele és hivatalba léptetése az ev. ref. Kun-kollegium előjáróságának október hó 18-ikán tartott gyűlésén lélekemelő ünnepély keretében történt meg. Miután az ujon választott főgondnok ez előjáróság színe előtt a hivatalos esküt letette, a gondnoki kar nevében *Balog József* gondnok, a tanári kar részéről pedig *Simon Ferencz* igazgató üdvözlötték, működésére Istentől áldást és szerencsét kérve. Az új főgondnok meghatott szavakban mondott köszönetet a jókívánatokért s egyszersmind egy hosszabb, magvas beszédben adta elé a modern középiskolai oktatásra vonatkozó nézeteit. — E beszédet lapunk más helyén egész terjedelmében közölni fogjuk. Az új főgondnok ezután az előjáróság tagjainak kíséretében a kollegium helyiségeit tekintette meg. *Fáy Béla*, ki a hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat elnökségét is átvette a gyöngékedő *Kuun Géza* gróftól, máris jelentékeny szerepet tölt he Hunyadvármegye közéletében s nála az exponált fekvésű szászvárosi Kun-kollegium vezetése is bizonyára a legméltóbb kezekbe van letéve.

A nazarénusoknak ingatlan vagyonszerzési képessége nincs. Az igazságügyminiszteriumnak egy felmerült ügyből kifolyólag alkalma volt (29.103—1904. I. M. sz. alatt) a belügyminiszteriummal egyetértve kijelenteni, hogy a nazarénus vallásfelekezetnek vagy gyülekezetnek ingatlan szerzésére vonatkozó akaratát a törvényhatóság első tisztviselője (alispán polgármester) az 1895. évi XLIII. t.-cz. 9. §-a értelmében a bemutatási záradékkal el nem láthatja és ennek folytán a nazarénus gyülekezet e minőségében ingatlan még imaház emelése céljából sem szerezhethet és a közigazgatási hatóság ilyen célra szolgáló imaház emeléséhez az engedélyt nem adhatja meg, mert az 1885. évi XLIII. t.-cz. 9. §-a értelmében csupán a törvényesen elismert vallásfelekezeteket illeti meg, az ott felsorolt célokra szolgáló ingatlanoknak bizonyos korlátok közt való szerzésére vonatkozó jog.

A székelyudvarhelyi ev. ref. egyházi értekezlet választmánya e hó 21-én a tagok élénk érdeklődése mellett ülést tartott. Megállapította ez alkalommal a közeledő téli estéken tartandó egyházi estélyek számát; a felolvasások tartására felkérni szándékolt tagok névsorának egybeállítása után az estélyek zenei részének hatásosabbá tétele céljából egy harmonium beszerzését mondta ki a választmány. Egybeállította a női választmány, illetőleg az estélyek rendezésére felkérő bizottság névsorát, melynek egyszersmind feladatául tette a prot. szegények számbavételét és az azokon való segítségnyújtás módzatainak kérdését, megállapítását. Az első estély nov. hó 20-án lesz, melyen *Vajda Ferencz* ev. ref. lelkész fog felolvasni az egyházi szervezetről. Az estélyek ez évben is a kollegium tornatermében tartatnak.

A görgényi egyházmegye okt. 5-diki közgyűlése — a mint halljuk — elhatározta, hogy felir a kerülethez, a költséges társas vizitáció megszüntetése tárgyában, mely ugy az egyes egyházakra, mint magára a traktusra nézve is, nehezen fedezhető terheket rótt s elégségesnek tartja, ha az esperes egy-két szomszédpap segédletével tartja meg a szokásos vizitációt.

Nemes tett. Özv. *Bocz Elekné*, szül. *Szilágyi Karolin* tiszteletes asszony, nemes szíve sugalmát követve, néhai b. e. férje emlékére, a szászrégeni reformátusok templomába ajándékképpén saját költségén 1700 korona értékű új orgonát épített *Kerékgyártó István* debreczeni derék orgona készítőnél, akinek 10 év óta ez lesz a 137-ik műve. Az egyházközség presbiteriuma ezt a nemes elhatározásból származó szép ajándékot hálás szívvel fogadta és szept. 25-én nemesak jegyzőkönyvében köszönte meg, hanem *Bod Károly* ny. r. tanár lelkész elnök vezetése mellett az ajándékozó özv. tiszteletes asszony házánál megjelenvén, élőszóval is kifejezte háláját és azon ohajtását, hogy az Isten drága életét tartsa és óvja meg. Bár az új, remek mű nemsokára megszólaló hangjai életre hívnák az

élő halottakat és vallásos buzgóságra serkentének a köznyösöknek hideg szívet. Özv. *Bocz Elekné* pedig még sokáig éljen és gyönyörködjen szép lelkének remek alkotásában, az új orgona hangjaiban.

Nyilvános köszönet. A szászrégeni ref. egyházközség nevében hálás szívvel mondunk köszönetet az első szászrégeni tutajkereskedő társulat tagjainak azon 100 kor. kegyes alapítványért, amelyet néhai b. e. id. *Eltető Albert* főgondnok és társulati tag nevére és emlékéül — hervadó koszoru helyett — azzal a közelebbi meghatározással tettek le egyházközségünknek, hogy annak évi kamatja a szászrégeni ref. iskola céljaira fordítódjék. Isten oltalmazza és áldja meg a társulat derék tagjait! Szászrégen, 1904. okt. 6. *Bod Károly*, ny. r. tanár és lelkész elnök.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1462—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezt Kisborosnyó egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: Egészséges és tisztességes lakás, gazdasági melléképületekkel és 304 □ öl kerttel. Földhaszonélvezet 70 korona. Kézpénz az egyházközség pénztárából 89 kor., a hivektől oszpora czimen 45 kor., Országos közalapi segély 50 kor. Terményjövdelem kepe czimen a hivektől 337 kor. 17 fill. pénzértékben. Stóla jövdelem 18 kor. 40 fill. Összesen a jövdelem 609 kor. 57 fill. Kiadás 131 kor. 21 fill., melyből 100 kor. fuvardij. Marad tiszta jövdelem 478 kor. 36 fill. Állami kiegészítés 1600 koronáig 1121 kor. 64 fil.

Vallásitanítási tiszteletdíj az állami elemi iskola pénztárából 120 kor.

Kötelességek: Kisborosnyó anya- és Magyarbodza leányegyházban a rendes lelkészi teendők ellátása.

Pályázati határidő 1904. november 20. Szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. *Józsa Sándor* esperes aához küldendők, Ilyefalvára.

Kolozsvár, 1904. október 24.

Dr. Bartók, püspök.

1463—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet bikfalvi ref. felekezetű iskola nótanítő állására pályázat hirdettetik.

Javadalma díjlevél szerint: tisztességes lakás, ¼ hold kertilletménynyel, 4 hold szántó, melynek értéke 80 kor. A politikai községtől 200 kor., 250 kor. államsegély, mely összegből 200 kor. már folyósítva van. 320 kor. folyósítása iránt az intézkedések megtétettek, addig is az egyházközség által annak kifizetése biztosítottik.

Pályázati határidő 1904. nov. 20.

Kellően felszerelt folyamodványok nt. *Józsa Sándor* esperes aához küldendők Ilyefalvára.

Kolozsvár, 1904. okt. 24.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1461—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebeleztet *szilágypaniti* anya- és *szilágyrecsei* leányegyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes papi lakáson, melléképületeken és kerten kívül: 1. 8 hold 784 □ öl szántó és 5 hold 945 □ öl rét haszonélvezete 278 K 15 f. értékben. 2. Kézpénz az egyház pénztárából, havi utólagos részletekben 912 kor. 3. Terményjövdelem értéke 60 K 55 f. 4. Munkabeli szolgáltatások értéke 6 K 67 f. 5. Stóla átlagos értéke 10 K. Összes jövdelem 1267 K 37 fillér. Kiadás 46 K 68 f. Marad tiszta jövdelem 1220 K 69 fill. Állami kiegészítés 1600 koronáig 379 K 31 f.

Pályázati határidő 1904. nov. 30. Folyamodványok nt. *Viski Pál* esperes aához küldendők *Zoványra* (Szilágym.)

Kolozsvárt, 1904. okt. 24.

Dr. Bartók György, püspök.